สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

การดำเนินชีวิตในระดับชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อคุณภาพด้านปัจจัยกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ

THE DETERMINANCE OF SUFFICIENT ECONOMY APPLICATION IN LOCAL COMMUNITY ON PHYSICAL AND SOCIO-ECONOMIC CONDITIONS

T085163

อาภาพร ปานนุ่น

APAPORN PANNUN

วพ.
ว 6347
2551

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน 85163
วัน,เดือน,ปี - 4 พ.ย. 2551

b 12006543
i.....

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ. 2551

KMITL-2008-AR-M-001050

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

THE DETERMINANCE OF SUFFICIENT ECONOMY APPLICATION IN LOCAL COMMUNITY ON PHYSICAL AND SOCIO-ECONOMIC CONDITIONS

APAPORN PANNUN

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF URBAN AND REGIONAL PLANNING IN URBAN AND
ENVIRONMENT PLANNING
FACULTY OF ARCHITECTURE
KING MONGKUT'S INSTITUE OF TECHNOLOGY LADKRABANG
2008

KMITL-2008-AR-M-001050

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2008

KING MONGKUT'S INSTITUE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การดำเนินชีวิตในระดับชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อคุณภาพด้านปัจจัยกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ
นักศึกษา	นางสาวอาภาพร ปานนุ่น
รหัสประจำตัว	47061513
ปริญญา	การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
พ.ศ.	2551
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รศ.ดร.นพดล สหชัยเสรี

บทคัดย่อ

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงถูกหยิบยกมาเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชน แต่ด้วยความยืดหยุ่นของหลักการและความแตกต่างของหลักการ การปฏิบัติตามหลักการของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้กับชุมชนในลักษณะใดและอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในชุมชนที่แตกต่างกัน การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการและหลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนเมือง และศึกษาการดำเนินชีวิต ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อสภาพกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจในชุมชน เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเมืองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยการศึกษาการใช้หลักการในชุมชนเปรียบเทียบกับหลักการและหลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงจากเกณฑ์มาตรฐาน 3 ระดับคือ หลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช หลักการของสภาพัฒน์ฯ และหลักการของกรุงเทพมหานคร ภายใต้พื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนำมาเป็นตัวชี้วัดระดับการใช้หลักการและการปฏิบัติในชุมชน โดยเลือกศึกษากลุ่มชุมชนนำร่องในกรุงเทพมหานคร ซึ่งพิจารณาเลือกชุมชนกรณีศึกษาจากประเด็นความแตกต่างในด้าน ที่ตั้งชุมชน ขนาดชุมชน ลักษณะกายภาพ ลักษณะเศรษฐกิจ องค์กรในชุมชน และการมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งชุมชนกรณีศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา ชุมชนสามัคคีร่วมใจ และชุมชนซอยแสนสุข การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน และการสัมภาษณ์โดยการแจกแบบสอบถามกับตัวแทนครัวเรือน รวมทั้งหมดจำนวน 365 ตัวอย่าง

ผลจากการศึกษาพบว่าชุมชนกรณีศึกษามีการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีระดับการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าชุมชนซอยแสนสุขและชุมชนสามัคคีร่วมใจ ตามลำดับ จากการใช้หลักการฯ ที่แตกต่างกัน เนื่องจากบริบทชุมชนมีความแตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่แตกต่างกันในด้าน สภาพที่อยู่อาศัยที่ดีและสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สุขภาพที่ดีของประชาชน ระดับความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว รายได้เพียงพอกับรายจ่าย ภาระหนี้สินในครัวเรือน การออมเงินในครัวเรือนและระดับความสุขและความพึงพอใจในชุมชน

นอกจากนี้ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงกับผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน พบว่า (1) หลักการการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และการบริโภคอย่างไม่เกินกำลังมีผลต่อผลลัพธ์ด้านความสุขและสภาพที่อยู่อาศัยที่ดี (2) หลักการการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและหลักการบริโภคอย่างไม่เกินกำลังมีผลต่อผลลัพธ์ด้านความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชน และ (3) หลักการการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลังมีผลต่อสุขภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัว

การส่งเสริมการใช้หลักการและหลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องกับบริบทชุมชนนั้นๆ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในชุมชน ซึ่งหากชุมชนต้องการพัฒนาลักษณะกายภาพของชุมชนควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ไขปัญหาชุมชนและเน้นการบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง การใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชนอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ใช้สิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีพโดยจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาในด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในครัวเรือน ควรจะเน้นการบริโภคอย่างไม่เกินกำลังควบคู่กับการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างสุขภาพประชาชนและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวในชุมชน ควรจะเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง เหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีและก่อให้เกิดภาวะความสุขและความพึงพอใจในชุมชนของประชาชนตามมา ทั้งนี้นักผังเมืองซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนและเมือง ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ควบคู่กับการวางนโยบายในการบริหารจัดการชุมชนและเมือง รวมถึงเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถือได้ว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติไทยอย่างหนึ่ง เพื่อสร้างและดำรงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ในวิถีชีวิตอย่างพอเพียงของสังคมไทยสืบต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis Title	THE DETERMINANCE OF SUFFICIENT ECONOMY APPLICATION IN LOCAL COMMUNITY ON PHYSICAL AND SOCIO-ECONOMIC CONDITIONS
Student	Miss. Apaporn Pannun
Student ID.	47061513
Degree	Master of Urban and Regional Planning
Program	Urban and Environmental Planning
Year	2008
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Dr. Nopadon Sahachaisaeree

ABSTRACT

The concept of sufficient economy is brought up to be used and applied for development. Because of the flexibility and differences of the principles, to apply the principle of sufficient economy is then depended on community's related factors. This research thus aimed to examine the principles of sufficient economy and study how the principle affected to physical, social and economic in community level. This research is also would like to study a life change in accordance with the concept of sufficient economy determining physical and socio-economy condition in community in order to set up a policy to encourage a community development under a concept of sufficient economy. This study compared the community life chance principle with three standard principles; the principle by His Majesty the King, the principle by The National Economic and Social Development Board (NESDB) and the principle by Bangkok Metropolitan under the basis concept of sufficient economy. The result was used as the Key Performance Indicators (KPIs), for pilot communities in Bangkok Metropolitan. Three case studies were Pandintong Koi Rut Tuk Wa community, Samakkee Ruem Jai community and Soi Sansuk community selected from Bangkok Metropolitan pilot communities .The selection criteria were location, community size, physical characteristics, community economic, community organization and people participation in each community. This research was interviewed community leaders and also interviewed by used of questionnaires to household's representative totally of three hundred and sixty five samples.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

The study found that three case study communities applied to use different principle with has a significantly statistic level, Pandintong Koi Rut Tuk Wa community used more of the sufficient economy principle than Soi Sansuk community and Samakkee Ruem Jai community. From different level of using the principle of sufficient economy and the different characteristics of each community, the research found that it leads to the differences in good dwelling, good community environment, population' health, good family relationship, enough income to cover the expenses, family loan, family saving including happiness and satisfaction level. In addition, the result also found that there is a relation between used principle and the practice of the concept of sufficient economy. First, principles of using sufficient resources, participation in communities development and sufficient consume affected to happiness and better dwelling. Second, principle of considering to environment and principle of sufficient consume affected to family economy and community environment. Finally, principles of sufficient used of resources affected to healthy and family relationship.

The encouragement to use principles and the practice of the concept of sufficient economy for communities development need to consider each community characteristics in order to get a good results for communities. For community that would like to do a physical development, community leader should encourage people to participate in that development, solve problem and promote a concept of sufficient consume. Use sufficient resources worthy and consider the effect to environment are also factors that need to encourage. Socio-economy development for a stability of family economy should emphasized on sufficient consume with to consideration to environment. Moreover, to encouragement population health and good family relationship in community, leader should emphasized on sufficient resource used principles. Those elements mentioned above are all factors affected to quality of life, happiness and satisfaction level for population. An urban planer whom play an important role for community development should understand and be able to apply the concept of sufficient economy to use as a tool to manage and set up a policy for a better community administration. Urban planner should be able to transfer and apply principle of sufficient economy which considered to be our valuable treasure to build and maintain Thai's character and our lifestyle.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนการศึกษาจากมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ประจำปี 2550 ผู้วิจัยขอรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี และการสนับสนุนของมูลนิธิฯ มา ณ โอกาสนี้

การศึกษาวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ด้วยคำแนะนำ คำปรึกษา ความช่วยเหลือและกำลังใจจากบุคคลต่างๆ เพื่อให้การศึกษาในครั้งนี้ประสบความสำเร็จและสมบูรณ์ลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงใคร่ขอขอบคุณบุคคลสำคัญต่างๆ ดังต่อไปนี้

ขอขอบคุณ รศ.ดร.นพดล สหชัยเสรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งให้คำปรึกษาและคอยชี้แนะแนวความคิดระเบียบวิธีการที่เป็นระบบแบบแผน การแก้ไขปัญหาต่างๆ ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ ผศ.ดร.สุวรรณา โชติสุกานต์, ดร.นันทานา ศิรประภาศิริ, ดร.วันเพ็ญ เจริญ-ตระกูลปีติ และดร.สาลินี ศุกลรัตนเมธี ที่ให้ความกรุณาให้เกียรติเป็นกรรมการควบคุมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบคุณ ผศ.เบญจวรรณ อุบลศรี ที่ให้ความกรุณาช่วยตรวจทานแก้ไขและให้คำแนะนำ คำปรึกษารวมถึงกำลังใจอย่างดียิ่งตลอดระยะเวลาการศึกษา

ขอขอบคุณประธานชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา ประธานชุมชนซอยแสนสุข ประธานชุมชนสามัคคีร่วมใจและสมาชิกในชุมชนทุกท่าน สำหรับการให้ข้อมูลทางด้านเอกสารและให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์และการสอบถาม

ขอขอบคุณ คุณพ่อ คุณแม่และพี่ๆ ที่ให้โอกาสในการศึกษาและสนับสนุนกำลังทรัพย์และคอยเป็นกำลังใจเสมอมา และขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล ให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจสำคัญในการทำวิทยานิพนธ์ อันได้แก่ คุณเบญจพร, คุณเผชิญ, คุณดวงชีวรรณ, คุณวรารัตน์, คุณสมชาย, คุณยุทธจักร์, คุณจรีรักษ์และคุณธนธัช สุดท้ายที่จะลืมไม่ได้คือขอบคุณตัวเองที่มีกำลังใจที่เข้มแข็ง มานะและอดทนกับปัญหาและอุปสรรคไม่คาดฝันต่างๆ ระหว่างการศึกษา

สำหรับคุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ครูอาจารย์ทุกท่าน รวมถึงผู้มีพระคุณและอุปการะคุณทุกท่าน

อาภาพร ปานนุ่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....I

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....III

กิตติกรรมประกาศ.....V

สารบัญ.....VI

สารบัญตาราง.....VIII

สารบัญรูป.....X

บทที่ 1 บทนำ.....1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย.....1

1.2 คำถามการวิจัย.....2

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....3

1.4 สมมุติฐานของการศึกษา.....3

1.5 กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....3

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....5

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....6

2.1 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....6

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต.....31

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน.....34

2.4 กรอบการวิจัยและการเชื่อมโยงตัวแปร.....42

บทที่ 3 วิธีการวิจัย.....43

3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา.....43

3.2 การเก็บรวมรวมข้อมูล.....46

3.3 ขนาดกลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่าง.....47

3.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....48

3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....65

บทที่ 4 บริบทของชุมชนกรณีศึกษา.....66

4.1 กรณีศึกษาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา.....66

4.2 กรณีศึกษาชุมชนซอยแสนสุข.....79

4.3 กรณีศึกษาชุมชนสามัคคีร่วมใจ.....87

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....96

5.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบริบทชุมชนระหว่างชุมชนกรณีศึกษา.....96

5.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการใช้หลักการและการปฏิบัติตาม.....110
หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนกรณีศึกษา

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของผลลัพธ์.....118

5.4 การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง.....125
กับผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน

บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....134

6.1 สรุปผลการศึกษา.....135

6.2 ข้อเสนอแนะ.....137

6.3 ข้อเสนอะแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....140

บรรณานุกรม.....141

ภาคผนวก.....143

ภาคผนวก ก ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน.....143

ภาคผนวก ข ตัวอย่างแบบสอบถาม.....149

ประวัติผู้เขียน.....155

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่ หน้า

2.1 สรุปหลักการและหลักปฏิบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช.....12

2.2 สรุปหลักการและหลักปฏิบัติของสภาพัฒน์.....19

2.3 สรุปหลักการและหลักปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร.....22

2.4 สรุปหลักการและหลักปฏิบัติที่เป็นตัวชี้วัดการใช้หลักการในชุมชนสำหรับการศึกษา.....25

3.1 รายชื่อชุมชนนำร่องในกรุงเทพมหานคร แยกตามเขตการปกครอง.....44

3.2 สรุปชุมชนกรณีศึกษาสำหรับการวิจัย.....46

3.3 แสดงการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างในชุมชนกรณีศึกษา.....48

3.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....49

4.1 ประเภทกลุ่มองค์กร จำนวนสมาชิกและระยะเวลาในการดำเนินงาน.....75

4.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตติ๊กวา.....77

4.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตติ๊กวา.....78

4.4 ช่องทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตติ๊กวา.....78

4.5 ประเภทกลุ่มองค์กรชุมชน จำนวนสมาชิกและระยะเวลาการดำเนินงาน.....85

4.6 ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนซอยแสนสุข.....86

4.7 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนซอยแสนสุข.....86

4.8 ช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนซอยแสนสุข.....87

4.9 ประเภทกลุ่มองค์กรชุมชน จำนวนสมาชิกและระยะเวลาการดำเนินงาน.....93

4.10 ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนสามัคคีร่วมใจ.....94

4.11 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนสามัคคีร่วมใจ.....94

4.12 ช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนสามัคคีร่วมใจ.....95

5.1 ความแตกต่างด้านขนาดชุมชนกรณีศึกษา.....98

5.2 แสดงความแตกต่างด้านความหนาแน่นอาคารของชุมชนกรณีศึกษา.....99

5.3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของตัวแทนครัวเรือนของชุมชนกรณีศึกษา.....106

5.4 ระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชนของตัวแทนครัวเรือนของชุมชนกรณีศึกษา.....106

5.5 เปรียบเทียบลักษณะการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกรณีศึกษา.....107

5.6 เปรียบเทียบขั้นตอน/วิธีการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกรณีศึกษา.....108

5.7 เปรียบเทียบช่องทางการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกรณีศึกษา.....109

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

5.8 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการปฏิบัติตามหลักการฯ ระหว่าง.....114
ชุมชนกรณีศึกษา

5.9 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรวมของหลักการระหว่างชุมชนกรณีศึกษา.....117

5.10 เปรียบเทียบระดับสภาพที่อยู่อาศัยระหว่างชุมชนกรณีศึกษา.....119

5.11 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสภาพแวดล้อมชุมชนระหว่างชุมชนกรณีศึกษา.....119

5.12 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยจำนวนอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยต่อปีระหว่าง.....120
ชุมชนกรณีศึกษา

5.13 เปรียบเทียบระดับความสัมพันธ์ในครอบครัว 122

5.14 การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสุขและความพึงพอใจในชีวิต.....124

5.15 การวิเคราะห์หาความสอดคล้องในมิติเดียวกันของผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน 127
ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factors analysis)

5.16 การวิเคราะห์หาความสอดคล้องในมิติเดียวกันของตัวแปรตามด้วยวิธีการ.....128
วิเคราะห์องค์ประกอบ (Factors analysis)

5.17 การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระกับผลลัพธ์ในมิติ.....130
ความสุขและมีสภาพที่อยู่อาศัย

5.18 การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระกับผลลัพธ์ในมิติ.....131
ความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชน

5.19 การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระกับผลลัพธ์ในมิติ.....132
สุขภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป

รูปที่ **หน้า**

1.1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย.....4

2.1 ความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงลำดับขั้นหลักการปฏิบัติระหว่างรูปแบบ.....11
ของเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่

2.2 แบบจำลองการวิเคราะห์หลักปฏิบัติภายใต้หลักการใน 3 กระแสหลัก.....24

2.3 กรอบการวิจัยและการเชื่อมโยงตัวแปร.....42

3.1 การกระจายตัวของกลุ่มชุมชนนำร่องในกรุงเทพมหานคร.....45

4.1 แสดงขอบเขตชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา.....68

4.2 วัสดุอาคารและสภาพอาคารของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา.....70

4.3 สัดส่วนประเภทกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัยในชุมชน.....71

4.4 แสดงสภาพกายภาพของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา.....72

4.5 ตำแหน่งที่ตั้งกลุ่มองค์กรในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา.....76

4.6 แสดงที่ตั้งและขอบเขตชุมชนซอยแสนสุข.....80

4.7 ประเภทอาคารและสภาพอาคารชุมชนซอยแสนสุข.....82

4.8 สัดส่วนกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัย.....82

4.9 แสดงสภาพกายภาพของชุมชนซอยแสนสุข.....83

4.10 ขอบเขตชุมชนสามัคคีร่วมใจ.....88

4.11 ประเภทอาคาร วัสดุโครงสร้างอาคาร และสภาพอาคาร.....90

4.12 สัดส่วนกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัยในชุมชนสามัคคีร่วมใจ.....90

4.13 แสดงสภาพกายภาพของชุมชนสามัคคีร่วมใจ.....91

5.1 ตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนกรณีศึกษา.....97

5.2 เปรียบเทียบสภาพอาคารระหว่างชุมชนกรณีศึกษา 3 ชุมชน.....101

5.3 เปรียบเทียบกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัยระหว่างชุมชนกรณีศึกษา.....102

5.4 เปรียบเทียบระดับการศึกษาของตัวแทนครัวเรือนระหว่างชุมชนกรณีศึกษา.....103

5.5 เปรียบเทียบความแตกต่างด้านอาชีพระหว่างชุมชนกรณีศึกษา.....104

5.6 ความแตกต่างของรายได้ครัวเรือนของชุมชนกรณีศึกษา.....105

5.7 เปรียบเทียบสัดส่วนประชาชนที่ไม่มีโรคประจำตัวระหว่างชุมชนกรณีศึกษา.....121

5.8 แสดงการเปรียบเทียบความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว.....123

5.9 การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม.....126

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่ **หน้า**

5.10 สรุปหลักการที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน.....132

5.11 สรุปหลักการที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน.....133

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยีที่มีอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์นั้น ส่งผลให้คนในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน หรือแม้กระทั่งระดับประเทศต้องประสบกับปัญหาการปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับครอบครัวและชุมชน

การเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในทุกระดับ ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถที่จะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นได้ จึงส่งผลให้ปัญหานานัปการเกิดขึ้นในสังคมไทย ตัวอย่างเช่น ปัญหาความยากจน มีความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ในขณะที่กระแสวัตถุนิยมทำให้ประชาชนจับจ่ายใช้สอยอย่างเกินตัว จนทำให้เกิดการก่อหนี้สินจนในที่สุดไม่สามารถหาทางออกได้ สถานการณ์ที่บีบบังคับทำให้กลุ่มคนเหล่านั้นกระทำความผิดซึ่งกลายเป็นปัญหาทางครอบครัวและชุมชนที่ยากที่จะแก้ไข อย่างเช่น ปัญหาการค้าประเวณี ปัญหายาเสพติด การประพฤติมิชอบในการทำงาน และไม่ว่าจะเป็นปัญหาใดที่เกิดขึ้นกับครอบครัวและชุมชน เป็นสิ่งซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มคนที่ประสบปัญหาเหล่านั้นเกิดจากการดำเนินชีวิตที่ไม่รู้จักความพอเพียงและไม่รอบคอบในการคิดพิจารณา ขาดคุณธรรมและจิตสำนึกที่ดี และไม่มีความเข้าใจในการแก้ไขปัญหา

จากภาวะการณ์ดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงตระหนักและห่วงใยในทุกข์สุขของพสกนิกรไทยยิ่งนัก ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัส เรื่อง"เศรษฐกิจพอเพียง" ที่ได้พระราชทานไว้ในหลายๆ วโรกาสสำคัญ ซึ่งได้มีการขานรับนำแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติตามหลายหน่วยงาน โดยคนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของเกษตรกรในชนบทเท่านั้น แต่แท้ที่จริงผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น พ่อค้า ข้าราชการ และบริษัทต่าง ๆ สามารถนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้ เพราะเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเปรียบเสมือนเป็นการปักเสาเข็มก่อนจะสร้างบ้าน หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการวางรากฐานของบ้านให้มั่นคงก่อนจะก่อสร้างตัวบ้านต่อไป ฉะนั้น เศรษฐกิจพอเพียง คือ การวางรากฐานอันมั่นคงและยั่งยืนของชีวิตคนเรานั่นเอง (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549 : 284 - 285)

จากกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงชี้แนะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ทำให้สังคมในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล ระดับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ครอบครัว ระดับชุมชนและระดับประเทศ ปัจจุบันได้เกิดการตื่นตัวอย่างมาก โดยได้น้อมนำเอาพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมายึดเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและยึดเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชนต่างๆ ได้ยึดถือและนำเอาหลักการนี้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนบริหารงานหน่วยงานและองค์กรอย่างแพร่หลาย

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นที่สืบเนื่องมาจากอดีต ส่งผลให้มีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบันและเห็นเด่นชัดในระดับชุมชนเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนของความเป็นเมืองที่ขึ้นต่อวัฒนธรรมตะวันตกและได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนเมืองเปลี่ยนไป

ประเด็นการพัฒนาเมืองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ถูกหยิบยกมาเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาและบริหารงาน ไม่ว่าจะเป็นระดับรัฐบาลและระดับท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่นที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มายึดเป็นแนวทางการพัฒนาและบริหารงานกรุงเทพมหานคร ภายใต้วิสัยทัศน์ว่า "ชีวิตกรุงเทพฯ ชีวิตพอเพียง เพื่อความสุขแบบพอเพียง" ซึ่งได้มีการสานต่อปณิธาน ภายใต้โครงการ ชีวิตพอเพียง (Sufficiency - life) ซึ่งมีเป้าหมายหลักที่จะนำไปสู่ ครอบครัวพอเพียงและชุมชนพอเพียง มีการสร้างโครงข่ายชุมชนต้นแบบหรือชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งเป็นโครงการแผนพัฒนาชุมชนพึ่งตนเอง ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีนโยบายและโครงการหรือกิจกรรมสนับสนุนให้ชุมชนยึดหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการวางแผนพัฒนาชุมชน แต่ด้วยความยืดหยุ่นของหลักการและความแตกต่างของหลักการ การปฏิบัติตามหลักการของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้กับชุมชนในลักษณะใดและอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในชุมชนที่แตกต่างกัน จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะศึกษาถึงการใช้หลักการและหลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนเมืองได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น หลักการในการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นทางเลือกหนึ่งซึ่งได้มีการคาดหวังว่าจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของพัฒนาในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนที่ยั่งยืนได้ต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

"การดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีผลต่อสภาพทางกายสังคมและเศรษฐกิจอย่างไร "

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาถึงหลักการและหลักปฏิบัติของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในระดับชุมชนเมือง

1.3.2 เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตในระดับชุมชนเมือง ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อสภาพทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ

1.3.3 เพื่อเสนอแนะนโยบายในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเมืองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 สมมุติฐานของการวิจัย

1.4.1 ลักษณะชุมชนและลักษณะบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตในชุมชนแตกต่างกัน

1.4.2 การใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนแตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในชุมชนแตกต่างกัน

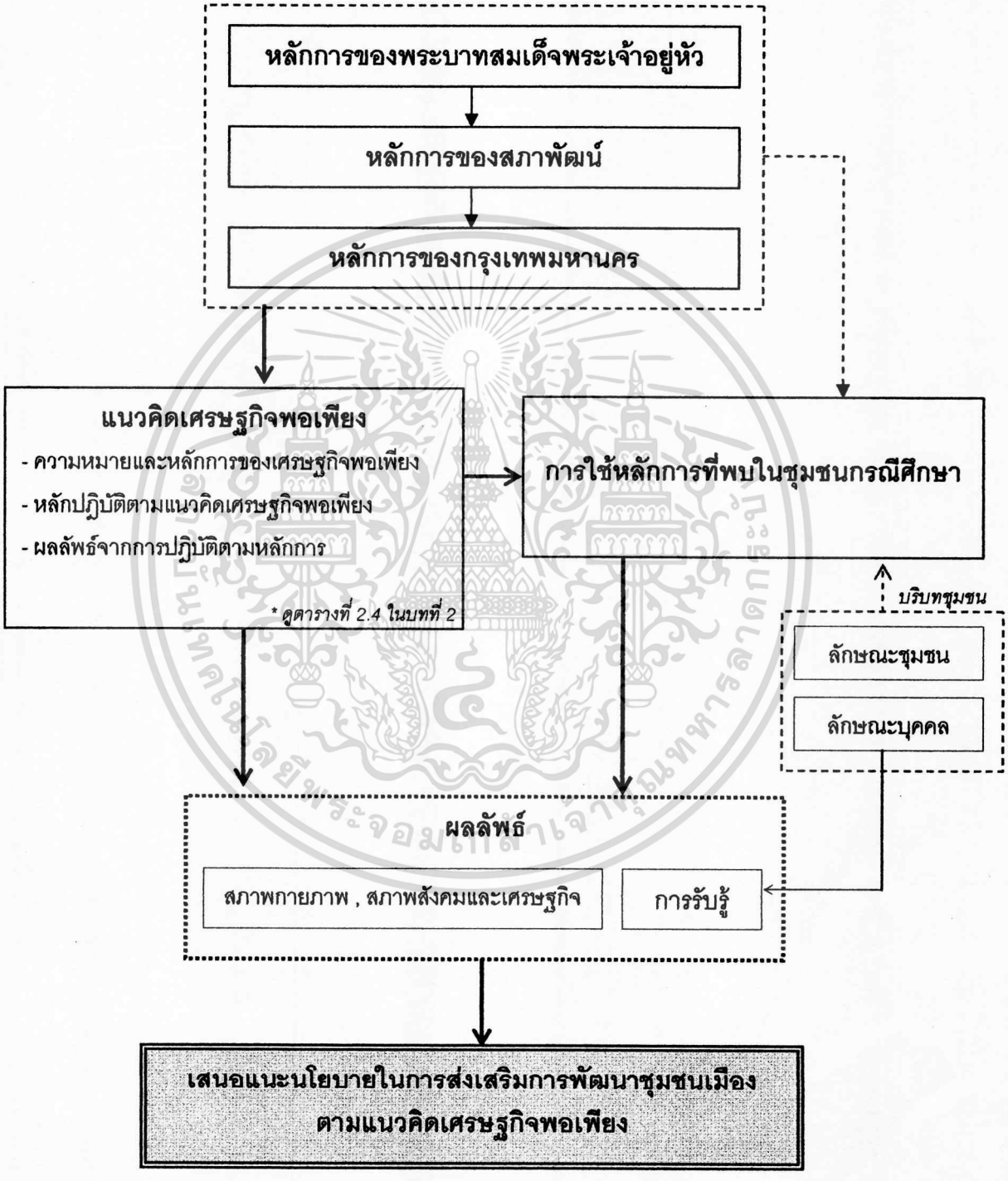
1.4.3 การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงใดที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ที่ดีในชุมชนอย่างไร

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นแบบจำลองเชิงโครงสร้างของแนวคิดที่เกี่ยวข้อง โดยเชื่อมโยงหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 ระดับได้แก่ หลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช หลักการของสภาพัฒน์และหลักการของกรุงเทพมหานคร ภายใต้แนวคิดพื้นฐานคือแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของหลักการใน 3 ระดับ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์หลักการในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดการใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตที่พบในชุมชนกรณีศึกษา จากบริบทชุมชนและลักษณะบุคคลที่แตกต่างกัน มีผลต่อการใช้หลักการในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน รวมถึงลักษณะบุคคลที่แตกต่างกันยังมีผลต่อการรับรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งจากผลการศึกษาการใช้หลักการเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับหลักการใน 3 ระดับ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จะทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคของการประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนว่าหลักการใดสามารถใช้ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หรือไม่ได้กับบริบทชุมชนในลักษณะใด สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การพิสูจน์และปรับแนวคิด และนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเมือง ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป ดังมีแบบจำลองของแนวคิดในการศึกษาตามรายละเอียดที่กล่าวมาในข้างต้นดังรูปที่ 1.1

รูปที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1.6.1 ประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม คือ ประเด็นการวิจัยและผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนเมืองในบริบทต่างๆ รวมถึงเป็นข้อมูลในการเพิ่มศักยภาพการพัฒนาชุมชนเมืองในการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.6.2 ประโยชน์ต่อศาสตร์ทางด้านผังเมือง คือ ผลจากการวิจัยสามารถเป็นข้อมูลในการประกอบการพิจารณา การวางแผนพัฒนาชุมชนเมืองให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ ที่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์การพัฒนาชุมชนอันเนื่องมาจากการพัฒนาชุมชนเมืองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2
การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อคุณภาพด้านปัจจัยกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งได้ทำการศึกษาหลักการและหลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 ระดับคือ หลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช หลักการของสภาพัฒน์ และหลักการของกรุงเทพมหานคร ภายใต้แนวคิดพื้นฐานคือแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน และศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งในการนำเสนอข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีจุดประสงค์เพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบการวิจัยและตัวแปรที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ในศึกษาดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

จากภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากกระแสโลกภิวัตน์ ทำให้สังคมในทุกระดับต้องประสบปัญหาและการปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย จึงได้มีแนวทางการแก้ไขและแนวทางการพัฒนาเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นท่ามกลางกระแสแนวคิดการพัฒนาทางสังคมทางเลือกหลายกลุ่มในสังคมไทย เป็นเสมือนความพยายามต้านกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ – สังคมกระแสหลัก ที่เริ่มส่งผลกระทบทางลบต่อความมั่นคงในระบบชีวิตมนุษย์และระบบนิเวศ (อดิศัย พันธเสน , 2549:11) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวคิดหนึ่งซึ่งเป็นกรอบในการดำรงชีวิตและเป็นแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงและให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติได้อย่างสมดุล

2.1.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) เป็นแนวคิดและปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีการปฏิบัติแก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจดังจะเห็นได้จากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชทานไว้ในวโรกาสสำคัญต่างๆ ตั้งแต่พิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่มหาวิทยาลัยต่างๆ และวโรกาสเฉลิมฉลองพระ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชนพรรษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ทรงมีพระราชดำรัสอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันเกี่ยวกับความพอเพียงในการดำเนินชีวิต ซึ่งในที่นี้จะยกตัวอย่างข้อความที่มีความสำคัญในแง่ของการให้นิยามความหมายดังนี้ (อภิชัย พันธเสน ,2549:39-45)

"...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอดี พอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นเบื้องต้นก่อนโดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้ แล้วจึงค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป..."

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้ประสบปัญหาภาวะวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรง จนเกิดผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนทั่วทั้งประเทศและเพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวประกอบกับการที่ทรงมีพระราชประสงค์ให้ประชาชนคนไทยมีความพอมีพอกินตามอัตภาพ จึงพระราชทานพระบรมราโชวาทไว้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชน ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาปี 2540 มีความตอนหนึ่งว่า

"...การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้" ให้มีพอเพียงกับตัวเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไหร่ ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก..."

ต่อมาเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541 เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนพรรษา ทรงได้มีพระมหากรุณาธิคุณเพิ่มเติมคำว่า พอเพียง หมายถึง พอมีพอกิน" (ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล,2549:285)

"...คำว่าพอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับให้ตนเองเท่านั้น แต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน เราควรจะปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง..."

"...สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกินจึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้ทุกคนพอเพียงได้ พอเพียงนี้ก็หมายความว่ามีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหรา ก็ได้แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็ความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจหรือระบบพอเพียง เมื่อปีที่แล้วตอนที่พูดพอเพียง แปลในใจ แล้วก็ได้พูดออกมาด้วยว่าจะแปลเป็น Self – Sufficiency ถึงได้บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริงเศรษฐกิจพอเพียงนี้กว้างขวางกว่า Self – Sufficiency คือ Self – Sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง) เป็นไปตามที่เขาเรียกว่ายืนบนขาของตัวเอง แต่ว่าพอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่า "พอ" ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอใจในความต้องการมันก็มีความ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนผู้อื่นน้อย ถ้าทุกประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง..."

"...ฉะนั้นความพอเพียงนี้ก็แปลว่าความพอประมาณและความมีเหตุมีผล..."

พระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในกลุ่มนักคิด นักวิชาการ นักวางแผน และผู้เชี่ยวชาญ ในด้านการกำหนดนโยบายสังคมดังจะเห็นได้จากบทความเชิงวิชาการ การศึกษาวิจัย การประชุมทางวิชาการ ฯลฯ ความพยายามของนักคิด นักวิชาการในการทำความเข้าใจ วิเคราะห์ ตีความ ซึ่งได้แสดงทัศนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในแง่มุมที่มีความสอดคล้องกันและมีการขยายความเพิ่มเติม โดยได้ศึกษาและทบทวนจากบทความและงานเขียน ของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล และ วิทยา นนท์นภา ซึ่งได้กล่าวถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่า "เศรษฐกิจพอเพียง" หมายถึง ความสามารถที่จะอุ้มชูตัวเอง (Relative Self – Sufficiency) มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองได้ (ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549:286) และ ความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ (วิทยา นนท์นภา)

จากพระราชดำรัสและการแสดงทัศนะของนักคิด นักวิชาการเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงดังที่ได้กล่าวมา สามารถสรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในการศึกษาครั้งนี้ได้ว่า "เศรษฐกิจพอเพียง" หมายถึง ความเป็นอยู่แบบพอมี พอกิน ตามฐานะ ตามอัตภาพ สามารถอุ้มชู้ตัวเองได้ โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดในการดำรงชีพ

สรุปได้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรอบชี้แนะแนวทางหรือเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน เมือง และระดับประเทศ ซึ่งจากศึกษาในเบื้องต้นสามารถสรุปหลักการสำคัญ 4 หลักการที่ครอบครุมมิติการดำเนินชีวิต นั่นคือ การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง การไม่พึ่งพาเศรษฐกิจหลัก (การรวมกลุ่ม/การแลกเปลี่ยน) รวมถึงการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม

2.1.2 หลักการและหลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจุบันหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงกับบริบทการพัฒนาภายในประเทศนั้น ได้ถูกหยิบยกมาเป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาคน ชุมชน เมืองและประเทศ ซึ่งในประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตในระดับชุมชนนั้น ตั้งอยู่บนหลักการและหลักปฏิบัติใน 3 กระแสหลัก ที่สามารถนำมาเป็นกรอบแห่งการปฏิบัติในการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ได้แก่ หลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช หลักการของสภาพัฒน์ และหลักการของกรุงเทพมหานคร ซึ่งหลักการและหลักปฏิบัติในแต่ละระดับมีรายละเอียดของดังต่อไปนี้

2.1.2.1 หลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

"เศรษฐกิจพอเพียง" เป็นกรอบแนวคิดที่ชี้บอกหลักการและแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ในที่นี้สามารถเชื่อมโยงกันในเชิงความคิดกับทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นตัวอย่างหลักการและหลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงหนึ่ง ที่ปัจจุบันสามารถเห็นเด่นชัดเป็นรูปธรรมในการพัฒนาคนและชุมชน ซึ่งแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองได้อย่างพอเพียงในระดับต่างๆ โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้น (ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล,2549:287) คือ

ขั้นที่ 1 การพึ่งตนเอง เป็นการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่บุคคลและครอบครัวสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับชีวิตประหยัดก่อน เน้นการสร้างความมั่นคงในการดำรงชีพให้แก่ครอบครัวและเพิ่มรายได้ด้วยการลดรายจ่าย ลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย

ขั้นที่ 2 การรวมกลุ่ม เพื่อการผลิต การตลาด การเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและสมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชน

ขั้นที่ 3 การสร้างเครือข่ายกลุ่มและขยายขอบข่ายกิจกรรมให้หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจ ภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน ในด้านแหล่งเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการข่าวสารข้อมูล และอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การลดต้นทุน การเพิ่มผลประโยชน์ของกลุ่ม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสร้างความเข้มแข็งในระดับเมืองและระดับประเทศต่อไป

จะเห็นได้ว่าลำดับขั้นการปฏิบัติตามแนวทฤษฎีใหม่นั้นให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองในระดับบุคคลและครอบครัวก่อนในเบื้องต้น จากนั้นก็จะนำไปสู่การรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายกลุ่ม เพื่อบริหารจัดการชุมชนในด้านต่างๆ ซึ่งถือได้ว่า การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมในด้านต่างๆ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ซึ่งจากการศึกษาการรวมพลังในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์และการร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมการวางแผนพัฒนาชุมชนสามารถขยายแนวทางหรือหลักการปฏิบัติในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) ด้านการผลิต เป็นการผลิตสินค้าและบริการภายในชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าด้วยทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางธรรมชาติ โดยเน้นผลิตเพื่อบริโภคในชุมชนและเน้นการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(2) ด้านการตลาด เป็นการร่วมกลุ่มในรูปของสหกรณ์ ร้านค้าชุมชน เพื่อจำหน่ายสินค้าและบริการทั้งภายในชุมชนและกระจายสู่ภายนอก

(3) ด้านความเป็นอยู่ที่ดี โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย การมีสุขภาพที่ดีพอเพียง เป็นต้น

(4) ด้านสวัสดิการ ชุมชนควรมีสวัสดิภาพและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานีอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

(5) ด้านการศึกษา ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง (โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ ทุนการศึกษา เป็นต้น)

(6) ด้านสังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

(7) ด้านการมีส่วนร่วม กิจกรรมการพัฒนาชุมชนจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกในชุมชน ส่วนราชการ และองค์กรเอกชน

นอกจากกิจกรรมในด้านต่างๆ ที่กล่าวมา ชุมชนสามารถเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของชุมชนได้ โดยการเพิ่มความรู้ความสามารถของสมาชิกในชุมชน การบริหารจัดการที่ดีในการจัดการชีวิตระดับบุคคลและครอบครัว รวมถึงการจัดการภายในชุมชนโดยการส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายและการออมเงิน การมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติและการสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายทางการผลิต การค้าขาย การแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น

นอกจากทฤษฎีใหม่จะชี้แนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นลำดับขั้นแล้ว จากศึกษาพบว่ามีความสอดคล้องกับรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีอยู่ 2 แบบ (สศช. 2542) คือ

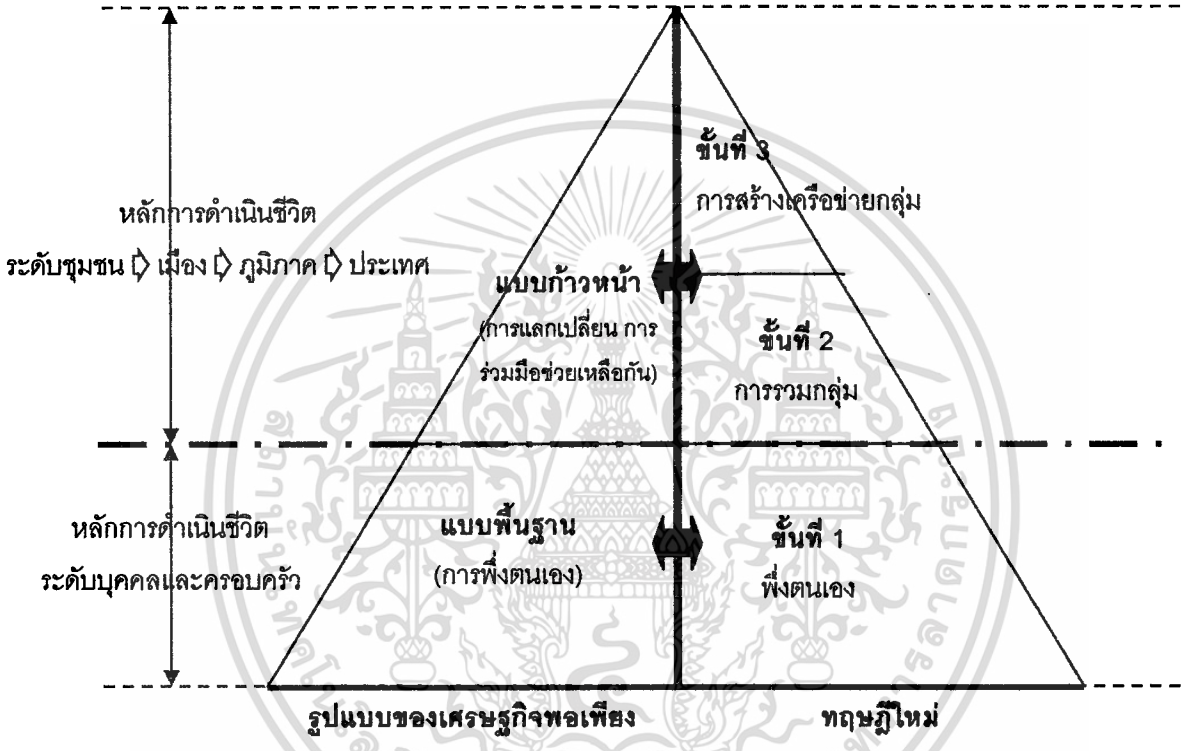
1. เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ซึ่งหมายถึง ความพอมีพอกิน สามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่โลภมากและไม่เบียดเบียนคนอื่น

2. เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งหมายถึง การแลกเปลี่ยน การร่วมมือช่วยเหลือกัน เพื่อทำให้ส่วนรวมได้รับประโยชน์และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคมให้เจริญอย่างยั่งยืน และสามารถดำเนินควบคู่ไปกับหลักการเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานในลักษณะที่เกื้อกูลกัน

จากลำดับขั้นการปฏิบัติตามแนวคิดทฤษฎีใหม่กับรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกันในการปฏิบัติอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งระดับของการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องเริ่มจากตัวบุคคลและครอบครัวเป็นผู้ปฏิบัติก่อน เมื่อบุคคลและครอบครัวมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พอเพียงและมีความมั่นคงสามารถพึ่งตนเองได้พอสมควรแล้ว ก็จะสามารถพัฒนาสู่ความพอเพียงในระดับชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน เพื่อสร้างพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้มั่นคงและยั่งยืน และสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายกลุ่มชุมชนและก่อให้เกิดการขยายเครือข่ายเป็นวงกว้างในสังคมและจะนำไปสู่การพัฒนาในระดับเมืองและระดับประเทศต่อไปได้ ภายใต้รากฐานอันมั่นคงของสังคมทุกระดับ ดังรูปที่ 2.1

รูปที่ 2.1 ความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงลำดับขั้นหลักการปฏิบัติระหว่างรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ (ที่มา ดร.ปรียานุช พิบูลสราวุธ,โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง)

จากความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงข้างต้น ชี้ให้เห็นถึงการนำหลักการและหลักปฏิบัติมาเป็นแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่จะต้องพัฒนาตามลำดับขั้น ซึ่งการศึกษาครั้งนี้มุ่งความสนใจที่จะศึกษาถึงการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้ว่าหลักการและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตในระดับชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงหรือการพัฒนาชุมชนในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เน้นการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมหรือพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่างๆ ให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ตามศักยภาพของชุมชนเอง โดยเน้นการพัฒนาแบบบูรณาการในด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเมือง ฯลฯ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชน ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ,2549:287) การให้ความสำคัญเกี่ยวกับ "กลุ่ม" คือ ชุมชนมีการรวมตัวบนพื้นฐานทางอาชีพที่ เช่น กลุ่มอาชีพเกษตรผสมผสาน กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มธุรกิจชุมชน เป็นต้น (ประเวศ วะสี , 2541:21) รวมถึงการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในรูปของเครือข่ายกลุ่มหรือองค์กรชุมชนเพื่อกระจายสินค้าและบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงชี้บอกแนวทางการดำเนินชีวิตที่จะต้องปฏิบัติและพัฒนาเชื่อมโยงกันอย่างเป็นลำดับขั้นและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตโดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด ซึ่งยึดหลักความพอเพียงเป็นที่ตั้งคือ ความพอประมาณและมีเหตุมีผล ผ่านกิจกรรมในการดำรงชีพของมนุษย์และการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน นั่นคือ การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง การไม่พึ่งพาเศรษฐกิจหลัก (การรวมกลุ่ม/การแลกเปลี่ยน) รวมถึงคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้นับได้ว่าเป็นหลักการที่นำไปสู่หลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตในแต่ละระดับ ซึ่งจากการประมวลหลักการและหลักปฏิบัติจากทัศนะและการตีความหมายของนักคิดและนักวิชาการจากการศึกษาดังที่กล่าวมาในเบื้องต้น สามารถสรุปหลักการและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 หลักการและหลักปฏิบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

หลักการ	หลักปฏิบัติ
1 การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง	1.1 การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น 1.2 ใช้พลังงานและทรัพยากรเท่าที่จำเป็น เช่น การใช้สินค้าประหยัดพลังงาน การรีไซเคิลขยะเพื่อนำมาใช้ใหม่ การปลูกผักสวนครัว เป็นต้น
2 การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง	2.1 การใช้จ่ายอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล ประหยัดเท่าที่จำเป็น โดย - การปรับพฤติกรรมการบริโภคเพื่อลดรายจ่ายฟุ่มเฟือย - การทำบัญชีรายรับ- รายจ่าย 2.2 การออมเงิน เช่น กิจกรรมออมวันละบาท สัปดาห์การออม จัดตั้งกลุ่มกลุ่ม/สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นต้น
3 การไม่พึ่งพาเศรษฐกิจหลัก	3.1 การรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาชุมชนอย่างแบบบูรณาการในด้านการผลิต การตลาด การเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

หลักการ	หลักปฏิบัติ
	- การผลิตสินค้าและบริการภายในชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าด้วยทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางธรรมชาติ โดยเน้นผลิตเพื่อบริโภคในชุมชนและเน้นการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม - การร่วมกลุ่มในรูปของสหกรณ์ ร้านค้าชุมชน เพื่อจำหน่ายสินค้าและบริการทั้งภายในชุมชนและกระจายสู่ภายนอก - เสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดี โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย การมีสุขภาพที่ดีพอเพียง เป็นต้น - ชุมชนควรมีสวัสดิภาพและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานีอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน - การส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง (โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ ทุนการศึกษา เป็นต้น) - ชุมชนควรเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว 3.2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของชุมชน โดยการเพิ่มความรู้ความสามารถของสมาชิกในชุมชน การบริหารจัดการที่ดีในการจัดการชีวิตระดับบุคคลและครอบครัว รวมถึงการจัดการภายในชุมชนโดยการส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายและการออมเงิน 3.3 การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ร่วมลงทุน และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ในการร่วมทุน การบริหารจัดการชุมชน เป็นต้น
4 คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม	4.1 การส่งเสริมกิจกรรมการผลิตและการบริโภคที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 4.2 ปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ การสงวน ฟื้นฟู ดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น 4.3 ฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมในชุมชนหรือ การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนเช่น การกำจัดขยะ การบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

หมายเหตุ หลักปฏิบัติย่อยประมวลจากการทบทวนวรรณกรรมและบทความของนักคิดและนักวิชาการที่ตีความจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ทั้ง 4 หลักการนี้เป็นหลักการสำคัญที่เป็นกรอบในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งการนำไปประยุกต์ใช้นั้นอาจแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชนนั้นๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตนเองตามความสามารถได้อย่างมั่นคงสมดุลและยั่งยืน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อย่างไรก็ตามหลักการและหลักปฏิบัติที่ศึกษามาดังกล่าวนั้น เป็นหลักปฏิบัติที่เป็นกรอบกว้างๆ จากการเชื่อมโยงความคิดจากแนวคิดทฤษฎีใหม่และจากการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติในทุกลักษณะชุมชน ซึ่งการจะนำหลักการเหล่านี้ไปประยุกต์ในนั้นต้องคำนึงถึงลักษณะของชุมชนนั้นๆ ด้วย

2.1.2.2 หลักการของสภาพัฒน์

"เศรษฐกิจพอเพียง" กับบริบทการพัฒนาระดับประเทศ ปัจจุบันได้มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มาประยุกต์ใช้กับการวางแผนและบริหารประเทศ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนพัฒนาที่กำหนดทิศทางการพัฒนาและชี้นำแนวทางให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศนำไปเป็นกรอบการปฏิบัติในการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาประเทศให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเริ่มมีการนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ซึ่งมีสาระที่ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาจากวิกฤตเศรษฐกิจให้ลุล่วง และสร้างฐานเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ขณะเดียวกันก็มุ่งการพัฒนาในด้านมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ซึ่งได้อัญเชิญ "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนทัศน์การพัฒนาแบบบูรณาการที่มี "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา" เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย เช่นกัน

ปัจจุบัน ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) เริ่มมีความชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับ แนวคิดหลักของแผนพัฒนาฯ ที่ยึดหลัก "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" เป็นแนวทางปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการที่ยึด "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา" เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลาง โดยเชื่อมโยงมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ในด้านมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง เพื่อมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) ซึ่งในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศออกเป็น 5 ยุทธศาสตร์หลักคือ (1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทย (2) ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (3) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน (4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพฯ และ (5) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาล จะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาฉบับนี้ให้ความสำคัญกับรากฐานความมั่นคงของประเทศนั้นคือการพัฒนาคนและการพัฒนาชุมชนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้เน้นการยึด

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตร่วมกันของคนในชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ ชุมชนสามารถบริหารจัดการใช้ประโยชน์จากทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน ทั้งนี้ การป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ในชุมชนต้องอาศัยการร่วมมือร่วมใจดำเนินการ เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาอนาคตของชุมชนสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็งหรือชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง ซึ่งจากการพัฒนาที่ผ่านมา ได้มีนโยบายส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น โดยการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อจัดทำแผนชุมชน รวมทั้งมีส่วนร่วมตรวจสอบติดตามการดำเนินงานควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน

จากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นสะท้อนถึงความไม่สมดุลของกระบวนการพัฒนาประเทศ ขณะที่กระแสโลกาภิวัตน์ได้นำพาระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยี ภาวะความเป็นเมืองที่มากขึ้น และพฤติกรรมการบริโภคเลียนแบบโลกตะวันตก ล้วนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้งสิ้น ซึ่งหากชุมชนสามารถปรับตัวและใช้ประโยชน์จากบริบทการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ด้วยวิถีปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนเข้มแข็งจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน โดยมียุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาเป็นส่วนช่วยสนับสนุน ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมที่เป็นองค์รวม มีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ร่วมกันของคนในชุมชนด้วยทุนทางทรัพยากรและศักยภาพของชุมชน มีการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองอย่างพอเพียง พึ่งพาตนเองได้ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกชุมชน บนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ได้อย่างยั่งยืน นำไปสู่การอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสันติและเกื้อกูลกัน ซึ่งยุทธศาสตร์การสร้างชุมชนเข้มแข็งนี้ได้สอดแทรกหลักการและหลักปฏิบัติภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปเป็นแนวทางการปฏิบัติ และส่งเสริมกิจกรรมในระดับชุมชน ดังวัตถุประสงค์ เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาชุมชนดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน

1 เสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ด้วยกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ พัฒนาเป็นแผนชุมชนเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนบนฐานของการพึ่งตนเองและการพึ่งพาซึ่งกันและกันในท้องถิ่น

2 พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิตบนฐานความเข้มแข็งของชุมชนและการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีดุลยภาพเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ และการแก้ปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3 เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับระบบนิเวศได้อย่างเกื้อกูล สามารถอนุรักษ์ ฟื้นฟู เข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

เป้าหมาย แบ่งเป็น 2 ด้านคือ

1 เป้าหมายเชิงคุณภาพ ให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข มีกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดสวัสดิการชุมชน มีความมั่นคงด้านอาหาร มีดุลยภาพในการดำรงชีวิตภายใต้ศักยภาพของฐานทรัพยากรและวิถีวัฒนธรรมที่ดีงามในชุมชน มีการบริหารจัดการที่ดี มีความสามารถในการพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงในบริบทสังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และนำไปสู่การลดปัญหาความยากจน

2 เป้าหมายเชิงปริมาณ ให้ทุกชุมชนมีแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำแผนชุมชนไปประกอบการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุนที่ชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ

แนวทางการพัฒนาชุมชน แบ่งออกเป็น 3 แนวทางหลักประกอบด้วย

1 การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง โดย

1.1 การรวมตัวของคนในชุมชนทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชน และเสริมหนุนชุมชนที่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มต่างๆ

1.2 การจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชน โดยการพัฒนาฐานข้อมูลชุมชนให้เป็นระบบและให้ทันสมัยอยู่เสมอ การจัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง โดยใช้แหล่งทุนในชุมชน เช่น ธนาคารประชาชน สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน และกองทุนต่างๆ ของหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นต้น และส่งเสริมให้ ถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในชุมชนโดยกลุ่มปราชญ์ กลุ่มแกนนำและผู้รู้ รวมถึงสนับสนุนการจัดการองค์ความรู้และการทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความหลากหลายของทุนในชุมชน

1.3 การสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน โดย

1.3.1 การเสริมสร้างครอบครัวให้มีความมั่นคง มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเข้มแข็งทางคุณธรรมจริยธรรมในครอบครัว โดย

(1) จัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว ใช้สื่อชุมชนและสื่อสาธารณะให้ข้อมูลข่าวสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เช่น ความรู้ด้านโภชนาการ คำปรึกษาการใช้ชีวิตสมรสและการเป็นพ่อแม่ที่ดี วิธีการเข้ารับบริการจากรัฐ ราคาผลิตภัณฑ์การเกษตร ช่องทางการตลาด ฯลฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(2) การจัดกิจกรรมเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว สถานศึกษา และสถาบันทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ

1.3.2 การเสริมสร้างโอกาสและสภาพแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในระบบและนอกระบบอย่างต่อเนื่อง เช่น ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์สาธิตของหน่วยงานรัฐ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ฯลฯ

1.3.3 การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ทั้งการสร้างหลักประกันชีวิต สวัสดิการสังคม ความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคงด้านสุขภาพและที่อยู่อาศัย การคุ้มครองผู้บริโภค และความมั่นคงในสิทธิมนุษยชน โดย

(1) การระดมทุนในชุมชนเพื่อการออมทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ การออมวันละบาท ฯลฯ เพื่อเป็นแหล่งทุนในการพัฒนาอาชีพและจัดสวัสดิการขั้นต้นของชุมชน ควบคู่กับการสร้างวินัยในการใช้จ่าย

(2) สร้างประชาคมสุขภาพของชุมชน ควบคู่กับ การเสริมสร้างให้ชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและเฝ้าระวังสุขภาวะของชุมชน ทั้งโรคอุบัติใหม่ โรคระบาดซ้ำ การมีสุขอนามัยที่ดีและสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ปลอดมลภาวะ

(3) เตรียมความพร้อมและยกระดับการพัฒนาคุณภาพบริการ ให้ชุมชนมีความสามารถในการจัดบริการทางสังคมขั้นพื้นฐานได้ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชน เช่น การจัดศูนย์เด็กเล็กในชุมชน การจัดบริการดูแลผู้สูงอายุ การดูแลสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชน การให้ความช่วยเหลือ เด็ก สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ เป็นต้น รวมทั้งการพัฒนาชุมชนที่มุ่งสู่ความสะอาด สงบ สะดวก ความปลอดภัยและความมีระเบียบวินัย

(4) พัฒนาศักยภาพของชุมชนในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกในการจัดการความเสี่ยงภัยของชุมชน เช่น ผลกระทบของการเปิดการค้าเสรีหรือการลงทุนขนาดใหญ่ของรัฐ อาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์ ยาเสพติดและการฟอกเงิน ฯลฯ รวมถึงการเฝ้าระวังความเสี่ยงจากภัยพิบัติจากธรรมชาติ ,ราคาผลิตภัณฑ์การเกษตร ,โรคอุบัติใหม่และโรคระบาดซ้ำ

(5) เชื่อมโยงบทบาท ชุมชน สถาบัน ทางศาสนา และสถานศึกษาในการสืบสานวัฒนธรรมจารีตประเพณีที่ดีงามของชุมชน การฟื้นฟูค่านิยมการทำงานร่วมกัน เช่น ประเพณีลงแขก สืบชะตาลำน้ำ เป็นต้น การปฏิบัติตามหลักธรรมและการทำนุบำรุงศาสนา การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน

2 **การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน** ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

85163

ภายในชุมชน สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้แก่ชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทสตรีในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนและนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน โดย

2.1 สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มรูปแบบต่างๆ เช่น สหกรณ์กลุ่มย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ ฯลฯ และการผลิตบนฐานทรัพยากรในชุมชนให้เพียงพอกับการอุปโภคบริโภคภายในชุมชน และนำส่วนเกินไปแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนหรือเชื่อมโยงเครือข่ายสู่ตลาดภายนอกชุมชน โดยมีข้อตกลงและผลประโยชน์ที่ยอมรับร่วมกันอย่างเป็นธรรม

2.2 รณรงค์และส่งเสริมการผลิตและบริการโดยจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน

2.3 ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ใช้ฐานทรัพยากรในพื้นที่ เช่น การสร้างโรงงาน ไบโอดีเซลเกษตรอินทรีย์ หัตถกรรม บริการสุขภาพและสปา ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและลองสเตย์ เป็นต้น

2.4 สนับสนุนการนำภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการ เช่น อาหารสุขภาพ หัตถกรรม บริการสุขภาพ บริการการท่องเที่ยว เป็นต้น

3 การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูลกัน ด้วยการส่งเสริมสิทธิชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา ใช้ประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดย

3.1 สร้างความตระหนักรู้ของชุมชนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิต

3.2 สนับสนุนกลไกชุมชนและเครือข่ายในการจัดการและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมือง เช่น ขยะ น้ำเสีย เป็นต้น

จากวัตถุประสงค์ เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาของยุทธศาสตร์ การสร้างชุมชนเข้มแข็ง ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 -2554) ซึ่งยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบการกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อนำไปเป็นกรอบในการปฏิบัติสำหรับพัฒนาชุมชน สามารถสรุปหลักการและหลักปฏิบัติที่สามารถนำมาเป็นกรอบหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตในระดับชุมชนได้ 3 หลักการคือ การบริหารจัดการกระบวนการชุมชน การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน และการอยู่ร่วมกันกับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูลกัน ซึ่งแต่ละหลักการมีหลักปฏิบัติย่อยๆ เพื่อนำไปเป็นแนวทางการปฏิบัติในชุมชนดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 สรุปหลักการและหลักปฏิบัติของสภาพัฒน์

หลักการ	หลักปฏิบัติ
1. **การบริหารจัดการกระบวนการชุมชน**	1.1 การรวมตัวของคนในชุมชนทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชน
	1.2 การจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชน โดย 1 การพัฒนาฐานข้อมูลชุมชน 2 การเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกำหนดแนวทางและกิจกรรม 3 การถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 4 การจัดการองค์ความรู้และการทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่
	1.3 การสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน โดย 1 การเสริมสร้างครอบครัวให้มีความมั่นคงและสัมพันธภาพที่ดี โดยการจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต การจัดกิจกรรมเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว สถานการศึกษาและศาสนา เป็นต้น 2 การเสริมสร้างโอกาสและสภาพแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษาตลอดชีวิตเช่น ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน โรงเรียน ศูนย์สาธิตฯ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น 3 การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน โดย - การออมทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ สหกรณ์ การออมวันละบาท เป็นต้น รวมถึงการสร้างวินัยในการใช้จ่าย - จัดให้มีศูนย์สุขภาพชุมชน - มีการจัดบริการทางสังคมขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน เช่นศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น การดูแลความสะอาด ความเรียบร้อยและความปลอดภัย - การเชื่อมโยงบทบาทชุมชน สถาบันการศึกษาและศาสนา ในการสืบสานวัฒนธรรมที่ดีงามของชุมชน การปฏิบัติตามหลักธรรม ทำนุบำรุงศาสนา การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.2 ต่อ

หลักการ	หลักปฏิบัติ
2 การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน	2.1 การรวมกลุ่มทางอาชีพในรูปแบบต่างๆ เพื่อการผลิตบนฐานทรัพยากรในชุมชนให้เพียงพอกับการอุปโภคบริโภคภายในชุมชนและการนำส่วนเกินไปแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่ายชุมชนสู่ตลาดภายนอกชุมชน 2.2 ส่งเสริมการผลิตและบริการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน 2.3 การร่วมลงทุนในกิจกรรมการผลิตสินค้าและบริการระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ 2.4 การนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการ เช่น อาหารสุขภาพ หัตถกรรม บริการสุขภาพ เป็นต้น
3 การอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูลกัน	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา ใช้ประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดย 1 สร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิต 2 การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนเมือง เช่น ขยะ น้ำเสีย มลภาวะ เป็นต้น

2.1.2.3 หลักการของกรุงเทพมหานคร

ปัจจุบันการพัฒนาเมืองและชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีการกระจายตัวตามกลุ่มพื้นที่ชุมชนทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย ส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่เป็นการพัฒนากลุ่มพื้นที่ชุมชนที่เห็นผลการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมในชุมชนชนบทหรือชุมชนเกษตรกรรม หากจะกล่าวในระดับชุมชนเมืองที่มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนในปัจจุบันนั้น พบว่ากรุงเทพมหานครมีลักษณะของความเป็นเมืองและชุมชนเมืองที่มีการนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบการพัฒนาและบริหารจัดการเมืองที่ชัดเจนในการนำหลักของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการพัฒนา

ในช่วงปี พ.ศ. 2549 ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้น้อมเกล้าอัญเชิญพระบรมราโชวาท "เศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ" มาเป็นแนวคิดหลักในการกำหนดแนวทางการพัฒนาและบริหารกรุงเทพมหานครให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ที่จะสนองตอบความต้องการให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยใช้ "ความพอเพียง" เป็นตัวตั้ง ซึ่งอยู่ภายใต้ 3 หลักการใหญ่คือ ความ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงการสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้คนกรุงเทพฯ เพื่อให้สามารถรองรับต่อผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์" ภายใต้วิสัยทัศน์ "ชีวิตกรุงเทพฯ ชีวิตพอเพียง เพื่อความสุขแบบพอเพียง" ซึ่งหมายถึง การฟื้นคืนกรุงเทพฯ กลับสู่สมดุลของการพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยถือเอา คนกรุงเทพฯ เป็นตัวตั้งและให้สามารถวัดผลความสำเร็จของการพัฒนาด้วย"ความอยู่ดีมีสุขของคนกรุงเทพฯ" โดยทิศทางการพัฒนาของกรุงเทพมหานครมีการจัดหมวดหมู่ของแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆ (ดังตารางในภาคผนวก ก) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้แบ่งเป็น 3 หมวดหลักคือ

หมวด 1 "ชีวิตพอเพียง" (Sufficiency life) ประกอบด้วย ครอบครัวพอเพียง ชุมชนพอเพียง

หมวด 2 "ความสุขพอเพียง" (Sufficiency Happiness) ประกอบด้วย ชีวิตที่ปลอดภัย ชีวิตท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดีและชีวิตภายใต้สาธารณูปโภคคุณภาพ

หมวด 3 "ชีวิตกรุงเทพฯ" (City Life – Healthy Life) ประกอบด้วย ชีวิตคุณภาพ สุขภาพแข็งแรง ท่องเที่ยวใกล้บ้าน และบริการสะดวกทันใจ

นอกจากนี้แนวทางการบริหารงานเน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน มีชุมชนเข้มแข็ง ครอบครัวอบอุ่นด้วยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม (กองประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร ,2549)

ภายใต้แผนงาน โครงการและกิจกรรมของกรุงเทพมหานครที่ได้กล่าวมานั้น ได้มีแนวทางการดำเนินงานโครงการแผนชุมชนพึ่งตนเอง โดยมีสำนักงานพัฒนาสังคมของกรุงเทพมหานครเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ ซึ่งการดำเนินงานโครงการแผนชุมชนพึ่งตนเองนั้นมีกรอบแนวคิดหลัก โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างเป็นระบบ เน้นการพึ่งตนเองรวมถึงการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน และยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชน

"แผนชุมชนพึ่งตนเอง" เป็นแนวทางการพัฒนาและดำเนินการเพื่อมุ่งสู่วิสัยทัศน์ของกรุงเทพมหานครที่กำหนดไว้ในข้างต้นและเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนใน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านอนามัยและด้านจิตใจ ดังนั้นแผนชุมชนพึ่งตนเองจึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารจัดการการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งกระบวนการในการจัดทำแผนชุมชนอาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของชุมชนนั้นๆ โดยกรุงเทพมหานครได้ดำเนินการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนในการจัดทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนชุมชนพึ่งตนเอง ด้วยการสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรม เพื่อสร้างความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่สายงานพัฒนาชุมชนและแกนนำของชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน

การจัดทำโครงการแผนชุมชนพึ่งตนเองของกรุงเทพมหานคร เริ่มดำเนินกิจกรรมจากการพัฒนาศักยภาพและกระบวนการเรียนรู้สู่แผนชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการเป็นวิทยากรแก่เจ้าหน้าที่สายงานพัฒนาชุมชน ผู้นำและแกนนำประชาชนให้สามารถถ่ายทอด ชี้แนะแนวทาง ให้คำปรึกษาแก่ชุมชนต่างๆ ซึ่งบทบาทนักพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมการจัดทำแผนชุมชน คือ การสร้างพลังชุมชนให้คนในชุมชนร่วมกันคิด วิเคราะห์ วางแผนตัดสินใจ แก้ไขปัญหาของชุมชน โดยการกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ชุมชนโดยใช้เวทีประชาคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่วนบทบาทของแกนนำและผู้นำชุมชน ต้องมีความเข้าใจและตระหนักในการแก้ไขปัญหาโดยชุมชน ต้องมีแนวทางและแผนปฏิบัติการที่จะไปจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อระดมความคิดเห็นโดยเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ (วารสารสำนักพัฒนาชุมชน 2549 : 15-16)

จากการศึกษาการดำเนินงานแผนชุมชนพึ่งตนเองสามารถสรุปหลักการและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของกรุงเทพมหานครได้ดังนี้

ตารางที่ 2.3 สรุปหลักการและหลักปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร

หลักการ	หลักปฏิบัติ
1 การพึ่งตนเอง	1.1 การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนก่อน เช่น กลุ่มอาชีพ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ ในการดำเนินการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนในเบื้องต้น
	1.2 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน โดยการร่วมกันคิด วิเคราะห์ วางแผนตัดสินใจ แก้ไขปัญหาชุมชนอย่างบูรณาการในด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านอนามัยและด้านจิตใจ
2 การแสวงหาความร่วมมือ	2.1 การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานในภาครัฐและภาคเอกชนในกิจกรรมที่เกินความสามารถของชุมชน เช่น - การร่วมลงทุน - การของบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาชุมชน - การขอสนับสนุนด้านวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

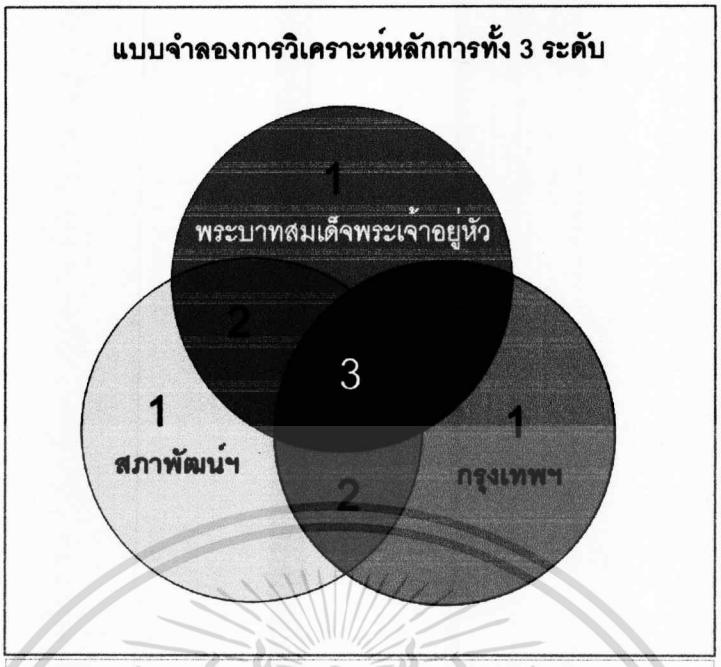
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากหลักการทั้ง 3 ระดับที่ได้กล่าวมา ภายใต้บริบทของการพัฒนาชุมชนนั้น จะเห็นได้ว่าหลักการของสภาพัฒน์ได้แปลงและประยุกต์ใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงจากหลักการดั้งเดิม นั่นคือ หลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นกรอบหรือแนวทางการพัฒนาชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกรอบการปฏิบัติในภาพกว้างๆ เพื่อให้หน่วยงานหรือองค์กรในระดับล่างนำไปปฏิบัติ ส่วนหลักการของกรุงเทพมหานครได้นำหลักการจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งนับว่าเป็นหลักการดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการวางแผนพัฒนาเมืองและชุมชน ซึ่งได้มีการย่อยหลักการจากหลักการดั้งเดิมเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาในระดับต่างๆ ตามบทบาทหน้าที่และขอบเขตความรับผิดชอบขององค์กร โดยเน้นการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชน อาจทำให้หลักการในแต่ละระดับมีความแตกต่างกัน ซึ่งในหัวข้อต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของหลักการและหลักปฏิบัติภายใต้หลักการ 3 กระแสหลักเพื่อสรุปหลักการและหลักปฏิบัติที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในระดับชุมชนเมือง และเป็นตัวชี้วัดการใช้หลักการในชุมชนกรณีศึกษา สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ต่อไป

2.1.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการและหลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาหลักการและหลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ระดับ ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น โดยผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการและหลักปฏิบัติ อันประกอบไปด้วย หลักการที่ 1 กล่าวถึงหลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักการต้นแบบหรือหลักการดั้งเดิมในการนำไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาในระดับต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล ระดับชุมชน ระดับเมืองและระดับประเทศ หลักการที่ 2 กล่าวถึงหลักการของรัฐบาล ซึ่งได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาประยุกต์ใช้เป็นนโยบายหลักของรัฐบาลและเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และหลักการที่ 3 กล่าวถึง หลักการของกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้น้อมนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการวางแผนบริหารงานกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักการที่นำมาเป็นเกณฑ์มาตรฐานชี้วัดการใช้หลักการในการดำเนินชีวิตในระดับชุมชนสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของหลักการและหลักปฏิบัติดังแบบจำลองการวิเคราะห์ตามรูปที่ 2.2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.2 แบบจำลองการวิเคราะห์หลักปฏิบัติภายใต้หลักการใน 3 กระแสหลัก

จากแบบจำลองการวิเคราะห์หลักการและหลักปฏิบัติทั้ง 3 ระดับ เมื่อนำหลักการที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้น มาเปรียบเทียบกันดังแบบจำลองการวิเคราะห์ความแตกต่างของหลักการสิ่งที่ค้นพบใน 3 ประเด็นการเปรียบเทียบ คือ หลักปฏิบัติที่สอดคล้องกันทั้ง 3 ระดับ มีจำนวน 3 ข้อ ซึ่งหลักการของกรุงเทพมหานคร มีความสอดคล้องกับหลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ และหลักการของสภาพัฒน์ในทุกหลักการและหลักปฏิบัติ ส่วนหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกันใน 2 ระดับ พบว่ามีหลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ กับหลักการของสภาพัฒน์มีหลักการและหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกันจำนวน 2 ข้อ ส่วนหลักปฏิบัติที่ไม่มีความสอดคล้องกัน พบว่ามีหลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ จำนวน 2 ข้อ ดังตารางที่ 2.4 จะเห็นได้ว่า หลักการของสภาพัฒน์ซึ่งมีการตีความหรือประยุกต์มาจากหลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชนั้น ล้วนแล้วแต่อยู่ในภายใต้หลักการดั้งเดิมและหลักการของกรุงเทพมหานครก็เช่นเดียวกัน คือ มีความสอดคล้องและมีหลักปฏิบัติอยู่ภายใต้หลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและหลักการของสภาพัฒน์ ซึ่งจะสังเกตได้ว่าหลักการของกรุงเทพมหานครมีการนำหลักการและหลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีจำนวนหลักการและหลักปฏิบัติน้อยกว่าใน 2 ระดับเบื้องต้น ซึ่งอาจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เนื่องมาจากการนำหลักการมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับสภาพของสังคมเมืองจึงทำให้หลักการของกรุงเทพมีจำนวนหลักการและหลักปฏิบัติที่น้อยกว่าหลักการทั้ง 2 ระดับ เพราะด้วยสภาพความเป็นเมืองหรือลักษณะของชุมชนเมืองที่แตกต่างจากลักษณะของชุมชนชนบทหรือชุมชนเกษตรกรรม จึงทำให้หลักการบางหลักการไม่สามารถนำมาใช้เป็นกรอบการปฏิบัติได้ เนื่องมาจากลักษณะกายภาพ ลักษณทางสังคมและเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตที่แตกต่างกันจึงทำให้จำนวนหลักการที่กรุงเทพมหานครนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาและกรอบการปฏิบัติในชุมชนเมือง

จากการพิจารณาถึงความแตกต่างของหลักการทั้ง 3 ระดับ อาจกล่าวได้ว่ามาตรฐานหลักการมีหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตต่างกัน โดยหลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและหลักการของสภาพัฒน์ มีจำนวนหลักปฏิบัติมากกว่าหลักการของกรุงเทพมหานครอาจกล่าวได้ว่า หลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชซึ่งมีจำนวนหลักปฏิบัติที่มากกว่าและคลอบคลุมหลักการของสภาพัฒน์และหลักการของกรุงเทพมหานครนั้น ถือได้ว่ามีความความเข้มในหลักการและหลักปฏิบัติมากกว่าหลักการของสภาพัฒน์และหลักการของกรุงเทพมหานครตามลำดับ

จากหลักการใน 3 ระดับสามารถสรุปเป็นเกณฑ์มาตรฐานหลักการที่เป็นตัวชี้วัดการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการในชุมชนกรณีศึกษา สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ได้ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 สรุปหลักการและหลักปฏิบัติที่เป็นตัวชี้วัดการใช้หลักการในชุมชนสำหรับการศึกษา

หลักปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกันทั้ง 3 ระดับ ประกอบด้วย
(พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช สภาพัฒน์ กรุงเทพมหานคร)
1 การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง
- การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น
- ใช้พลังงานและทรัพยากรที่มีอยู่เท่าที่จำเป็น
- การนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการ
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน
การรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาชุมชนอย่างแบบบูรณาการ อาทิเช่น ด้านการผลิต การตลาด การเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคม และศาสนา เป็นต้น
3. การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน ด้วยการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ในการทำกิจกรรมด้านการร่วมลงทุน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมถึงการร่วมกันทำกิจกรรมอื่นๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.4 ต่อ

หลักปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกันใน 2 ระดับ ประกอบด้วย หลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช - สภาพัฒน์
4. การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ด้วย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดย การสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิต , การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนเมือง เช่น ขยะ น้ำเสีย มลภาวะ เป็นต้น รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมการผลิต การบริการและการบริโภคที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
5. การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง การสร้างความมั่นคงในการดำรงชีพด้วยการใช้จ่ายอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล ประหยัดเท่าที่จำเป็น โดย การปรับพฤติกรรมการบริโภค ลดรายจ่ายฟุ่มเฟือย , การทำบัญชีรายรับ- รายจ่าย ,ส่งเสริมการออมเงิน เช่น กิจกรรมออมวันละบาท สัปดาห์การออม จัดตั้งกลุ่มกลุ่ม/สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นต้น
6 การสร้างภูมิคุ้มกันในชุมชน - การรวมกลุ่มทางอาชีพในรูปแบบต่างๆ เพื่อการผลิตสินค้าและบริการ เน้นบริโภคและอุปโภคในชุมชนและการนำส่วนเกินไปแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่ายชุมชนหรือจำหน่ายสู่ตลาดภายนอก - การเสริมสร้างความมั่นคงและสัมพันธภาพที่ดีให้ครอบครัว - การเสริมสร้างโอกาสและสภาพแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษา - เสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานและความมั่นคงในสิทธิมนุษยชน โดย การออมทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ , การจัดให้มีศูนย์สุขภาพชุมชน , การจัดบริการทางสังคมขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน - การเชื่อมโยงบทบาทชุมชน สถาบันการศึกษาและศาสนา การสืบสานวัฒนธรรมที่ดีงามของชุมชน การปฏิบัติตามหลักธรรม ทำนุบำรุงศาสนา การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
หลักปฏิบัติที่ไม่มีความสอดคล้องกันกับหลักการอื่นๆ คือ หลักการของสภาพัฒน์
7. การบริหารจัดการกระบวนการชุมชน ด้วยการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชน โดย การพัฒนาฐานข้อมูลชุมชน การเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกำหนดแนวทางและกิจกรรม การถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดการองค์ความรู้และการทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่

หลักการเหล่านี้จะนำไปเป็นตัวชี้วัดการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนกรณีศึกษา สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งจากประเด็นความแตกต่างของหลักการใน 3 ระดับเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าหลักการใดบ้างที่ชุมชนเมืองสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนและสามารถนำไปเป็นกรอบปฏิบัติในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนได้ ซึ่งผลการศึกษาการใช้หลักการในชุมชนจะกล่าวในบทวิเคราะห์ผลการศึกษาต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.4 ผลลัพธ์อันเกิดจากการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

ในการศึกษาเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการใช้หลักการและหลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งการศึกษาผลลัพธ์ออกเป็น 3 ที่มาตามหลักการ 3 กระแสดังได้กล่าวมาในเบื้องต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหรือสิ่งที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนานั้น เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของการนำหลักการมาใช้พัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดการสรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับผลลัพธ์ดังต่อไปนี้

2.1.4.1 ผลลัพธ์จากการพัฒนาภายใต้หลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นับได้ว่าเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการ โดยมีการพัฒนาในด้านการเกษตร สิ่งแวดล้อม การพัฒนาแหล่งน้ำ การคมนาคม การสื่อสาร การส่งเสริมอาชีพ สวัสดิการสังคม สาธารณสุข เป็นต้น ซึ่งจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

การพัฒนาคุณภาพชีวิต จะต้องพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กัน ดังที่ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ณ มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2522 ดังความตอนหนึ่งว่า "..การรักษาความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย เป็นปัจจัยเศรษฐกิจที่ดีและสังคมที่มั่นคง เพราะร่างกายที่แข็งแรงนั้นโดยปกติจะอำนวยผลให้สุขภาพจิตสมบูรณ์ด้วย และเมื่อมีสุขภาพสมบูรณ์ดีพร้อมทั้งร่ายกายและจิตใจแล้ว ย่อมมีกำลังทำประโยชน์สร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองได้เต็มที่ ทั้งไม่เป็นภาระแก่สังคมด้วย คือเป็นแต่ผู้สร้างมิใช่ผู้ถ่วงความเจริญ." ดังนั้น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นจำนวนมากที่เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต (ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ,2549:79-92) ซึ่งพอจะสรุปผลลัพธ์อันเกิดจากการดำเนินงานของโครงการต่างๆ ได้ดังนี้คือ

1.1 โครงการสาธารณะสุขขั้นมูลฐาน จากการพัฒนาในด้านแหล่งน้ำ เพื่อใช้อุปโภคบริโภคในครัวเรือน เป็นผลต่อเนื่องให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี

1.2 การแก้ปัญหาความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) หลักการสำคัญคือการพัฒนาต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้ราษฎร "พออยู่พอกิน" เป็นการศึกษา ทดลอง ค้นคว้าให้สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์สังคม ผลจากการศึกษาจะนำไปให้ประชาชนในแต่ละภูมิภาคได้ใช้ปรับปรุงการประกอบอาชีพให้มีรายได้และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตตามความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กล่าวคือ ได้กินอาหารที่ถูกสุขลักษณะและเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย , มีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม , มีโอกาสเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ , มีความมั่นคงปลอดภัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในชีวิตและทรัพย์สิน , มีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และกำหนดวิถีชีวิตของตนเองและชุมชน

1.3 การส่งเสริมอาชีพ อาชีพที่ดีจะทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นกับครอบครัว มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี

1.4 การพัฒนาสิ่งแวดล้อม โครงการส่วนใหญ่จะเป็นวิธีการทำนุบำรุงและปรับปรุงสภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นในด้านต่างๆ เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้มีคุณภาพที่ดีต่อไป ซึ่งในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองนั้น ได้รับความสนพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ประชาชนมีสิ่งแวดล้อมที่ดีและนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี นั่นคือ ทรงเน้นถึงการแก้ไขบำบัดน้ำเสียของชุมชนในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด สำหรับโครงการบำบัดน้ำเสียมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อให้น้ำสะอาดขึ้น กลิ่นน้ำเน่าลดลง ซึ่งผลจากการดำเนินงานโครงการจะเป็นผลให้ประชาชนบริเวณนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการปราศจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษประเภทมีน้ำปราศจากกลิ่นที่ไม่พึงปรารถนา เป็นต้น

1.5 การพัฒนาด้านจิตใจ ทรงเห็นว่าการพัฒนาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาทั้งในด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กัน จึงมีพระราชดำริในการพัฒนาทางด้านศีลธรรมและจิตใจควบคู่กับอาชีพให้ผสมผสานกลมกลืนกัน เป็นการประสานความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด รัฐ โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้วเช่น โครงการพระราชดำริวัดญาณสังวราราม ในการพัฒนาที่ดินและอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการส่งเสริมอาชีพของราษฎรในบริเวณนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้น โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคล อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ส่งผลให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐในการทำกิจกรรม และโครงการการปลูกฝังคุณธรรมเช่น กรณีชุมชนบ้านแม่ตะไคร้ ใช้หลักการปลูกฝังคุณธรรมควบคู่ไปกับการส่งเสริมอาชีพและการพัฒนาอื่นๆ เป็นผลทำให้ราษฎรมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีและเป็นผู้มีจิตใจเปี่ยมไปด้วยคุณธรรม

สรุปได้ว่าผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งยึดหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคนและชุมชน ส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี มีความเป็นอยู่ที่ดี มีคุณภาพชีวิตตามความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) คือ ได้กินอาหารที่ถูกสุขลักษณะ มีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่ดี มีโอกาสเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และกำหนดวิถีชีวิตของตนเองและชุมชน เป็นต้น มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น เกิดความร่วมมือกันระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชนและภาครัฐในการทำกิจกรรม ซึ่งผลลัพธ์ทั้งหลายเหล่านี้มีเชื่อมโยงกันนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.4.2 ผลลัพธ์จากการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 โดย สภาพัฒน์

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ซึ่งมีเป้าหมายสู่ "สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย" นั้น สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้มีแนวคิดในการการกำหนดดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยขึ้น โดยใช้กระบวนการระดมความคิดเห็นและความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กรและภาคีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและค่านิยมของคนไทยให้เกิดคุณค่าใหม่ในการนำไปปฏิบัติให้การดำเนินชีวิตให้เป็นไปอย่างมีความสุข และใช้บ่งชี้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง การติดตามประเมินผลการพัฒนา รวมทั้งสามารถนำไปใช้ปรับทิศทางการพัฒนาและกำหนดนโยบายสาธารณะให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข พัฒนามากจากแนวคิดพื้นฐาน 3 ประการคือ (1) การปฏิบัติตาม "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" (2) การพัฒนาแบบบูรณาการ (3) วิสัยทัศน์ประเทศไทย ในแผนพัฒนาฯ ฉบับบที่ 10 ซึ่งมุ่งสู่ สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) โดยมีหลักการในการพัฒนาจากแนวคิด "ความสุข"หรือความอยู่เย็นเป็นสุขเป็นค่านิยมร่วมของการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยที่ตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขเป็นการสะท้อนเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา (Ends) และต้องพิจารณาเชื่อมโยงให้สะท้อนถึงวิธีการ (Means) ที่จะส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายความอยู่เย็นเป็นสุข โดยแบ่งดัชนีชี้วัดเป็น 3 ระดับคือ (1) ระดับสังคมไทย (2) ระดับชุมชน (3) ระดับครอบครัว/บุคคล

จากแนวคิดพื้นฐานและหลักการพิจารณาดังกล่าว ได้กำหนดความหมายของของ "ความอยู่เย็นเป็นสุข" ไว้ว่า ความพอใจในการดำเนินชีวิตของคนทั้งจิตใจ กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้การบริหารจัดการที่เป็นธรรม โดยได้มีการแบ่งองค์ประกอบที่ครอบคลุมมิติของการดำรงชีวิตของคนที่เชื่อมโยงกันจนเกิดภาวะแห่งความสุข (http://www.nesdb.go.th) คือ

1 การมีสุขภาวะที่ดี อันเป็นภาวะที่จิตใจ อารมณ์ ร่างกาย และสติปัญญามีสมดุลเข้าใจหลักศาสนา มีจิตสำนึกต่อประโยชน์ส่วนรวม สามารถคิดและทำอย่างถูกต้องมีเหตุผล

2 ความสามารถในการประกอบสัมมาชีพ มีรายได้และหลักประกันความมั่นคงในชีวิต

3 ครอบครัวอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความอบอุ่นและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

4 อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

5 มีสิทธิเสรีภาพ เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อย่างเท่าเทียมกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขดังกล่าวหรือผลลัพธ์ที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนานั้น ยังคงอยู่ในระหว่างการพัฒนากรอบแนวคิดความอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งจะต้องมีการระดมความคิดเห็นและร่วมมือกันในการหาตัวชี้วัดที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

3 ผลลัพธ์ของกรุงเทพมหานคร

จากแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาเมืองเพื่อให้การบริหารงานบรรลุถึงเป้าหมายของการพัฒนาของกรุงเทพมหานคร ตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแบ่งเป้าหมายของมิติการพัฒนาเมืองออกเป็น 4 ด้านได้แก่

1 มิติด้านคุณภาพชีวิต โดยมีเป้าหมายเพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนกรุงเทพประชาชนมีชีวิตพอเพียง มีความสุขพอเพียง (สุขภาพที่ดี มีที่อยู่อาศัยที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีสาธารณูปโภคที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น)

2 มิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีและยั่งยืน

3 มิติด้านวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อการดำรงความเป็นไทยในความเป็นสากล ภูมิใจในความเป็นเมืองหลวงแห่งวัฒนธรรมล้ำค่า

4 มิติด้านเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเศรษฐกิจที่สมดุล ภายใต้ความพอเพียง

ทั้ง 4 มิติมีความเชื่อมโยงกันและเป็นองค์ประกอบของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี นั่นคือความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ในที่นี้สามารถสรุปเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการพัฒนาตามแนวทางและแผนการพัฒนาเมืองของกรุงเทพมหานครคือ มีสุขภาพที่ดี มีที่อยู่อาศัยที่ดีมีความมั่นคงมีสาธารณูปโภคที่ดีมีคุณภาพ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ครอบครัวมีความอบอุ่น มีความมั่นคงทางฐานะทางเศรษฐกิจ

จากการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการวางแผนพัฒนา การดำเนินงานโครงการกิจกรรมต่างๆ ทั้ง 3 ระดับข้างต้น มีเป้าหมายในทิศทางเดียวกันคือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งนั้นก็คือการพัฒนาอย่างบูรณาการด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นมิติที่เชื่อมโยงกันและนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี ฉะนั้นการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตในระดับชุมชนนั้นก็ย่อมส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในมิติที่ครอบคลุมในด้านสภาพกายภาพ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงก่อให้เกิดความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของสมาชิกในสังคมนั้นๆ ซึ่งจากประเด็นที่ได้ศึกษาดังกล่าวในข้างต้น สามารถจำแนกผลลัพธ์ที่น่าจะเกิดในชุมชนภายหลังการพัฒนา ออกเป็น 2 ด้านดังนี้

1 ด้านสภาพกายภาพ ได้แก่ มีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี , มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2 ด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ ประชาชนมีสุขภาพที่ดี , ครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดี , มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน , มีความมั่นคงทางฐานะทางเศรษฐกิจ , การมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และกำหนดวิถีชีวิตของตนเองและชุมชน

นอกจากการใช้หลักการจะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ทางด้านสภาพทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจแล้ว น่าจะส่งผลให้เกิดการรับรู้ของบุคคลที่เกี่ยวการรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งสามารถวัดได้จากความพึงพอใจในชีวิต ความคาดหวังในอนาคต เป็นต้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ของบุคคลเป็นแนวคิดเชิงนามธรรม ส่วนในลักษณะการศึกษาเชิงจิตวิทยาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมนุษย์ พฤติกรรมและสภาพแวดล้อมกายภาพซึ่งแสดงออกมาในลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลและสภาพแวดล้อมพื้นฐานที่แตกต่างกัน (จันทร์จิรา นันตา . 2546:11-14)

2.2.1 ความหมายหรือคำจำกัดความ

นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของคำว่า "สันชาน"หรือ การรับรู้ (Perception) ไว้มากมาย ในที่นี้ขอยกตัวอย่างดังนี้

การรับรู้ (Perception) หมายถึง กระบวนที่รับข่าวสารจากสภาพแวดล้อม โดยผ่านทางระบบประสาทสัมผัส กระบวนการนี้จึงรวมการรู้สึก (sensation) ด้วย (วิมลสิทธ์ .2537: 7)

การรับรู้ เป็นกระบวนการตีความสิ่งที่เห็น สิ่งที่ได้ยินและสิ่งที่รู้สึกด้วยประสาทสัมผัสอื่นๆ เพื่อให้รู้ว่าอะไร สิ่งที่รับรู้มีทั้งเป็นวัตถุ มนุษย์ด้วยกันและความเป็นไปภายในจิตใจเราเอง

การรับรู้ เป็นกระบวนการที่ทำให้เรารู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยการเลือกการจัดระบบระเบียบและการแปลความหมายสิ่งต่างๆ จากความรู้สึกสัมผัส

การรับรู้ คือ การใช้ประสบการณ์เดิมแปลสิ่งเร้าที่ผ่านประสาทสัมผัส และเกิดความรู้สึกระลึกรู้ความหมายว่าเป็นอย่างไร

จากการศึกษาสามารถสรุปการรับรู้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ การรับรู้ หมายถึง การรับข่าวสารข้อมูล การรับรู้และรู้สึกต่อวัตถุหรือมนุษย์ด้วยกัน รู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การรับรู้ถึงกระบวนการทางสังคม เป็นต้น

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรับรู้สามารถจำแนกประเด็นในการศึกษาดังนี้ (ซลลดา สุภากาวี : 2540 อ้างใน จันทร์จิรา นันตา ,2546 : 14)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. การรับรู้ของบุคคลมีเรื่องราวเหตุการณ์และสภาวะแวดล้อมต่างๆ มีความแตกต่างกันนั้น มีอิทธิพลมาจากตัวแปรด้านเพศ อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า บุคคลที่มีเพศ อาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันย่อมทำให้คนเรามีการรับรู้ที่แตกต่างกันไป ความรู้เดิมและประสบการณ์ที่แตกต่างกันย่อมทำให้คนเรามีการรับรู้ที่แตกต่างกันไปด้วย ความรู้เดิมและประสบการณ์ที่แตกต่างกันทั้งปริมาณและความถูกต้อง ย่อมทำให้คนเรามีการรับรู้ที่แตกต่างกันได้ นั่นคือ ผู้มีระดับการศึกษาแตกต่างกันย่อมมีการรับรู้ในเรื่องต่างๆ แตกต่างกันและการรับรู้ของคนเราจะดีหรือไม่เพียงไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความต้องการในขณะนั้น

2. การที่แต่ละคนรับรู้แตกต่างกันออกไปแม้ว่าจะมีสิ่งเร้าเดียวกัน ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ธรรมชาติสิ่งเร้า ประสบการณ์เดิม ความคาดหวังในขณะนั้น ความสนใจและอื่นๆ

3. การที่คนเรามีการรับรู้ต่างกันเป็นเพราะคนมีเครื่องกรองการรับรู้ คือการรับรู้ของเรามีอคติหรือถูกกรองด้วยการปรับที่จะเลือกการรับรู้จากสภาพแวดล้อมของเรานั่นคือ เราเลือกรับรู้ในบางอย่างที่เราพอใจตามองค์ประกอบทางด้านประสบการณ์เดิมและความต้องการของเรา รวมทั้งองค์ประกอบทางด้านแรงจูงใจ อารมณ์ ทัศนคติของเรา นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่กำหนดการรับรู้สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นปัจจัยทางโครงสร้างเป็นเรื่องเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของสิ่งเร้าและสภาวะทางประสาทของผู้รับรู้ กลุ่มที่สองเป็นปัจจัยทางหน้าที่ คือลักษณะทางจิตของผู้รับรู้ เช่น ประสบการณ์หรือความรู้เดิม ค่านิยม ความต้องการ ทัศนคติและลักษณะอื่นๆ

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรับรู้ในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลทำให้การรับรู้ของบุคคลแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก ปัจจัยด้านลักษณะบุคคลได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและประสบการณ์เดิม ประการที่สอง ปัจจัยเชิงสังคมจิตวิทยา ได้แก่ ความคาดหวัง ความต้องการ ทัศนคติหรือความพึงพอใจ เป็นต้น สำหรับการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งเป็นผลลัพธ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นได้ภายหลังจากการนำหลักของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาและยึดถือปฏิบัติร่วมกันในชุมชน เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยการยึดแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและพัฒนาชุมชนนั้น เป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา ก็เพื่อขจัดปัญหาด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนที่เป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของบุคคล

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความสุขและความพึงพอใจในชีวิต

2.2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับความสุข บุคคลย่อมคำนึงถึงหรือแสวงหาความสุข แต่ละบุคคลอาจจะรู้สึกมีความสุขหรือไม่มีความสุข โดยไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ว่าเขาใช้ชีวิต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อย่างไร บุคคลผู้ที่มีความมั่งคั่ง ร่ำรวย มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ มีการศึกษาดี อาจไม่มีความสุขทั้งๆ ที่บุคคลเหล่านั้นอาจมีความเพียบพร้อมทุกด้าน มีมาตรฐานการดำรงชีวิตในระดับสูง ในทางตรงกันข้าม ตัวอย่างในประเทศอินเดีย คนเป็นจำนวนมากมีชีวิตอยู่อย่างยากเข็ญไม่สามารถเข้าถึงบริการความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตใดๆได้ แต่เขาเหล่านั้นอาจจะมีความสุข เนื่องจากมีความเชื่อทางศาสนาว่าจะสามารถมีชีวิตที่ดีกว่าในชาติหน้าได้ จึงยอมทนทุกข์ทรมานในชาตินี้ เพื่อบำเพ็ญบุญกุศลให้กับชีวิตที่ดีกว่าในชาติหน้า ความเชื่อทางศาสนาเช่นนี้ อาจช่วยให้ประชาชนสามารถทนทุกข์ทรมานอยู่ได้อย่างมีความสุขในชาตินี้

นอกจากนี้ การมีความสุขหรือไม่มีความสุข เป็นเพียงความคิดคำนึง (person's state of mind) ของปัจเจกบุคคล ประชาชนอาจมีความรู้สึกไม่มีความสุขร่วมกัน เมื่อมีความผิดปกติบางอย่างเกิดขึ้นในสังคมที่ส่งผลกระทบถึงคนหมู่มาก เช่นในกรณีที่มีเหตุหยุดยั้งการประกอบภารกิจ หรือบั่นทอนความสามารถของบุคคล ถ้าหากประชาชนส่วนใหญ่ได้สะท้อนให้เห็นว่าไม่มีความสุข ย่อมจะชี้ให้เห็นว่ามีสถานการณ์ที่ผิดปกติบางอย่างเกิดขึ้นในสังคม ฉะนั้นในบางกรณีระดับความสุขหรือการไม่มีความสุข อาจจะใช้เป็นเครื่องชี้วัด ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนได้ในบางสถานการณ์ อย่างไรก็ตามต้องเข้าใจว่า "ความสุข" เป็นคนละเรื่องกับ "ความอยู่ดีมีสุข" นอกจากนี้ การวัดความสุขยังขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิด (perception) ของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วในระยะเวลาอันสั้น จึงไม่ใช่เครื่องชี้วัดที่ได้มาตรฐาน เพราะระดับความสุขอาจเปลี่ยนแปลงไปได้โดยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในระดับความเป็นอยู่ของประชาชนเลย

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงความสุขจากการดำเนินชีวิตหรือการเลือกดำเนินชีวิตในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งอาจวัดด้วยความพึงพอใจในชีวิตของบุคคล ตัวชี้วัดที่เกิดจากมุมมองของประชาชนในการวัดความสุขหรือกระบวนการที่ทำให้เกิดความสุขนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน

2.2.3.2 **แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต** จากทฤษฎีความพึงพอใจของเซลเลย์ (อ้างใน เวียรเธียร สุขชื่น, 2545 :23) สามารถสรุปได้ว่ามนุษย์มีความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ ซึ่งความรู้สึกทางบวกคือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วทำให้เกิดความสุข ส่วนความรู้สึกทางลบ คือความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วทำให้ไม่มีความสุขซึ่งความรู้สึกทางบวก ความรู้สึกทางลบและความสุขมีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน ระบบความสัมพันธ์ของทั้งสามนี้เรียกว่าระบบความพึงพอใจ สิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึก ความคิดเห็นหรือความพึงพอใจแก่มนุษย์ ได้แก่ ทรัพยากร (Resource) หรือสิ่งเร้า (Stimuli) การวิเคราะห์ความพึงพอใจ คือการศึกษาว่าทรัพยากรหรือสิ่งเร้าแบบใดเป็นสิ่งที่เราต้องการและทำให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งความพึงพอใจจะเกิดมากที่สุดเมื่อมีทรัพยากรทุกอย่างเป็นที่ต้องการครบถ้วน ดังนั้นความพึงพอใจจะเกิดมากที่สุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อมีการจัดทรัพยากรอย่างถูกต้องและเหมาะสม สภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นทรัพยากรของระบบความพึงพอใจอย่างหนึ่ง

การพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงหรือการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตนั้น มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีตามสมควร ซึ่งส่งผลให้เกิดความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ในแบบเรียบง่าย พอดีและพอเพียงทั้งความต้องการและความรู้สึกภายในจิตใจ ที่ควบคู่ไปกับความมีเหตุมีผล นอกจากนี้การพัฒนาชุมชนและการใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนยังถือได้ว่าเป็นกลไกหรือเครื่องมือช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี เมื่อประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานย่อมก่อให้เกิดความสุขและความพึงพอใจในชีวิต สิ่งเหล่านี้ก็จะย้อนกลับไปสู่การเห็นถึงประโยชน์และความสุขที่ตนจะได้รับและทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

2.3.1 ความหมายของชุมชน

ชุมชน (Community) หมายถึง กลุ่มบุคคลหลายๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน และมีผลประโยชน์คล้ายๆ กัน และมีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน เช่น ภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือพูดอีกอย่างหนึ่ง คือ มีวัฒนธรรมร่วมกันนั่นเอง (จีรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2525: 11 อ้างในขบวน พลตรี, 2529: 1)

"ชุมชน" หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่พื้นที่แห่งหนึ่ง มีความเชื่อผลประโยชน์ กิจกรรม และมีคุณสมบัติอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน คุณลักษณะเหล่านี้มีลักษณะเด่นเพียงพอที่จะทำให้สมาชิกนั้น ตระหนัก และเกื้อกูลกัน (Mask S. Homan , 1994: 82 อ้างใน ปาริชาติ, 2543: 26)

"ชุมชน" หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล หรือเรียกเป็นอย่างอื่นมีความ เกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพัน เอื้ออาทรกันภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพา อาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน (สนธยา พลศรี. 2545 : 22)

โครงการจัดทำเครื่องชี้วัดการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่ให้ความหมายของชุมชนว่า "ชุมชน" หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มคนที่เกาะเกี่ยว ยึดโยงกับ พื้นที่โดยมีวัตถุประสงค์ในการร่วมกันในการรวมตัวและมีวัตนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มชัดเจน พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของกลุ่มคน/สมาชิก ต้องเป็นพื้นที่เดียวกัน หรือต่อเนื่องกัน ทางภูมิศาสตร์ อีกทั้งต้องอยู่ในหน่วยพื้นที่ทางการปกครองเดียวกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุมชน หรือ เมือง (city) คือการรวมกลุ่มกันของกลุ่มคนหลัก (ครอบครัวหรือเพื่อนบ้าน) หรือ สมาคมที่มีจุดประสงค์ร่วม กลุ่มเหล่านี้ เกื้อกูลกันทางเศรษฐกิจ สังคม และ การปกครอง ในเขตแดนจำกัดของกลุ่ม ลักษณะทางกายภาพที่จำเป็นต่อการคงอยู่ของชุมชน คือต้องมี สถานที่ตั้งมั่น ที่อยู่อาศัย คงทน และที่รวมตัว แลกเปลี่ยน กักเก็บ ถาวร ลักษณะทางสังคมที่จำเป็นต่อการคงอยู่ของชุมชน คือ มีการแบ่งฝ่ายงาน ที่ทำหน้าที่ทั้งด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ชุมชนในความหมายสมบูรณ์ต้องมี ระบบเชื่อมโยงทางภูมิศาสตร์ องค์กรทางเศรษฐกิจ การปฏิบัติแบบระบบสถาบัน สถานที่สำหรับกิจกรรมสังคม และสัญลักษณ์ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ชุมชนจะต้องให้ความสนใจต่อการปฏิบัติการและพัฒนา จุดประสงค์หลักของ ชุมชน ผ่านความขัดแย้งและความร่วมมือ กรณีและกลุ่มต่างๆเพื่อไปสู่เป้าหมายสูงสุด (Lewis Mumford. 1937 : pp. 92-96)

จากคำจำกัดความและการให้ความหมายเกี่ยวกับชุมชนใน 3 ที่มาข้างต้นสามารถสรุปลักษณะชุมชน ได้ดังต่อไปนี้

1. เป็นการรวมกันของกลุ่มคน (Group of People) ในรูปของกลุ่มสังคม กล่าวคือ สมาชิกมีการปฏิบัติต่อกันทางสังคม หรือมีปฏิกิริยา โต้ตอบต่อกันทางสังคม (Social Interaction) เอื้ออาทรต่อกันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

2. มีอาณาบริเวณ (Area) สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยหรือประกอบกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกและกลุ่มสังคม ขนาดของชุมชน อาจมีขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ ขึ้นอยู่กับจำนวนของสมาชิกในกลุ่มสังคม

3. มีการจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) เพื่อควบคุมความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน เช่น บรรทัดฐานทางสังคม สถาบันทางสังคม ฯลฯ

4. สมาชิกมีความสัมพันธ์กันทางสังคม (Social Relationship) มีการติดต่อสัมพันธ์กัน มีกิจกรรมร่วมกัน มีความสนิทสนมกัน มีความสัมพันธ์กันแบบพบปะกัน มีวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน

5. สมาชิกมีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการดำเนินชีวิต รวมทั้งได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นร่วมกัน

2.2.2 วิถีการดำเนินชีวิตในชุมชน

จากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งมีลักษณะในทางสังคมศาสตร์ กล่าวถึงการดำเนินชีวิตว่า สมาชิกมีการติดต่อกัน มีความสัมพันธ์กัน และมีการกระทำต่อกันทางสังคมในการอยู่ร่วมกันในชุมชน แต่ละคนย่อมมีเอกลักษณ์ส่วนบุคคลซึ่งได้รับอิทธิพลจากครอบครัว ชุมชน ซึ่งเป็นหน่วยใหญ่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่อาศัยอยู่ทำให้ความเชื่อ ทัศนคติ ความร่วมมือในการทำกิจกรรม แตกต่างกันออกไป การที่คนมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบพึ่งพากัน คนในสังคมมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรมและ สังคม สัญจร.2543 : 22-29) บทบาทเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่แสดงถึงขอบเขตตามที่สังคมกำหนดร่วมกับความเชื่อ เจตคติส่วนบุคคล วัฒนธรรมเป็นรูปแบบหรือแบบแผนของพฤติกรรม ซึ่งเป็นตัวกำหนดบทบาทของบุคคลและแสดงออกทางรูปแบบการดำเนินชีวิต ซึ่งความเชื่อ ทัศนคติ การปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลในชุมชน กระบวนการทางสังคมและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและพฤติกรรมการรวมกลุ่ม มีผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิต

"รูปแบบการดำเนินชีวิต" หมายถึง แนวโน้มและลักษณะเด่นด้านความคิดเห็น ความเชื่อและการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่มีผลมาจากปัจจัยภายในบุคคล การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การรับรู้เกี่ยวกับและกระบวนการทางสังคม (หฤทัย อาจปรุ .2544 :60)

ฉะนั้น การดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงหรือการพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการพัฒนานั้นถือได้ว่าเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตหรือกระบวนการทางสังคมอีกแนวทางหนึ่งในหลายๆ แนวทางการพัฒนาสังคมในปัจจุบันที่ได้มีการนำมายึดถือปฏิบัติในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนสู่การพึ่งตนเองและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการใช้หลักการและหลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบและแนวทางปฏิบัติในพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการในด้าน กายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

2.2.3 **ศักยภาพในการมีส่วนร่วมของชุมชน**

ศักยภาพในการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนสามารถเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมได้สูง ซึ่งสรุปจากแนวคิดต่างๆ ดังนี้

รูปแบบของการเกิดขึ้นได้ของการมีส่วนร่วม มีปัจจัยพิจารณาคือ ทำไมจึงเกิดการมีส่วนร่วม การมีส่วนรวมเป็นไปอย่างต่อเนื่องหรือมีแนวโน้มลดลง มีรูปแบบเป็นอย่างไร มีการกระจายมีส่วนร่วมมากน้อยแค่ไหน ซึ่งอาจประเมินได้จากข้อมูลของบุคคลผู้มีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วม โดยสามารถแบ่งประเด็นพิจารณา 2 ข้อ คือ กลุ่มหรือประเภทของผู้มีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วม และคุณลักษณะของผู้มีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วม (Norman T. Up hoff : 1979)

1. กลุ่มหรือประเภทของผู้มีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ประเภท

1.1 บุคคลในท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่และมีความแตกต่างกันมากในเรื่องการประกอบอาชีพ เช่น ผู้เช่าที่ดิน เจ้าของที่ดิน แรงงานรับจ้าง ฯลฯ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาในการศึกษาต้องพิจารณาถึง เพศ อายุ สถานภาพในครอบครัว การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น ประกอบด้วย

1.2 ผู้นำท้องถิ่น แบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้นำทางศาสนา ผู้มีอิทธิพล ผู้อาวุโส
- ผู้นำองค์กรท้องถิ่น เช่น ผู้นำหอการค้าท้องถิ่น หัวหน้ากลุ่มอาสาสมัคร
- ผู้นำที่เป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน

1.3 เจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้อยู่ใน พื้นที่ในช่วงเวลาหนึ่ง และมีการโอนย้าย ส่วนใหญ่จะมีการศึกษา และสถานภาพทางสังคมสูงกว่าคนในท้องถิ่นและเป็นผู้มีบทบาทสูงในการส่งเสริม หรือทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.4 ผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศ ส่วนมากแล้วจะเป็นผู้เชี่ยวชาญของแหล่งเงินทุนพัฒนาหรือองค์กร อาสาสมัคร

2. คุณลักษณะภูมิหลังของผู้มีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วม

- อายุและเพศ
- ระดับการศึกษา
- การประกอบอาชีพ
- ระยะเวลาการเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชน
- ความถี่ - ห่างของประชาชนกับโครงการในการเข้าร่วมกิจกรรม
- สภาพการถือครองที่ดิน
- สถานภาพในครอบครัว
- สถานภาพในสังคม
- ระดับของรายได้ และแหล่งที่มา

ผลของการมีส่วนร่วมจะวัดได้จาก ความสามารถในการตัดสินใจ (Empowerment) ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญยิ่งที่จะเป็นตัวชี้บอกถึงความสามารถในการพัฒนาการมีส่วนร่วม ชุมชนที่สามารถพัฒนาศักยภาพในการตัดสินใจได้ในระดับดีพอสมควร การมีส่วนร่วมจะเป็นไปในแนวทางที่ตรงกับความต้องการของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และในกรณีที่ยังต้องพึ่งพาการชี้นำจากภาครัฐ การดำเนินโครงการก็จะเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดโดยภาครัฐนี้ (Uphoff 1979)

มติที่เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือกิจกรรมเกี่ยวกับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ ,2527 : 1-2) ดังรายละเอียดคือ

1. ต้องถือว่าชาวบ้านเป็นตัวหลักในการแก้ปัญหาของเขาเอง องค์กรภายนอกเป็นเพียงตัวกระตุ้นและเสริมหรือสนับสนุนเท่านั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. กิจกรรมพัฒนาต้องเริ่มจากพื้นฐานของชุมชน การยัดเยียดกิจกรรมพัฒนาซึ่งกำหนดตามกรอบความคิดของคนภายนอก นอกจากไม่นำไปสู่การมีส่วนร่วมที่แท้จริงแล้ว ยังเป็นการทำลายศักยภาพการแก้ไขปัญหาชุมชน

3. ระดับการรับรู้ของชุมชนอาจมีข้อจำกัดให้แก้ไขปัญหาไม่ถูกจุด การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงน่าจะครอบคลุมถึงการกระจายและการสื่อสารข้อมูล เพื่อพัฒนาการรับรู้และยืดความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจอย่างแจ่มชัดเกี่ยวกับวัฒนธรรม ระบบคิด ค่านิยมของชุมชน ตลอดจนมาตรฐานพฤติกรรมที่แตกต่างกัน

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมดังกล่าว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าความสำคัญและความจำเป็นเพื่อที่จะสร้างกระบวนทัศน์ในการจัดการและพัฒนาชุมชนได้ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีส่วนในการพัฒนาชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้

3 วิธีการมีส่วนร่วม

ในการศึกษาวิธีการมีส่วมร่วมของประชาชนนั้นได้แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

การศึกษาลักษณะของการมีส่วนร่วม Chapin และ Lee J. Carry (อ้างถึงใน อนุสรณ์ , 2529 : 24) ได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ลักษณะดังนี้ การเข้าร่วมประชุม (Attendance at meeting) ร่วมกันออกค่าใช้จ่าย (Financial Contribution) การเข้าเป็นสมาชิก (Membership) และการถือตำแหน่งผู้นำ (Position of leadership)

นอกจากแนวคิดหรือการแบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของ Chapin และ Lee J. Carry ที่กล่าวมาแล้วนั้น กรรณิกา ชมดี (2526 : 16) ได้สรุปลักษณะของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 ลักษณะดังนี้ คือ การมีส่วนร่วมประชุม , ร่วมกันออกค่าใช้จ่าย , การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน , การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ , การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ , การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค , การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ , การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ , การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน และการมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม

3.2 ขบวนการมีส่วนร่วม

ชนิดของการมีส่วนร่วมเป็น 4 ชนิด (Norman T. Up Hoff : 1979) สรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) เป็นขบวนการที่มีความสำคัญมากเพราะเป็นการระบุปัญหา , ความต้องการของชุมชนด้วยผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนนั้นเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ขบวนการนี้จะเป็นการเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบที่สนับสนุนด้านทรัพยากร และข่าวสารด้วยความเต็มใจ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ทั้งผลประโยชน์ทางด้านวัตถุทางสังคมซึ่งอยู่ในรูปของบริการ หรือสาธารณูปการต่างๆ ที่ช่วยเสริมให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และผลประโยชน์ส่วนบุคคลซึ่งเป็นผลประโยชน์ด้านจิตใจ

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ขบวนการนี้รัฐควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมประเมินผลทั้งประเด็นความสำเร็จและความล้มเหลวของกิจกรรม

ขั้นตอนของการเข้ามีส่วนร่วม (ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ,2527 : 7-8) สรุปได้ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิดหา สร้างแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไข ลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางนโยบายหรือแผนงาน หรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญหา

4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงงานและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย

8. ร่วมควบคุมติดตาม ประเมิณผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการ

3.3 ช่องทางหรือวิธีการเข้ามีส่วนร่วม

ช่องทางการมีส่วนร่วมจะประกอบด้วยหลายรูปแบบกว้างๆ เช่น แบบทางการหรือไม่เป็นทางการ เป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือทางอ้อม โดยการเลือกผู้แทน หรือการเข้าร่วมประชุมออกเสียงในประเด็นต่างๆ การเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นไปในลักษณะอาสาสมัครเพื่อนฝูงชักชวนกันมาร่วมหรือถูกบังคับ เป็นต้น (Uphoff (1979))

3.4 ช่องทางในการติดต่อสื่อสาร

การแสดงความคิดเห็นของประชาชนสามารถกระทำผ่านวิธีการต่างๆ Mike (Douglass and Malia Zoghin(1994)) ดังนี้

1. เข้าร่วมประชุม และรับฟังมาตรการและแก้ไขปัญหา

2. รับทราบจากสื่อทาง วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ตอบแบบสอบถาม

4. ให้สัมภาษณ์

5. การเข้าร่วมการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

อาจกล่าวได้ว่า ช่องทางในการติดต่อสื่อสารประกอบด้วย การให้ข่าวสารและการรับข่าวสาร ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องเผยแพร่ให้เกิดความเข้าใจอย่างกว้างขวางในทุกระดับเพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องและเหมาะสม

2.4 กรอบการวิจัยและการเชื่อมโยงตัวแปร

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังที่ได้กล่าวมา สามารถนำมาเชื่อมโยงกรอบการวิจัยดังหัวข้อ 1.5 และสามารถเชื่อมโยงตัวแปรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และการตั้งสมมติฐานของการวิจัยที่ได้วางไว้ซึ่งมีกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ลักษณะบุคคล พิจารณาจาก เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น ซึ่งลักษณะบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการใช้หลักการที่แตกต่างกัน รวมถึงมีผลต่อการรับรู้ที่แตกต่างกันอีกด้วย

2. ลักษณะชุมชน ประกอบไปด้วย ที่ตั้ง ขนาดชุมชน ลักษณะทางกายภาพของชุมชน ลักษณะเศรษฐกิจและองค์กรชุมชน ซึ่งลักษณะชุมชนหรือลักษณะภูมิสังคมที่แตกต่างกันมีผลต่อการใช้หลักการของชุมชนแตกต่างกัน ย่อมสะท้อนให้เห็นลักษณะบุคคลที่แตกต่างและบริบทของสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน

3. การดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาจากการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตในชุมชน ซึ่งมีมาตรฐานหลักการที่เป็นตัวชี้วัดดังนี้

1. การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน

3. การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน

4. การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม / การไม่พึ่งพาเศรษฐกิจหลัก

5. การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง

6. การสร้างภูมิคุ้มกันในชุมชน

7. การบริหารจัดการกระบวนการชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

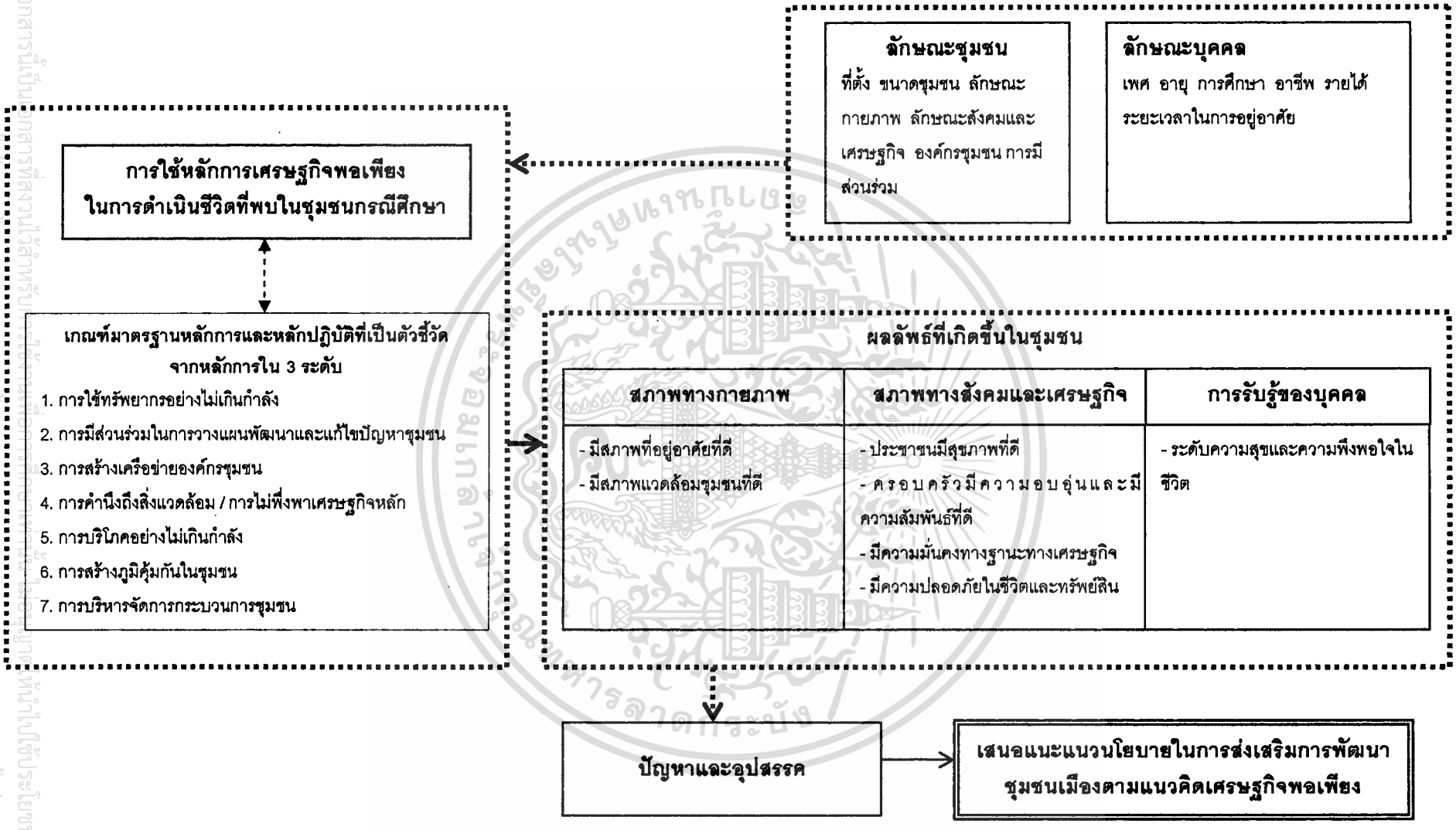
4. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้หลักการในการพัฒนาชุมชน พิจารณาใน 3 ด้านดังนี้

1 สภาพกายภาพ วัดได้จาก มีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี

2 สภาพสังคมและเศรษฐกิจ วัดได้จาก ประชาชนมีสุขภาพที่ดี , ครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดี , มีความมั่นคงทางฐานะทางเศรษฐกิจ , มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3 การรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต โดยพิจารณาจาก ระดับความสุขและความพึงพอใจในชีวิตครอบครัวและสภาพแวดล้อมชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.3 กรอบการวิจัยและการเชื่อมโยงตัวแปร

บทที่ 3
วิธีการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อคุณภาพด้านปัจจัยกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey or Exploratory Research) ซึ่งเป็นการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจในชุมชน การใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนและผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน ซึ่งมีประเด็นการศึกษาบริบทของชุมชนกรณีศึกษาแยกออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. ศึกษาบริบทของชุมชน ซึ่งเป็นการอธิบายถึง ที่ตั้ง ขนาดของชุมชน ลักษณะกายภาพ ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ องค์กรชุมชน และการมีส่วนร่วมในชุมชน

2. ศึกษาการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตในชุมชน โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานหลักการจากหลักการใน 3 ระดับที่เป็นตัวชี้วัดการใช้หลักการในการศึกษาครั้งนี้ (ดังตารางที่ 2.4 บทที่ 2) เป็นการอธิบายถึงระดับการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตในแต่ละชุมชน

3. ศึกษาประเด็นผลให้เกิดผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน ในด้านสภาพกายภาพ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงการรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต

จากการศึกษาใน 3 ประเด็นดังกล่าว ผลการศึกษาที่ได้จากการสำรวจในพื้นที่ศึกษา ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การทำแบบสอบถามและการสำรวจกายภาพในการเก็บข้อมูลภาคสนาม นำผลการศึกษามาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างใน 3 ประเด็นการศึกษาข้างต้น เพื่อนำสิ่งเหล่านั้นไปวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน ผลการศึกษาจะนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเมืองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา (Area Sampling)

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกพื้นที่ศึกษาแบบ Cluster Sample โดยเลือกศึกษากลุ่มชุมชนนำร่องในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นชุมชนที่ร่วมโครงการกิจกรรมชุมชนพึ่งตนเอง โดยการนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน ซึ่งชุมชนนำร่องในเขตกรุงเทพมหานครในระยะแรกของ แผนงานและโครงการกิจกรรมแผนพัฒนาชุมชนพึ่งตนเองนั้น มีจำนวน 17 ชุมชน ดังนี้

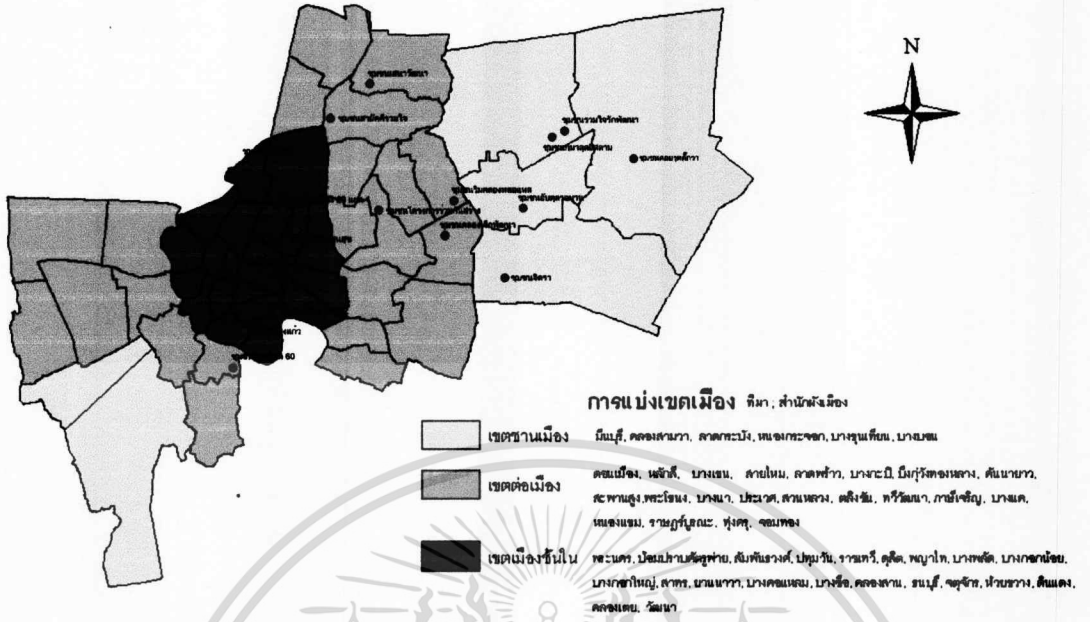
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.1 รายชื่อชุมชนนำร่องในกรุงเทพมหานคร แยกตามเขตการปกครอง

ชื่อชุมชน	เขต
ชุมชนซอยแสนสุข	ดินแดง
ชุมชนกมาลุลอิสลาม	คลองสามวา
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	หนองจอก
ชุมชนร่วมสุขพัฒนา	จตุจักร
ชุมชนวัดเลียบ	บางซื่อ
ชุมชนโรงแก้ว	บางคอแหลม
ชุมชนอินทามระ 29 แยก 1	พญาไท
ชุมชนเย็นอากาศ 2	ยานนาวา
ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	บางเขน
ชุมชนโครงการร่วมกันสร้าง	บางกะปิ
ชุมชนสุขสวัสดิ์ 60	ราษฎร์บูรณะ
ชุมชนริมคลองหลอแหล	คันนายาว
ชุมชนเสนาวัฒนา	สายไหม
ชุมชนคลองเจ็กพัฒนา	สะพานสูง
ชุมชนจิตรา	ลาดกระบัง
ชุมชนอับดุลรอมาน	มีนบุรี
ชุมชนร่วมใจรักพัฒนา	คลองสามวา

ที่มา : วารสารสำนักพัฒนาสังคม ,2549 และสำนักงานพัฒนาและวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง http://www.sufficiencyeconomy.or.th

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

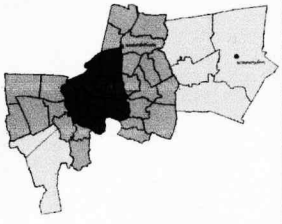
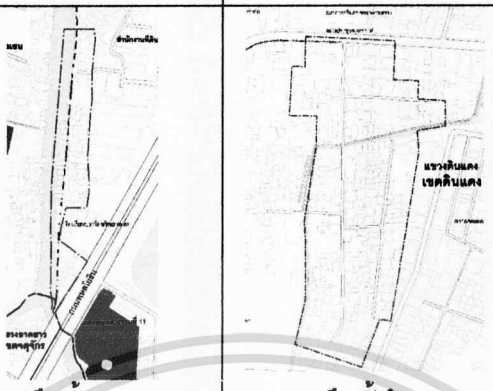
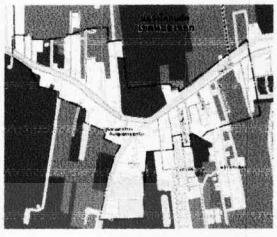

รูปที่ 3.1 การกระจายตัวของกลุ่มชุมชนนำร่องในกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาข้อมูลด้านเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลชุมชน พิจารณาเลือกพื้นที่ศึกษาจาก 17 ชุมชนนำร่อง โดยการกำหนดเงื่อนไขการเลือกจากประเด็นความแตกต่างของชุมชนโดยพิจารณาจัดกลุ่มชุมชนตามความแตกต่างของชุมชนในปัจจัยลักษณะที่ตั้งของชุมชน (เขตเมืองชั้นใน เขตเมืองชั้นกลาง เขตเมืองชั้นนอก) ตามการแบ่งเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร (สำนักผังเมือง ,2547) ขนาดของชุมชน (ใหญ่ , กลาง , เล็ก) กายภาพของชุมชน (ดี ปานกลาง เสื่อมโทรม) ลักษณะทางเศรษฐกิจ (อาชีพ รายได้) จากนั้นทำสุ่มจากชุมชนที่แตกต่างกันตามปัจจัยดังกล่าว โดยใช้วิธีการสุ่มแบบ Sample Random เพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความแตกต่างของบริบทชุมชน ที่น่าจะมีผลต่อการใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ต่อสภาพกายภาพ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ รวมไปถึงการรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งจากการวิเคราะห์เลือกพื้นที่ศึกษาจากข้อมูลเอกสาร ตามเกณฑ์การพิจารณาดังกล่าวสามารถสรุปชุมชนกรณีศึกษาสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ดังแสดงในตารางที่ 3.2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.2 สรุปชุมชนกรณีศึกษาสำหรับการวิจัย

ปัจจัยการพิจารณาเลือกชุมชนกรณีศึกษา	ชุมชนกรณีศึกษา		
	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	ชุมชนซอยแสนสุข	ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั้กวา
			
ที่ตั้งชุมชน	เมืองชั้นกลาง	เมืองชั้นใน	ชานเมือง
ขนาดชุมชน	เล็ก	ใหญ่	กลาง
- จำนวนประชากร	650	1352	719
- จำนวนครัวเรือน	90	278	133
- ความหนาแน่นประชากร (คน / ไร่)	130	85	29
- ความหนาแน่นครัวเรือน (ครัวเรือน / ไร่)	75	17	5
- พื้นที่ชุมชน	5 ไร่	38 ไร่	25 ไร่
กายภาพของชุมชน	พอใช้	ปานกลาง	ดี
- สภาพที่อยู่อาศัย	ทรุดโทรม-พอใช้	พอใช้	ดี
- ความหนาแน่นของที่อยู่อาศัย	มาก	ปานกลาง	น้อย
- กรรมสิทธิ์ที่ดิน	บุกรุก	ตนเองและเช่า	ตนเอง
- ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ (สภาพกายภาพแวดล้อม ลำคลอง ต้นไม้ พื้นที่ว่าง)	มีน้อย	มีปานกลาง	มีมาก
ลักษณะเศรษฐกิจ			
- อาชีพส่วนใหญ่	รับจ้างทั่วไป	รับจ้างเย็บผ้า ค้าขาย หาบเร่	รับราชการ (อาชีพหลัก) ทำเกษตรผสมผสาน(รอง)

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ (Unite of Analysis) **ในการศึกษาครั้งนี้ใช้หน่วยการวิเคราะห์เป็นครัวเรือน โดยกำหนดให้หัวหน้าครัวเรือน คู่สมรสหรือสมาชิกในครัวเรือนที่บรรลุนิติเป็นตัวแทนครัวเรือนในการตอบแบบสอบถาม**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2.2 เทคนิคที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

3.2.2.1 **ข้อมูลปฐมภูมิ** (Primary Source) เป็นการเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา สภาพเศรษฐกิจและสังคม ลักษณะทางกายภาพ โดยการสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Fieldwork Survey) ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสังเกต (Observation) แบบสอบถาม (Questionnaire) การสัมภาษณ์ (Interview)

- การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตแบบไม่เข้าไปมีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) สำหรับสำรวจลักษณะทางกายภาพ สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา สภาพที่อยู่อาศัยของชุมชน โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation) เพื่อความสะดวก รวดเร็วและได้ข้อมูลที่แน่นอน

- แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นลักษณะการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้นำชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลโดยรวมของพื้นที่ศึกษา ในด้านการรวมกลุ่มองค์กรที่มีในชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ด้านการใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและเป็นกรอบการปฏิบัติร่วมกันของคนในชุมชน รวมถึงผลลัพธ์จากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

- แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับสอบถามข้อมูลครัวเรือนในชุมชนกรณีศึกษา เกี่ยวกับลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ การปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต รวมถึงการรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งคำถามจะมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Closed – end Question) และคำถามปลายเปิด (opened – end Question)

3.2.2.2 **แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ** (Secondary Source) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเอกสาร , อินเตอร์เน็ต , หลักฐานต่างๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และนโยบายของภาครัฐ และสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา เป็นต้น

3.3 ขนาดกลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในชุมชนกรณีศึกษา สำหรับการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซซี่และมอร์แกน (R.V. Krejcie และ V.D. Morgan อ้างใน วัลลภ ลำพาย ,2547 : 83) ซึ่งกำหนดขนาดประชากรตั้งแต่ 10 คนจนถึง 10,000 คนโดยอาศัยหลักจำนวนประชากรน้อยกลุ่มตัวอย่างมาก และจำนวนประชากรมาก กลุ่มตัวอย่างน้อย ชุมชนซอยแสนสุขซึ่งมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 278 ครัวเรือน ชุมชนสามัคคีร่วมใจมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 112 ครัวเรือนและ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 133 ครัวเรือน ทั้งนี้จากตารางการสุ่มตกลุ่มตัวอย่างจะได้กลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 การประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างในชุมชนกรณีศึกษา

ชุมชนกรณีศึกษา	จำนวนประชากร (ครัวเรือน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน)
ชุมชนซอยแสนสุข	278	165
ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	112	90
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	133	110
รวม	523	365

3.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 และการเชื่อมโยงตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้เป็นกรอบในการศึกษา สามารถนำมาสรุปตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบกับการสร้างเครื่องมือสำหรับการศึกษา คือ (1) ตัวแปรที่เกี่ยวกับปัจจัยทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ (ลักษณะชุมชนและลักษณะบุคคล) และ (2) ตัวแปรที่เกี่ยวกับการใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต (3) ตัวแปรด้านผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้หลักการในชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดตัวแปร ตัวชี้วัด ระดับการวัด และเครื่องมือที่จะใช้ในการศึกษา ดังตารางต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัยทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ (ลักษณะชุมชนและลักษณะบุคคล)

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	แบบสัมภาษณ์	แบบสอบถาม	แบบสังเกต
ลักษณะชุมชน	1 ที่ตั้งของชุมชน	เขตเมืองชั้นใน เขตเมืองชั้นกลาง เมืองชั้นนอก/เขตชานเมือง	Nominal	★			
	2 ขนาดชุมชน	เล็ก / กลาง / ใหญ่	Ordinal	★			
	3 ลักษณะทางกายภาพ	ดี , พอใช้ ,เสื่อมโทรม	Ordinal				★
	3.1 ความหนาแน่นของพื้นที่	หนาแน่นมาก หนาแน่นปานกลาง หนาแน่นน้อย	Ordina				★
	3.2 สภาพที่อยู่อาศัย - ประเภทอาคาร	ดี พอใช้ เสื่อมโทรม - บ้านเดี่ยว - ตึกแถว - หอพัก/อพาร์ทเม้นต์/แฟลต	Nominal				★
	- วัสดุโครงสร้างอาคาร (ถาวร /ไม่ถาวร)	ไม้ /ครึ่งตึกครึ่งไม้ / ค.ส.ล. /อื่นๆ.	Nominal				★

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	แบบสัมภาษณ์	แบบสอบถาม	แบบสังเกต
	- สภาพอาคาร	(1) อาคารสภาพทรุดโทรม (2) อาคารสภาพดีปานกลาง (3) อาคารสภาพดี	Ordina				★
	4 ลักษณะเศรษฐกิจ พิจารณาจาก						
	- สัดส่วนอาชีพส่วนใหญ่ในชุมชน	จำนวนร้อยละอาชีพของคนในชุมชน		★	★	★	
	- ระดับรายได้ครัวเรือนส่วนใหญ่ในชุมชน	รายได้เฉลี่ยของคนในชุมชน			★	★	
	5 องค์กรชุมชน พิจารณาจาก						
	5.1 ความแน่นแฟ้นขององค์กร 1 ประเภทกลุ่ม/องค์กรในชุมชน	มาก ปานกลาง น้อย (1) กลุ่มออมทรัพย์ / เครดิตยูเนียน (2) กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าชุมชน (3) กลุ่มอาชีพ (เกษตร หัตถกรรม คหกรรม ฯ) (4) กลุ่มอื่นๆ (ระบุ).....	Ordina Nominal		★ ★		
	2 จำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่ม	ระบุจำนวนจริง	Ratio		★		
	3 ระยะเวลาการดำเนินงานของกลุ่ม	ระบุจำนวนจริง (เดือน/ปี)	Ratio		★		

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	แบบสัมภาษณ์	แบบสอบถาม	แบบสังเกต
	4 ความถี่ในการพบปะหรือจัดกิจกรรมร่วมกัน	(1) ทุกวัน (2) สัปดาห์/ครั้ง (3) เดือน /ครั้ง (4) อื่นๆ ระบุ.....	Nominal		★		
	5 แนวโน้มการดำเนินงานของกลุ่มหรือองค์กรชุมชนในอนาคต	(1) น้อย (2) ปานกลาง (3) มาก	Ordinal		★		
	6. การมีส่วนร่วมในชุมชน	(1) มาก (2) ปานกลาง (3) น้อย	Ordinal		★	★	
	6.1 ลักษณะการมีส่วนร่วม 1. การเข้าร่วมประชุม 2. การร่วมกันบริจาค 3. การเข้าเป็นกรรมการ/สมาชิก 4. การถือตำแหน่งผู้นำ 5. ไม่เคยมีส่วนร่วม	(1) มี (0) ไม่มี	Nominal			★	

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				แบบสอบถาม	แบบสัมภาษณ์	แบบสังเกตการณ์	แบบบันทึก
	6.2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม 1. คิดปัญหา สาเหตุ และความต้องการของสมาชิกในชุมชน 2. คิดวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน 3. วางแผนโครงการและกิจกรรมของชุมชน 4. ตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรหรือปัญหาต่างๆ 5. จัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน 6. ช่วยเหลือค่าใช้จ่าย(แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ เงิน)ในกิจกรรมหรือโครงการของชุมชน	(1) มี (0) ไม่มี	Nominal			★	

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	แบบสัมภาษณ์	แบบสอบถาม	แบบสังเกต
	?. ทำตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ 8. ควบคุม ติดตามและประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ 9. ไม่เคยมีส่วนร่วม	(1) มี (0) ไม่มี	Nominal			★	
	6.3 ช่องทางการมีส่วนร่วม 1. เข้าร่วมประชุม 2. เสนอแนะ แสดงความคิดเห็นในสื่อต่างๆ 3. ตอบแบบสอบถาม 4. ให้สัมภาษณ์ 5. ฝึกอบรมและเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ 6. ไม่เคยเข้าร่วม	(1) มี (0) ไม่มี	Nominal			★	

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	การสัมภาษณ์	แบบสอบถาม	การสังเกต
ลักษณะบุคคล	1. เพศ	(0) ชาย , (1) หญิง	Nominal			★	
	2. อายุ	จำนวนปี	Ratio			★	
	3. สถานภาพในครัวเรือน	(1) หัวหน้าครัวเรือน / (2) คู่สมรส / (3) บุตร/ผู้อยู่อาศัยที่บรรลุนิติภาวะ	Nominal			★	
	4. การนับถือศาสนา	(1) พุทธ / (2) คริสต์ / (3) อิสลาม (4) อื่นๆ	Nominal			★	
	5. ระดับการศึกษา	(1) ไม่ได้เรียนหนังสือ (2) ประถมต้น (3) ประถมปลาย (4) มัธยมต้น (5) มัธยมปลาย (6) อนุปริญญา (7) ปริญญาตรี (8) สูงกว่าปริญญาตรี	Nominal			★	

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	แบบสัมภาษณ์	แบบสอบถาม	แบบสังเกต
	6. อาชีพ	(1) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (2) พนักงานบริษัท (3) ค้าขาย (4) ธุรกิจส่วนตัว (5) นักเรียน/นักศึกษา (6) รับจ้างทั่วไป (7) แม่บ้าน (8) ว่างงาน/กำลังหางานทำ (9) อื่นๆ.....	Nominal			★	
ลักษณะครัวเรือน	7. ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน	จำนวนปี	Ratio			★	
	8. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวนคน	Ratio			★	
	9. ระดับรายได้ครัวเรือน	(1) 0 - 10,000 (2) 10,001 – 25,000 (3) 25,001 – 40,000 (4) 40,001 - 50,000 (5) มากกว่า 50,000	Ordinal /Interval			★	

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	แบบสัมภาษณ์	แบบสอบถาม	แบบสังเกต
ตัวแปรเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง							
การใช้หลักการในการดำเนินชีวิตในชุมชน	เกณฑ์มาตรฐานหลักการที่เป็นตัวชี้วัดจากหลักการใน 3 ระดับได้แก่ 1. การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง 1.1 ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด 1.2 ใช้พลังงานและทรัพยากรที่มีอยู่เท่าที่จำเป็น 1.3 นำภูมิปัญญามาใช้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการ	ระดับความสอดคล้องกับการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตในชุมชน (4) มากที่สุด (3) มาก (2) ปานกลาง (1) น้อย (0) น้อยที่สุด	Interva		★	★	
	2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน 2.1 ร่วมกลุ่มและร่วมมือทำกิจกรรม 2.2 มีส่วนร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาชุมชน				★	★	

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	แบบสัมภาษณ์	แบบสอบถาม	แบบสังเกต
ตัวแปรเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง							
	3. การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน 3.1 ร่วมลงทุน 3.2 แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชน 3.3 ร่วมทำกิจกรรมกับหน่วยงานภายนอก	(4) มากที่สุด (3) มาก (2) ปานกลาง (1) น้อย (0) น้อยที่สุด			★	★	
	4. การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม 4.1 การผลิตและบริการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 4.2 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	(4) มากที่สุด (3) มาก (2) ปานกลาง (1) น้อย (0) น้อยที่สุด			★	★	

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	แบบสัมภาษณ์	แบบสังเกต	แบบสังเกต
ตัวแปรเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง							
	5. การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง 5.1 เน้นการบริโภคในสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย 5.2 การทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ในครัวเรือน	(4) มากที่สุด (3) มาก (2) ปานกลาง (1) น้อย (0) น้อยที่สุด			★	★	
	6. การไม่พึ่งพาเศรษฐกิจหลัก / การสร้างภูมิคุ้มกันในชุมชน 6.1 ชุมชนมีการสร้างความมั่นคงและความสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว 6.2 ชุมชนมีสร้างโอกาสและสภาพแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษา 6.3 ชุมชนเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน 6.4 การรวมกลุ่มทางอาชีพในรูปแบบต่างๆ	(4) มากที่สุด (3) มาก (2) ปานกลาง (1) น้อย (0) น้อยที่สุด			★	★	

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	แบบสัมภาษณ์	แบบสังเกต	แบบสัมภาษณ์
ตัวแปรเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง							
	7. การบริหารจัดการกระบวนการชุมชน 7.1 ร่วมกันพัฒนาฐานข้อมูลชุมชน 7.2 ร่วมเรียนรู้ คิด ทำ กำหนดแนวทางและกิจกรรมในชุมชน 7.3 ร่วมการถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 7.4 ร่วมจัดการองค์ความรู้และทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่	(4) มากที่สุด (3) มาก (2) ปานกลาง (1) น้อย (0) น้อยที่สุด			★	★	
ผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน							
1 **สภาพทางกายภาพ**	1.1 มีสภาพที่อยู่อาศัยที่ดี พิจารณาจาก	คะแนนรวมของข้อย่อย 4 ข้อ (ดีมาก ปานกลาง น้อย)	Ordinal /Interval			★	
	- การระบายอากาศ	3 ดีมาก 2 ดีพอสมควร 1 ไม่ค่อยดีเท่าที่ควร	Ordinal			★	
	- แสงสว่าง		Ordinal			★	
	- ความสะอาด		Ordinal			★	
	- การจัดระเบียบในที่พัก		Ordinal			★	

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	แบบสัมภาษณ์	แบบสอบถาม	แบบสังเกต
	1.2 มีสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี พิจารณาจาก	คะแนนรวมของข้อย่อย 7 ข้อ (ดีมาก ปานกลาง น้อย)	Interval			★	
	- ความแออัด	(1) แออัดมาก (2) ค่อนข้างแออัด (3) ไม่แออัด	Ordinal			★	
	- การระบายน้ำ	(1) ควรปรับปรุง (2) ค่อยข้างดี (3) ดีมาก	Ordinal			★	
	- เสียงรบกวน	(1) มีมาก (2) มีเล็กน้อย (3) ไม่มี	Ordinal			★	
	- ขยะและของเสีย	(1) มีปริมาณมาก (2) มีปริมาณน้อย (3) ไม่มี	Ordinal			★	
	- แหล่งเสื่อมโทรม	(1) มีปริมาณมาก (2) มีปริมาณน้อย (3) ไม่มี	Ordinal			★	
	- ความปลอดภัย	(1) ไม่ปลอดภัย (2) พอสมควร (3) ดีมาก	Ordinal			★	
	- ผลกระทบจากมลภาวะ (ฝุ่น ควัน กลิ่น)	(1) มีมาก (2) มีเล็กน้อย (3) ไม่มี	Ordinal				

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	แบบสัมภาษณ์	แบบสังเกต	แบบสังเกต
2 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ	2.1 ประชาชนมีสุขภาพที่ดี พิจารณาจาก				★		
	1 จำนวนอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยต่อปี สัดส่วนของประชากรที่ไม่มีโรคประจำตัว	- ค่าเฉลี่ยของอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยในรอบปี - ร้อยละประชากรที่ไม่มีโรคประจำตัว	Ratio Nominal		★	★	
	2 สัดส่วนของประชากรที่มีหลักประกันสุขภาพที่เหมาะสม	ร้อยละของประชากรที่มีหลักประกัน 1 มี ประกันสังคม / ประกันสุขภาพ / สิทธิรักษาพยาบาล 0 ไม่มีประกันสุขภาพหรือสิทธิรักษาใดๆ เลย /จ่ายเอง	Nominal		★	★	

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	แบบสัมภาษณ์	แบบสอบถาม	แบบสังเกต
	2.2 ครอบครัวมีความอบอุ่นและความสัมพันธ์ที่ดี พิจารณาจาก						
	1 อัตราการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง วัดจาก กรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัย	ร้อยละของประชากร (1) เจ้าของ (2) เช่า (3) บุกรุก	Nominal			★	
	2 อัตราการหย่าร้าง	ร้อยละของประชากร (1) โสด (2) สมรส (3) แยกกันอยู่/หย่าร้าง	Ordinal			★	
	3 ระดับความสัมพันธ์และความพึงพอใจในชีวิตครอบครัว	ค่าคะแนนรวม 6 ข้อย่อย	Ratio			★	

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	แบบสัมภาษณ์	แบบสอบถาม	แบบสังเกต
	3. เวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกัน 4 การดูแลเอาใจใส่และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 5. การให้เกียรติและการเคารพในสิทธิเสรีภาพ 6. การช่วยกันดูแล บำรุงรักษาบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย					★	
	2.4 มีความมั่นคงทางฐานะทางเศรษฐกิจในครัวเรือน	มาก ปานกลาง น้อย					
	- อัตราการว่างงาน	ร้อยละประชากรที่ว่างงาน	Nominal			★	
	- ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย	ร้อยละของประชากร (1 พอ 2 ไม่พอ 3 เหลือเก็บ)	Nominal			★	
	- ภาวะหนี้สินในครัวเรือน	มี / ไม่มี	Nominal			★	
	- ครอบครัวมีการออมเงิน	มี / ไม่มี	Nominal			★	

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน

ตัวแปร Variables	ตัวชี้วัด Indicators	ค่าตัวแปร	ระดับการวัด Scale	เครื่องมือ			
				เอกสาร	แบบสัมภาษณ์	แบบสอบถาม	แบบสังเกต
3 การรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต	ระดับของความสุขและความพึงพอใจในชีวิตในชุมชน	คะแนนรวมของ 10 ข้อย่อย	Ratio			★	
	1. ระดับความสุข 2. ความพอใจในที่อยู่อาศัย 3. ความพอใจกับฐานะความเป็นอยู่ 4. ความสำเร็จและความก้าวหน้าในชีวิต 5. สัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน 6 ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในชุมชน 7. ชุมชนมีการกำจัดขยะที่ดี 8. ชุมชนมีการระบายน้ำและการบำบัดน้ำเสียที่ดี 9. ชุมชนมีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ดี 10. ชุมชนมีสวัสดิการขั้นพื้นฐานเพียงพอ	(1) ไม่เลย (2) เล็กน้อย (3) พอสมควร (4) มาก (5) มากที่สุด	Ordinal / Interval			★	

3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS (Statistical Package for the Social Science) ซึ่งเป็นข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้นำและการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ผลการศึกษา ด้วยสถิติต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.5.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) การศึกษาครั้งนี้อาศัยหลักสถิติพรรณนาในการประมวลข้อมูลพื้นฐานของชุมชนกรณีศึกษา ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพของชุมชน ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ ทำการวิเคราะห์โดยวิธีการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย ร้อยละ เนื่องจากการเก็บข้อมูลเหล่านี้จะทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของชุมชนกรณีศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ผลการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวแปรในการวิจัยต่อไป

3.5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นสถิติที่มุ่งทดสอบนัยสำคัญทางสถิติเพื่ออ้างอิงผลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยสถิติทดสอบที่เลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและสมมติฐานของการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ตารางไขว้ (Crosstab) และไคสแคว (Chi-square) , T–Test , ANOVAs ,Correlation เป็นต้น เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างชุมชนกรณีศึกษา ใน 3 ประเด็นการวิเคราะห์คือ การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างทางด้านกายภาพ เปรียบเทียบความแตกต่างด้านการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการในชุมชน และเปรียบเทียบความแตกต่างด้านผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้หลักการในชุมชนกรณีศึกษา จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างเพื่อจัดกลุ่มตัวแปรอิสระและตัวแปรตามโดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factors Analysis) ซึ่งจะนำไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression)ในศึกษาตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตามแปรตาม ซึ่งนำไปสู่การสรุปผลการศึกษาในครั้งนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4
บริบทของชุมชนกรณีศึกษา

จากประเด็นความแตกต่างของบริบทชุมชนกรณีศึกษาในบทที่ 3 ซึ่งได้เลือกชุมชนกรณีศึกษาสำหรับการวิจัยในครั้งนี้คือ ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา ชุมชนสามัคคีร่วมใจและชุมชนซอยแสนสุข ในบทนี้จะเป็นการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับบริบทของชุมชนกรณีศึกษาใน 2 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย (1) บริบทชุมชน ได้แก่ ที่ตั้งชุมชน ขนาดชุมชน ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ องค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วมในชุมชน (2) การใช้หลักการในชุมชนและผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน

จากประเด็นการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและการสำรวจข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในชุมชนกรณีศึกษา 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวาจำนวน 110 ครัวเรือน ชุมชนสามัคคีร่วมใจจำนวน 90 ครัวเรือน และชุมชนซอยแสนสุขจำนวน 165 ครัวเรือน รวมกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาทั้งหมด 365 ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในชุมชน การศึกษาบริบทของชุมชนเหล่านี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบริบทชุมชน ซึ่งน่าจะมีผลต่อการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน และอาจส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่แตกต่างกันในบทต่อไป

4.1 กรณีศึกษาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวาเป็นชุมชนอิสลาม มีประวัติความเป็นมาประมาณ 150 ปี โดยมีบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งชุมชนคือ นายอิบรอฮีมและนางซานี สองสามีภรรยาที่อพยพย้ายถิ่นจากปัตตานีมายังคลองแสนแสบ ในอดีตชาวบ้านมีอาชีพการเกษตรเลี้ยงครอบครัวด้วยการทำนา ทำสวน เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ฯลฯ พื้นที่บริเวณชุมชนอุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ ต่อมาความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ ทำให้เมืองมีการขยายตัวออกสู่พื้นที่รอบเมือง การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของเมืองส่งผลให้ชุมชนได้รับผลกระทบจากกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้ลักษณะทางสังคมของชุมชนกลายเป็นแบบสังคมชนบทผสมผสานกับสังคมเมือง ซึ่งจากปัญหาและความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ชุมชนมีการปรับตัวใน 2 ลักษณะ คือการปรับตัวทางเศรษฐกิจ คือ ด้านการผลิต ด้านการบริโภค และด้านการกระจายผลผลิต ส่วนการปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมปรากฏออกมาในรูปแบบต่างๆ กัน คือ การปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิต การ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จัดแบ่งเป็นกลุ่ม การปลูกฝังหลักศาสนา ความตื่นตัวและความพร้อมของชุมชน และความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก นอกเหนือจากลักษณะดังกล่าวแล้ว ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวายังคงมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่ดำเนินควบคู่ไปกับลักษณะทางสังคม มีการผสมผสานทางสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยแสดงออกมาในลักษณะของการปฏิบัติตามประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีมาแต่ในอดีตเช่น การยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักศรัทธา 6 ประการ และหลักปฏิบัติ 5 ประการ ตลอดจนการปฏิบัติอื่นๆ ที่กำหนดไว้ในหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม (สุพจน์ แสงเงิน และคณะ : 2547) สิ่งเหล่านี้ นับได้ว่าเป็นต้นทุนทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นจุดที่นำไปสู่การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาผสมผสานกับวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ การทดลองปฏิบัติและการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตมากว่า 20 ปี จนเกิดผลจากการปฏิบัติเป็นรูปธรรมและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเครือข่ายชุมชน และได้รับการยกย่องให้เป็นชุมชนต้นแบบและชุมชนนำร่องของการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนและการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี

4.1.1 ที่ตั้งและขอบเขตชุมชน

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา ตั้งอยู่ในเขตหนองจอกซึ่งเป็นเขตพื้นที่ชานเมืองของกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ที่ หมู่ 5 ถนนเลียบคลองลำไทร - ลำตาจีน แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก มีจุดสังเกตคือบริเวณมัสยิดคอยรุตตั๊กวา มีพื้นที่ชุมชน 25 ไร่ และมีอาณาเขตชุมชนติดต่อกับพื้นที่โดยรอบดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	พื้นที่การเกษตร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	โรงเรียนฝึกวิชาชีพกรุงเทพมหานครและถนนเชื่อมสัมพันธ์
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ 7 และหมู่บ้านนครลัยและหมู่บ้านร่มเย็น 4
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ชุมชนนูรุ้นเอี๊อะซาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.1 แสดงขอบเขตชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั้กวา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.2 ลักษณะทางกายภาพ

ชุมชนมีลักษณะการกระจายตัวของที่อยู่อาศัยตามแนวถนนและมีการวางผังชุมชนโดยระบบการปกครองเป็นหน่วยย่อยๆ เรียกว่า ระบบกลุ่มบ้าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 12 กลุ่มบ้าน ดังรูปที่ 4.4 ในแต่ละกลุ่มบ้านจะมีหัวหน้ากลุ่มบ้านเป็นตัวแทนกลุ่ม ในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการชุมชน ซึ่งจะช่วยในการดูแล ประสานงานกับสมาชิกกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มมีจำนวนสมาชิกกลุ่มบ้านตั้งแต่ 5 ครัวเรือน ถึง 20 ครัวเรือน การวางผังในลักษณะกลุ่มบ้านเกิดขึ้นจากการสืบเชื้อสายวงตระกูลหรือลักษณะการกระจายตัวแบบเครือญาติ

4.1.2.1 ความหนาแน่น

จากที่ตั้งของชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชานเมือง เป็นชุมชนที่อยู่อาศัยและมีพื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ชุมชนมีเนื้อที่ 25 ไร่ มีจำนวนประชากร 719 คน มีจำนวนหลังคาเรือน 120 หลังคาเรือน ดังนั้นความหนาแน่นของที่อยู่อาศัยเฉลี่ย 4.80 หลังคาเรือนต่อไร่ และมีความหนาแน่นประชากร 28.76 คนต่อไร่ จากความหนาแน่นดังกล่าว ถือได้ว่าชุมชนจัดอยู่ในประเภทชุมชนพักอาศัยที่มีความหนาแน่นน้อย

4.1.2.2 สภาพที่อยู่อาศัย

ลักษณะอาคารที่อยู่อาศัยในชุมชน ทั้งหมดเป็นอาคารพักอาศัยประเภทบ้านเดี่ยวที่มีอาณาบริเวณ ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะคือบ้านเดี่ยวชั้นเดียวและบ้านเดี่ยว 2 ชั้น เนื่องจากชุมชนเป็นชุมชนที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างสังคมสมัยใหม่และสังคมเกษตร ประกอบกับพื้นที่โดยรอบชุมชนเป็นพื้นที่ทางการเกษตร ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษยังคงทำจากวัสดุธรรมชาติ ซึ่งสังเกตุได้จากวัสดุโครงสร้างอาคารดั้งเดิมในชุมชนเป็นประเภทอาคารไม้ ซึ่งมีเหลืออยู่ไม่มากนัก เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปการขยายตัวของเมืองและเทคโนโลยีการก่อสร้างที่มีมากขึ้น ประชาชนในชุมชนเริ่มมีการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสร้างที่อยู่อาศัยใหม่เพิ่มขึ้นเมื่อมีการขยายครอบครัว จากที่อยู่อาศัยที่ทำจากไม้เริ่มเปลี่ยนแปลงมาเป็นครึ่งตึกครึ่งไม้และคอนกรีตเสริมเหล็ก (ค.ส.ล) และมีอาคารที่พักอาศัยเพียงเล็กน้อยที่เป็นไม้/ยิปซั่มบอร์ดและสังกะสี ซึ่งจากการสำรวจลักษณะกายภาพของชุมชนพบว่าสภาพความเสื่อมโทรมของอาคารโดยรวม สามารถประเมิณและจัดกลุ่มสภาพอาคารเป็น 3 ระดับคือ

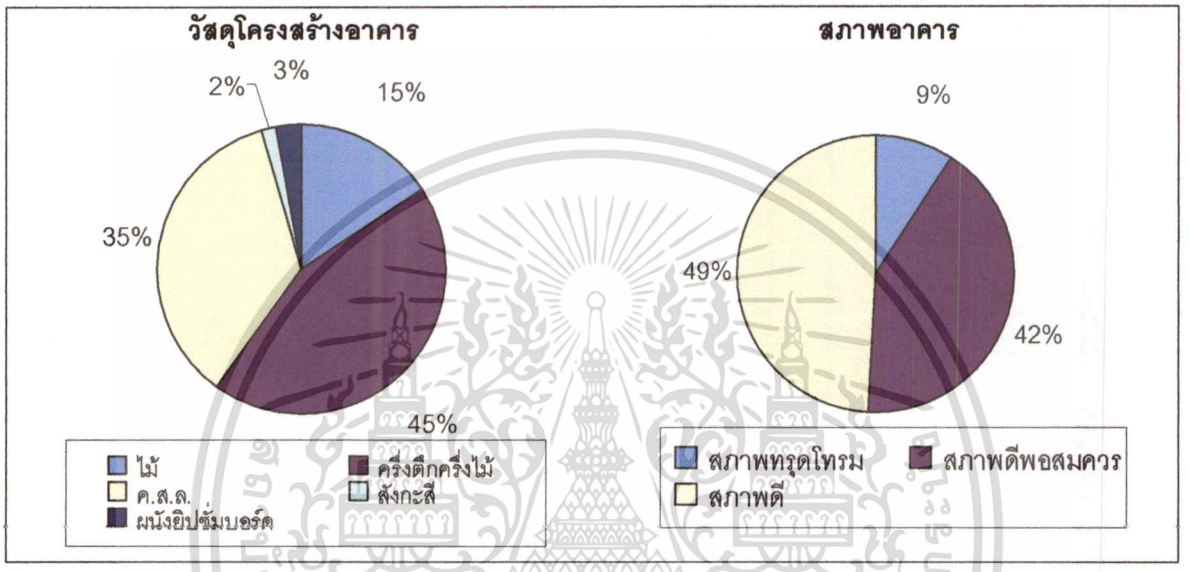
1. สภาพดี คือ อาคารที่มีโครงสร้างแข็งแรง เช่น คอนกรีต องค์ประกอบเช่น ผนัง หลังคา พื้น ประตู หน้าต่าง มีสภาพครบถ้วนสมบูรณ์ อาจมีการทาสีใหม่ มีการดูแลรักษาความสะอาดภายในและภายนอกบ้านเป็นอย่างดี พบว่า มีจำนวน 54 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 49

2. สภาพดีพอสมควร คือ อาคารที่มีโครงสร้างแข็งแรง แต่อาจจะมีองค์ประกอบอาคารเช่น ผนัง หลังคา พื้น ประตู หน้าต่าง ชำรุดไปบ้าง มีการดูแลรักษาความสะอาดภายใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บ้าน และนอกบ้าน พบว่ามีอาคารบ้านเรือนสภาพดีพอสมควรจำนวน 46 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 42

3. สภาพเสื่อมโทรม คือ อาคารที่มีองค์ประกอบโครงสร้างอาคารไม่แข็งแรง ไม่สามารถรับน้ำหนักได้นาน ผนังภายนอก หลังคา ประตูหรือหน้าต่างไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ มีสภาพไม่ได้มีการปรับปรุงซ่อมแซมหรือใช้วัสดุที่ไม่เหมาะสม ไม่ได้มีการดูแลรักษาความสะอาดภายในและบริเวณบ้าน พบว่ามีจำนวน 10 หลังคาเรือน คิดเป็น ร้อยละ 9

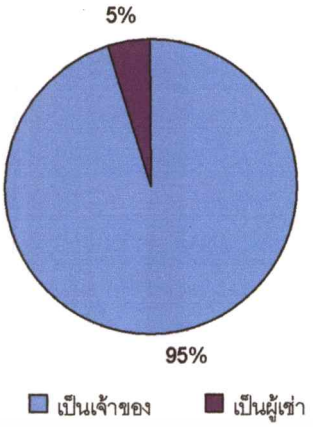

รูปที่ 4.2 วัสดุอาคารและสภาพอาคารของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา

4.1.2.3 กรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัย

ด้วยที่ตั้งของชุมชนอยู่บริเวณพื้นที่ชานเมืองและเป็นพื้นที่อยู่อาศัยประกอบกับพื้นที่ทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลให้ราคาที่ดินไม่สูงมากนัก ประกอบกับผู้อยู่อาศัยเดิมซึ่งเป็นบรรพบุรุษที่เคยจับจองพื้นที่ไว้ ได้สืบทอดมรดกมาสู่ลูกหลาน ในปัจจุบันลูกหลานยังคงรักษาพื้นที่เหล่านี้ไว้ ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่และที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่มีลักษณะการครอบครองแบบเป็นเจ้าของ (ร้อยละ 95) ดังรูปที่ 4.3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.3 สัดส่วนประเภทกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัยในชุมชน

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.4 แสดงสภาพกายภาพของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา

4.1.3 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตติ์กวามีจำนวนประชากรทั้งหมด 719 คน แยกเป็นเพศชาย 389 คนและเพศหญิง 330 คน มีจำนวนครัวเรือน 133 ครัวเรือน (ข้อมูลชุมชนของกรุงเทพมหานคร ,2549) มีลักษณะทางการปกครองของชุมชนใน 3 ลักษณะ คือ (1) การปกครองแบบท้องถิ่น (2) การปกครองโดยแบ่งออกเป็น 12 กลุ่มบ้าน และ (3) การปกครองโดยผู้นำศาสนาอิสลาม มีลักษณะทางสังคมเป็นแบบสังคมชนบทผสมผสานกับสังคมเมือง มีความสัมพันธ์ทางสังคมในระบบเครือญาติและยึดมั่นตามหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม ดังจะเห็นได้จากประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.0 เป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยยึดแนวปฏิบัติตามหลักการของศาสนาในคัมภีร์อัล–กุรอาน และแบบอย่างของศาสดามูฮัมมัดอย่างเคร่งครัด (สุพจน์ แสงเงิน และคณะ , 2547)

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในชุมชนจำนวน 110 ครัวเรือน เพื่อศึกษาข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจของครัวเรือน ซึ่งมีตัวแปรที่ใช้อธิบายลักษณะประชากรได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพ และลักษณะครัวเรือนได้แก่ รายได้ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชน จากผลการศึกษาข้อมูลภาคสนามพบว่า

1. **ลักษณะประชากร** ซึ่งเป็นตัวแทนครัวเรือนที่ให้ข้อมูลในตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.3 เป็นเพศชาย ร้อยละ 42.7 มีอายุเฉลี่ย 39.73 ปี มีอายุต่ำสุดคือ 18 ปี และอายุสูงสุดคือ 71 ปี ตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 56.4 รองลงมาจบประถมศึกษาจำนวน 24 คิดเป็นร้อยละ 21.8 และจบปริญญาตรีขึ้นไปจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21.8 ตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอยู่ในกลุ่มอาชีพมีรายได้ไม่แน่นอน (ค้าขาย /ทำธุรกิจส่วนตัว , รับจ้างทั่วไป นักศึกษา) ร้อยละ 56.4 รองลงมาเป็นกลุ่มอาชีพมีรายได้ประจำ (รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ , พนักงานบริษัท ลูกจ้างหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ,ข้าราชการบำนาญ) จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 40.9 และกลุ่มอาชีพที่ไม่มีรายได้ (ว่างงาน/ กำลังหางานทำ ,แม่บ้าน,) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7

2. **ลักษณะครัวเรือน** กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.73 คน มีจำนวนสมาชิกครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 15 คน อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลาเฉลี่ย 27.32 ปี ระยะเวลาต่ำสุด 2 ปี ระยะเวลาสูงสุด 67 ปี ส่วนใหญ่มีรายได้ครัวเรือนในช่วง 10,001-25,000 บาท ร้อยละ 48.2 รองลงมาเป็นครัวเรือนที่มีรายได้ครัวเรือนในช่วง 0-10,000 บาทร้อยละ 28.2 มีรายได้ครัวเรือนในช่วง 25,001-40,000 บาท ร้อยละ 10.9 มีรายได้ครัวเรือนในช่วง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

40,001-50,000 บาท ร้อยละ 5.5 และมีรายได้ครัวเรือนมากกว่า 50,000 บาท ร้อยละ 4.5 ตามลำดับ

4.1.4 กลุ่มองค์กรในชุมชน

กลุ่มองค์กรในชุมชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาและเป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาชุมชนนั้นดำเนินไปได้และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ กิจกรรมการพัฒนาของชุมชนจะสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญคือ ความแน่นแฟ้นขององค์กรและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กรหรือสมาชิกในชุมชน

จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามโดยการสำรวจพื้นที่ศึกษาและการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน สามารถแบ่งกลุ่มองค์กรในชุมชนออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) กลุ่มองค์กรทางสังคม ประกอบด้วย ชุมชน มัสยิดและโรงเรียน ซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญและเป็นศูนย์กลางหรือศูนย์รวมทางจิตใจของคนในชุมชน จากความสัมพันธ์ระหว่าง 3 องค์กรที่คอยเกื้อกูลกัน เป็นส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา ภายใต้การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ภายในชุมชน ผลจากการดำเนินงานของโครงการและกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนที่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนคือ เกิดการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ ในชุมชน ที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน (2) กลุ่มองค์กรในชุมชน เกิดจากการรวมกลุ่มบนพื้นฐานทางอาชีพและวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน รวมถึงกลุ่มที่เกิดจากการพัฒนาความเป็นอยู่และแก้ไขปัญหาในชุมชน การจัดตั้งกลุ่มองค์กรในชุมชนเป็นลักษณะการร่วมกลุ่มจากความสนใจของสมาชิกในชุมชน โดยเริ่มจากการก่อตั้งกลุ่มกองทุนฌาปนกิจ ซึ่งเป็นกิจกรรมการรวมกลุ่มที่เกิดจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามหลักศาสนา ถือเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีในชุมชน สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมและช่วยกันขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาของกลุ่มองค์กร รวมถึงการร่วมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นจากความสนใจของสมาชิกในชุมชนและจากความมุ่งหวังที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนในช่วงเวลาที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบันมีการขยายกลุ่มเพิ่มขึ้นเป็น 9 กลุ่มย่อย ซึ่งสามารถแบ่งประเภทกลุ่มองค์กรในชุมชนเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทกลุ่มอาชีพและธุรกิจชุมชน และประเภทกลุ่มสวัสดิการชุมชน ดังรายละเอียดจำนวนสมาชิกและระยะเวลาการดำเนินงานของกลุ่มและองค์กรต่างๆ ดังตารางที่ 4.1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 ประเภทกลุ่มองค์กร จำนวนสมาชิกและระยะเวลาในการดำเนินงาน

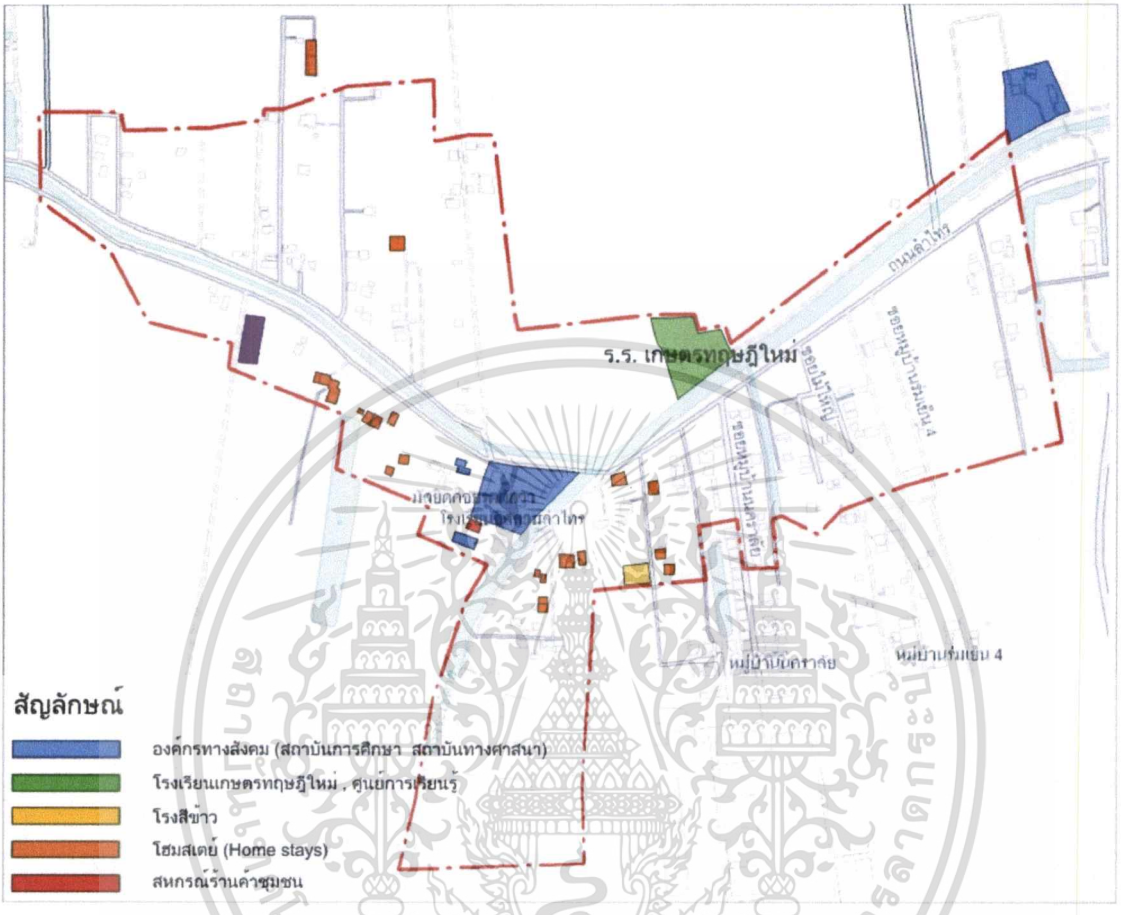
ประเภทกลุ่ม/องค์กรในชุมชน	จำนวนสมาชิก	ระยะเวลาในการดำเนินงาน (ปี)
1. กลุ่มองค์กรทางสังคม		
1.1 มัสยิดคอยรุตตั๊กวา	-	-
1.2 โรงเรียนอิสลามลำไทร	-	-
2. กลุ่มอาชีพและธุรกิจชุมชน		
2.1 สหกรณ์ร้านค้าชุมชน	ทั้งชุมชน	18
2.2 เลี้ยงสัตว์ (หงษ์ นก แพะ)	144 (คน)	8
2.3 กลุ่มแม่บ้าน (ทำขนมพื้นบ้าน)	72 (คน)	10
2.4 วิสาหกิจการท่องเที่ยว (Home stay)	11 (หลังคาเรือน)	3
3. กลุ่มสวัสดิการชุมชน		
3.1 กองทุนฌาปนกิจ	ทั้งชุมชน	25
3.2 กลุ่มออมทรัพย์	287	4
3.3 ศูนย์การเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยี (ปุ๋ยชีวภาพ การผลิตไบโอดีเซล การเลี้ยงสัตว์ การเพาะปลูก การถนอมอาหาร)	10	3
3.4 โรงเรียนเกษตรทฤษฎีใหม่	ทั้งชุมชน	2
3.5 โรงสีข้าวชุมชน	ทั้งชุมชน	3

หมายเหตุ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

สมาชิกในชุมชนมีการพบปะกันบ่อยครั้ง ซึ่งมีการพบปะกัน 2 ลักษณะคือ พบปะกันทุกวันที่มัสยิตเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา ซึ่งเป็นประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดี ส่วนการพบปะกันด้วยกิจกรรมการพัฒนาชุมชนนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้นำ อ้างว่ามีการนัดประชุมชมกันเดือนละครั้ง นอกจากนี้แนวโน้มความก้าวหน้าในการดำเนินงาน จากการรวมกลุ่มและการร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่ผ่านมามีกลุ่มองค์กรที่มีแนวโน้มจะขยายการดำเนินงานและมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในอนาคตคือ กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยว (Home stay) ซึ่งทำรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มได้ไม่น้อย ส่วนกลุ่มอื่นๆ ยังคงดำเนินงานและทำกิจกรรมเหมือนเดิม ไม่มีแนวโน้มว่าจะปิดตัวหรือล้มเลิกโครงการเนื่องจากกิจกรรมและโครงการกลุ่มต่างๆ ผ่านการเรียนรู้และการปฏิบัติมาเป็นระยะเวลานานจนกลายเป็นวัฒนธรรมของชุมชน ฉะนั้น สามารถสรุปได้ว่าองค์กรชุมชนมีความแน่นแฟ้นและประชาชนให้ความร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่ากลุ่มองค์กรในชุมชนมีลักษณะการกระจายตัวกลุ่มบ้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในพื้นที่ชุมชนทำให้ประชาชนเข้าถึงและเกิดการรวมกลุ่มได้อย่างทั่วถึง ดังเห็นได้จากลักษณะการกระจายตัวและตำแหน่งที่ตั้งของกลุ่มองค์กรดังรูปที่ 4.5

รูปที่ 4.5 ตำแหน่งที่ตั้งกลุ่มองค์กรในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กวา

4.1.5 การมีส่วนร่วมในชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยส่วนใหญ่แล้ว ชุมชนมีการวางแผนและตัดสินใจในแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเอง รวมถึงร่วมกันแก้ปัญหาตามกำลังความสามารถของชุมชนก่อน ส่วนที่เกินกำลังความสามารถของชุมชนแล้วจึงจะขอการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนมีประเด็นที่นำมาศึกษา 3 ประเด็นดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.5.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมในชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนมีลักษณะการมีส่วนร่วมหลายรูปแบบแต่ส่วนใหญ่เป็นไปในรูปแบบของการบริจาค(ค่าใช้จ่าย วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ฯ) ร้อยละ 36.2 และการเข้าเป็นกรรมการหรือสมาชิกกลุ่มองค์กรในชุมชน ร้อยละ 33.7 ดังตารางที่ 4.2 ในหลายๆ โครงการและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จได้จากกำลังทรัพย์ กำลังแรงงานและด้วยความร่วมมือร่วมใจจากสมาชิกในชุมชน เช่น กลุ่มฌาปนกิจ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามหลักศาสนาและดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน การจัดผังบริเวณชุมชนเป็นกลุ่มบ้าน ช่วยกันดูแลและช่วยเหลือเกื้อกูล และโรงสีข้าวของชุมชนซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน ร่วมสร้างร่วมใช้ประโยชน์ด้วยกันในชุมชน เป็นต้น

ตารางที่ 4.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา

ลักษณะการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ	อันดับที่
1. การเข้าร่วมประชุม	36	18.4	3
2. การร่วมกันบริจาค (ค่าใช้จ่าย วัสดุ อุปกรณ์)	71	36.2	1
3. การเข้าเป็นกรรมการ/สมาชิก	66	33.7	2
4. การถือตำแหน่งผู้นำ	6	3.1	5
5. ไม่ตอบ	17	8.6	4

หมายเหตุ ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.1.5.2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ไขปัญหาในชุมชน ประเด็นของขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ รองลงมาได้แก่ ช่วยคิดปัญหา สาเหตุ และความต้องการของสมาชิกในชุมชน ช่วยควบคุม ติดตามและประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการ ช่วยคิดวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน และช่วยเหลือให้ทุน(แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เงิน) ในกิจกรรมหรือโครงการของชุมชน ส่วนประเด็นอื่นๆ ที่เป็นการสะท้อนถึงการเข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนการพัฒนาชุมชนนั้นพบว่ามีในระดับค่อนข้างน้อย ซึ่งแสดงถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมกันปฏิบัติตามแนวนโยบายอย่างแท้จริงของประชาชนในพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
1. ช่วยคิดปัญหา สาเหตุ และความต้องการของสมาชิกในชุมชน	80	12.9	2
2. ช่วยคิดวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน	77	12.4	4
3. ช่วยวางแผนโครงการและกิจกรรมของชุมชน	73	11.8	6
4. ช่วยตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรหรือปัญหาต่างๆ	69	11.1	7
5. ช่วยจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน	67	10.8	8
6. ช่วยเหลือให้ทุน(แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เงิน)ในกิจกรรมหรือโครงการของชุมชน	74	11.9	5
7. ช่วยทำตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้	88	14.2	1
8. ช่วยควบคุม ติดตามและประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการ	78	12.6	3
9. ไม่ตอบ	15	2.4	9

หมายเหตุ ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.1.5.3 ช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนส่วนใหญ่เป็นช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการตอบแบบสอบถามและการเข้าร่วมประชุม รับฟังมาตรการและแนวทางแก้ปัญหาในชุมชน เพื่อรับทราบข้อมูล แสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจรวมทั้งการให้สัมภาษณ์และแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ซึ่งจากการสำรวจภาคสนามโดยแบบสอบถามครัวเรือนในชุมชน พบว่า ตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่ใช้ช่องทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยการตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 36.2 รองลง เป็นการเข้าร่วมประชุม รับฟังมาตรการและแนวทางแก้ปัญหาร้อยละ 19.8 และการให้สัมภาษณ์ ร้อยละ 19.5 ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ช่องทางการมีส่วนร่วมในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา

ช่องทางการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
1. เข้าร่วมประชุม รับฟังมาตรการและแนวทางแก้ปัญหา	51	19.8	2
2. เสนอแนะ แสดงความคิดเห็นในสื่อต่างๆ เช่น ข่าวสารของชุมชน หนังสือพิมพ์ วิทยุฯ	11	4.3	6
3. ตอบแบบสอบถาม	93	36.2	1
4. ให้สัมภาษณ์	50	19.5	3
5. ฝึกอบรมและเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ	37	14.4	4
6. ไม่ตอบ	15	5.8	5

หมายเหตุ ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 กรณีศึกษาชุมชนซอยแสนสุข

อดีตบริเวณชุมชนซอยแสนสุขเคยเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชนผู้ยากไร้ ส่วนใหญ่ประสบปัญหาการทำกินในถิ่นฐานภูมิลำเนาเดิม อพยพมาทำมาหากินในกรุงเทพฯ แต่ก็ต้องประสบกับปัญหารายได้ต่ำ เพราะมีงานทำไม่แน่นอน ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย บางรายมีปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาต่างๆ ได้สั่งสมมาเป็นระยะเวลานาน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2502 มีการจัดตั้งศูนย์กลางเทวา โดยบาทหลวงอัลเฟรด บอนแนงค์ สงฆ์คณะยูเซอิต บ้านเซเวียร์ และคณะฯ อาทิ นายแพทย์ชวลิต จิตรานุเคราะห์ ท่านผู้หญิงโมฬี คอมันตร์ อาจารย์ประคิณ ชุมสาย ณ อยุธยา และนายแพทย์เลิศ ศรีจันทร์ ด้วยเจตนาที่จะช่วยผ่อนคลายปัญหาสุขภาพ อาชีพ รายได้ ภาระหนี้สินจากเงินกู้นอกระบบ ได้เริ่มเกิดแนวความคิดในด้านการสงเคราะห์ร่วมกับการพัฒนาขึ้น โดยการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเองแทนการรับการสงเคราะห์แต่เพียงอย่างเดียว ด้วยแนวคิดนี้ คณะผู้จัดตั้งสมาคมศูนย์กลางเทวา ได้ชี้นำแนวคิดในการพัฒนาด้วยวิธีการเครดิตยูเนียน โดยชักชวนผู้สนใจในบริเวณข้างเคียง จัดตั้งกลุ่มเครดิตยูเนียนขึ้นเมื่อ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2508 ซึ่งมีหลักการของเครดิตยูเนียนคือ "รวมกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้วยความรัก ความห่วงใย แบ่งปันเสียสละ รับใช้ซึ่งกันและกัน อันเป็นหลักธรรมข้อหนึ่งของทุกศาสนา" ต่อมาเมื่อปี 2540 ได้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจในสังคมไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงเริ่มปรับโดยการน้อมนำแนวทางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ควบคู่กับการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ด้วยการร่วมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มองค์กรเพิ่มขึ้นตามศักยภาพและความสนใจของสมาชิกกลุ่ม ผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ชุมชนและสมาชิกในชุมชนสามารถพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ได้ดีขึ้นจนถึงปัจจุบัน ชุมชนซอยแสนสุขจึงได้รับการยกย่องให้เป็นชุมชนต้นแบบของกรุงเทพมหานคร ในการรวมกลุ่มและการบริหารจัดการภายในชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง การดำเนินงานอย่างจริงจังตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นบทพิสูจน์ได้ว่าชุมชนประสบความสำเร็จได้ในระดับที่น่าพอใจและสามารถเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนอื่นๆ ร่วมถึงเป็นตัวอย่างการเรียนรู้ของชุมชนอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

4.2.1 ที่ตั้งและขอบเขตชุมชน

ชุมชนตั้งอยู่ในเขตดินแดงหรืออยู่ในเขตเมืองชั้นในตามการแบ่งเขตเมืองของสำนักผังเมืองของกรุงเทพมหานคร ขอบเขตพื้นที่และเขตการปกครองของชุมชนเป็นบริเวณซอยประชาสงเคราะห์ 24 ถนนประชาสงเคราะห์ มีพื้นที่ชุมชนประมาณ 38 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

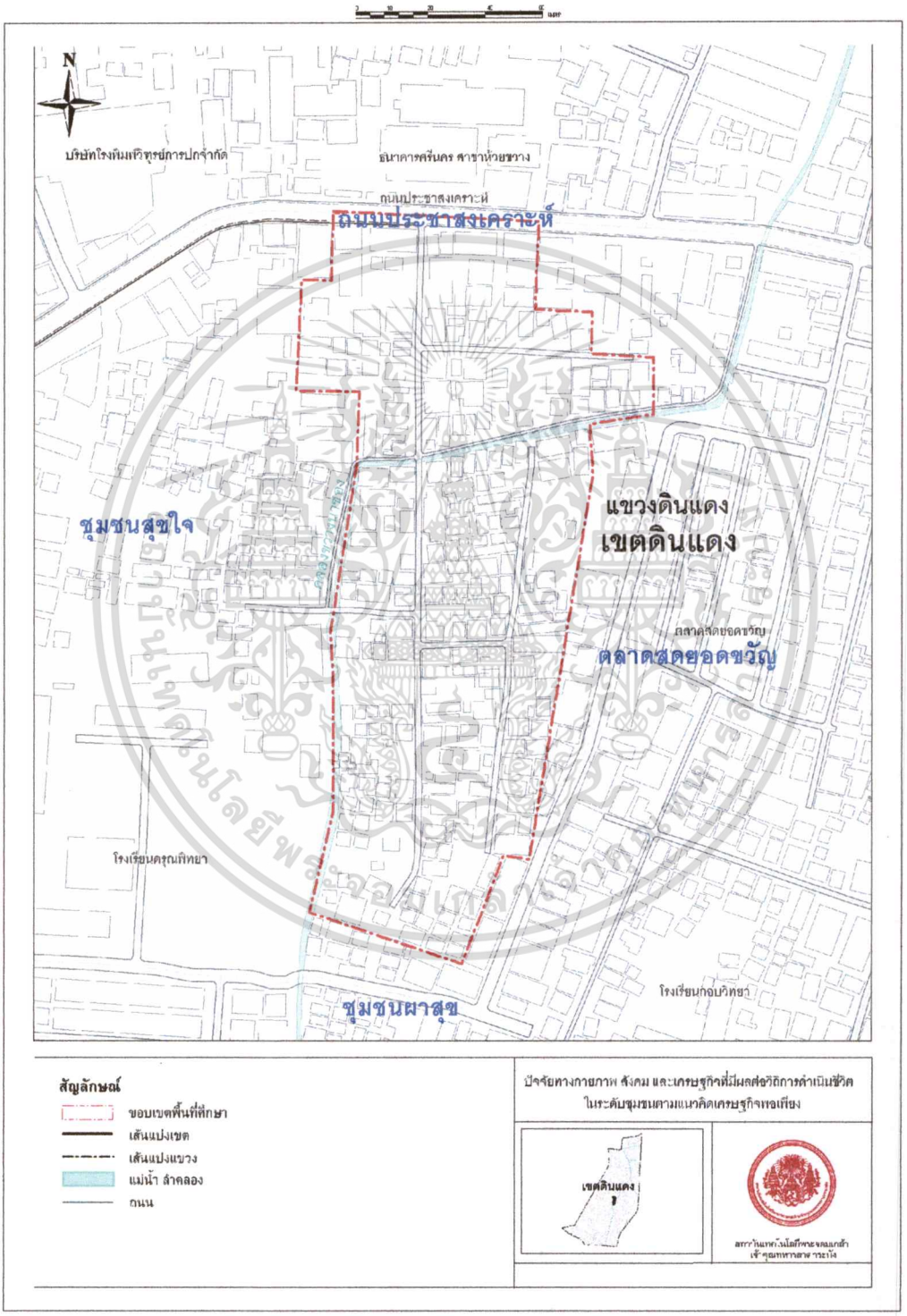
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ถนนประชาสงเคราะห์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตลาดยอดขวัญ

ทิศใต้ ติดต่อกับ ชุมชนซอยผาสุข

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ชุมชนซอยสุขใจ

รูปที่ 4.6 แสดงที่ตั้งและขอบเขตชุมชนซอยแสนสุข

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2.2 ลักษณะทางกายภาพ

4.2.2.1 ความหนาแน่น เนื่องจากชุมชนตั้งอยู่ในเขตเมืองชั้นในซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น อีกทั้งชุมชนยังเป็นแหล่งงานและแหล่งจ้างงาน สามารถเดินทางเข้าออกหรือเชื่อมต่อกับพื้นที่โดยรอบแลสถานที่สำคัญต่างๆ ในย่านใจกลางเมืองและเขตติดต่อได้สะดวก ส่งผลต่อการขยายตัวของที่อยู่อาศัยในชุมชน ทำให้มีจำนวนอาคารที่อยู่อาศัยและอาคารพาณิชยกรรมเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากรและกิจกรรมทางการค้า การจ้างงานที่เพิ่มมากขึ้น มีจำนวนประชากร 1,352 คน มีจำนวนหลังคาเรือน 255 หลังคาเรือน มีพื้นที่ชุมชน 38 ไร่ ฉะนั้นความหนาแน่นของที่อยู่อาศัยเฉลี่ย 15.94 หลังคาเรือนต่อไร่ หากเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแบ่งประเภทชุมชนของกรุงเทพมหานคร ชุมชนซอยแสนสุขถือว่าเป็นชุมชนประเภทชุมชนเมือง ซึ่งมีความหนาแน่นปานกลาง

4.2.2.2 สภาพที่อยู่อาศัย

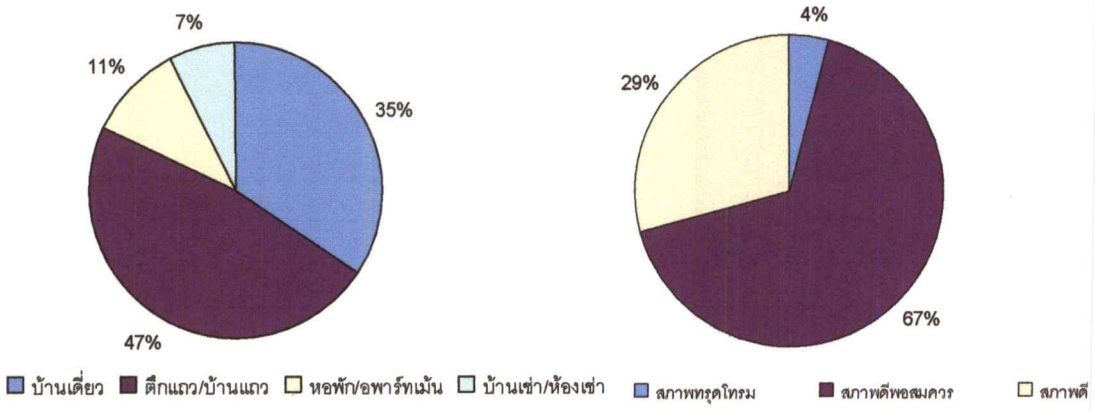
ด้วยลักษณะทางกายภาพของชุมชนซึ่งตั้งอยู่ใจกลางเมือง ลักษณะอาคารที่พักอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารประเภทตึกแถว/บ้านแถว ร้อยละ 47.3 รองลงมาคือบ้านเดี่ยวร้อยละ 34.5 เป็นอาคารประเภทหอพัก/อพาร์ทเม้นต์ ร้อยละ 10.9 และเป็นอาคารประเภทสำนักงาน ห้องเช่า บ้านเช่า ร้อยละ 7.3 ตามลำดับ ส่วนสภาพความเสื่อมโทรมของอาคารพักอาศัยในชุมชนโดยรวมแล้วจากการสำรวจภาคสนามสามารถจัดกลุ่มสภาพอาคารเป็น 3 อันดับคือ

1. สภาพดี คืออาคารที่มีโครงสร้างแข็งแรง เช่น คอนกรีต องค์ประกอบเช่น ผนัง หลังคา พื้น ประตู หน้าต่าง มีสภาพครบถ้วนสมบูรณ์ อาจมีการทาสีใหม่ มีการดูแลรักษาความสะอาดภายในและภายนอกบ้านเป็นอย่างดี ซึ่งจากการสำรวจกายภาพและสังเกตพบว่ามีจำนวน 48 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 29.1 ส่วนใหญ่จะเป็นอาคารประเภทบ้านเดี่ยว

1. สภาพดีพอสมควร คืออาคารที่มีโครงสร้างแข็งแรง แต่อาจจะมีองค์ประกอบอาคารเช่น ผนัง หลังคา พื้น ประตู หน้าต่าง ชำรุดไปบ้าง มีการดูแลรักษาความสะอาดภายในบ้าน และนอกบ้าน ซึ่งจากการสำรวจและสังเกตการณ์พบว่ามีอาคารบ้านเรือนสภาพดีพอสมควรจำนวน 110 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่จะเป็นอาคารประเภทตึกแถว/บ้านแถว ร้อยละ 59.1 รองลงมาเป็นบ้านเดี่ยว ร้อยละ 29.1

3. สภาพทรุดโทรม คืออาคารที่มีองค์ประกอบโครงสร้างอาคารไม่แข็งแรง ไม่สามารถรับน้ำหนักได้นาน ผนังภายนอก หลังคา ประตูหรือหน้าต่างไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ มีสภาพไม่ได้มีการปรับปรุงซ่อมแซมหรือใช้วัสดุที่ไม่เหมาะสม ไม่ได้มีการดูแลรักษาความสะอาดภายในและบริเวณบ้าน ซึ่งจากการสำรวจและสังเกตการณ์พบว่าอยู่ในกลุ่มอาคารประเภทบ้านเดี่ยวและตึกแถวหรือบ้านแถว เนื่องจากอาคารประเภทนี้เป็นอาคารที่มีอายุเก่าแก่ และส่วนใหญ่ปล่อยให้เช่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

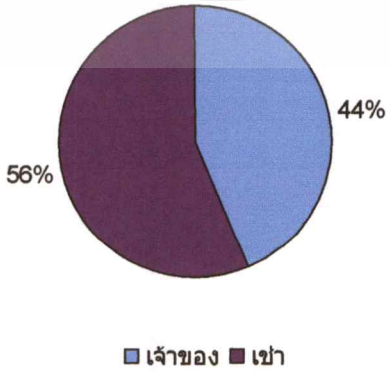
รูปที่ 4.7 ประเภทอาคารและสภาพอาคารชุมชนซอยแสนสุข

4.2.1.3 **กรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัย** จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยของชุมชนแบ่ง ออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. เป็นเจ้าของบ้านที่มีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ประมาณร้อยละ 40 ของชุมชน ยังคงเป็นคนในชุมชนที่อยู่อาศัยมาเป็นเวลาหลายสิบปี

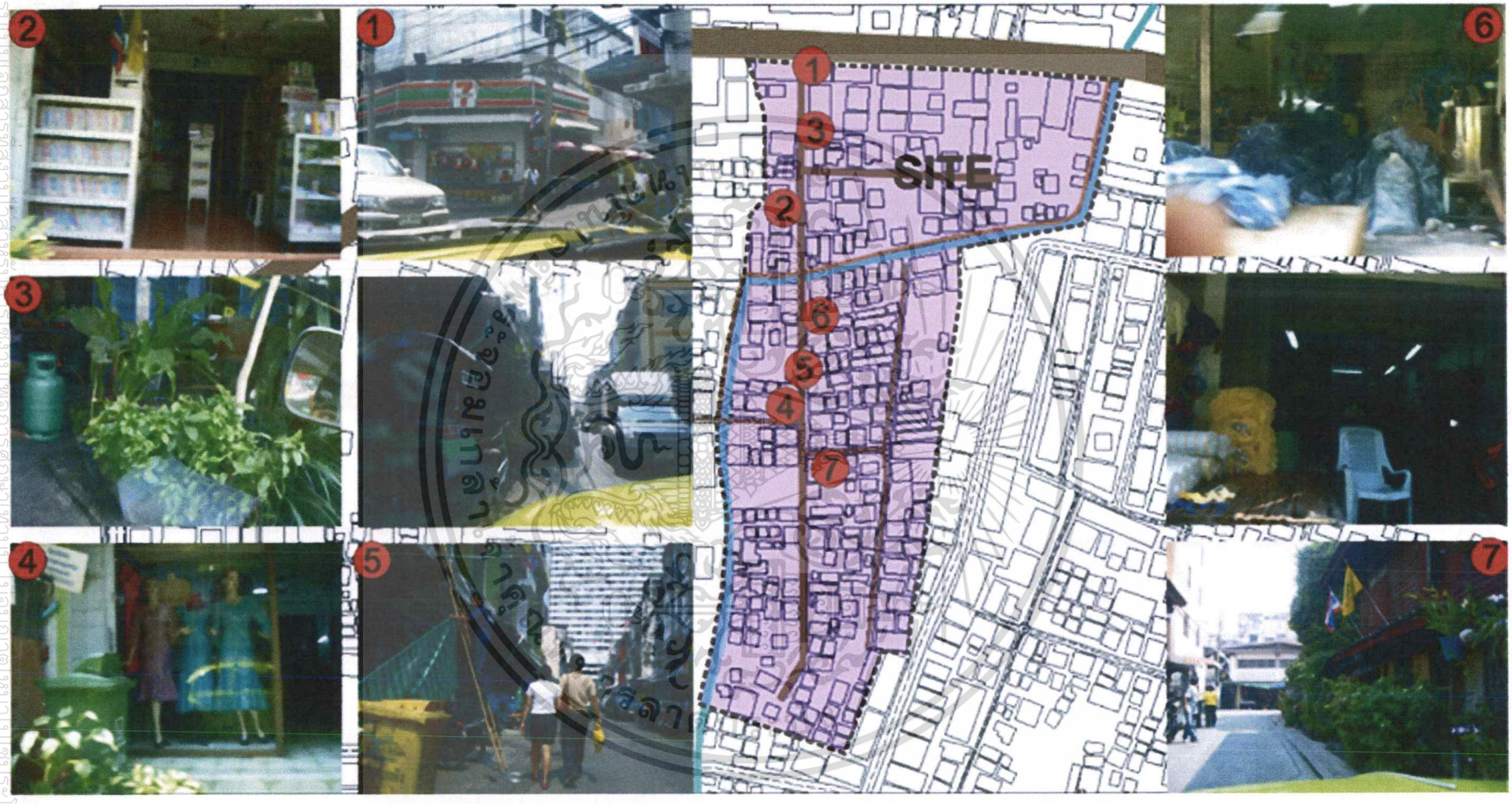
2. บ้านเช่าและหอพัก ซึ่งเดิมทีเป็นที่พักอาศัยของสมาชิกในชุมชนดั้งเดิม ซึ่งย้ายไปหาที่อยู่ใหม่นอกชุมชน และดัดแปลงบ้านให้เช่า ส่วนหนึ่งเป็นห้องแถวและหอพักซึ่งสร้างขึ้นมาเพื่อให้เช่า ซึ่งผู้เช่าส่วนใหญ่เป็นแรงงานเย็บผ้าโหลในชุมชน รับจ้างทั่วไปและเป็นกลุ่มนักศึกษา พนักงานบริษัท เป็นต้น

ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลภาคสนามพบว่า ส่วนใหญ่ภายในชุมชน มีลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นลักษณะเจ้าของ ร้อยละ 44 และเป็นผู้เช่า ร้อยละ 56 ของกลุ่มตัวอย่าง 165 ครัวเรือน ดังแสดงในรูปที่ 4.11

รูปที่ 4.8 สัดส่วนกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.9 แสดงสภาพกายภาพของชุมชนซอยแสนสุข

4.2.3 ลักษณะสังคมและเศรษฐกิจ

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ชุมชนซอยแสนสุขมีจำนวนประชากรรวมทั้งหมด 1,365 คน เป็นเพศชาย 667 คน เพศหญิง 665 คน อาชีพส่วนใหญ่ในชุมชนคือ รับจ้างเย็บผ้า โหล ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป (ข้อมูลชุมชนของกรุงเทพมหานคร ,2548) จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนประชากรของชุมชนร้อยละ 40 เป็นสมาชิกชุมชนที่เป็นกลุ่มคนดั้งเดิม มีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองและอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานาน อีกร้อยละ 60 ของประชากรทั้งหมด

ในการศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 165 ครัวเรือน เพื่อศึกษาข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจของครัวเรือน ซึ่งมีตัวแปรที่ใช้อธิบายลักษณะประชากรผู้เป็นตัวแทนครัวเรือนในการตอบแบบสอบถามและลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของครัวเรือน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพในครัวเรือน การนับถือศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัยและระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชน จากผลการสำรวจข้อมูลภาคสนามพบว่า

ลักษณะประชากร ตัวแทนครัวเรือนเพศหญิงร้อยละ 58.2 มากกว่าตัวแทนครัวเรือนที่เป็นเพศชายซึ่งมีจำนวนร้อยละ 41.8 เพียงเล็กน้อย มีอายุเฉลี่ย 42.29 ปี มีค่าอายุต่ำสุดคือ 19 ปี และอายุสูงสุดที่คือ 75 ปี ส่วนใหญ่จบมัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา ร้อยละ58.8 รองลงมาจบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 23.6 และปริญญาตรีขึ้นไปร้อยละ 17.6 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน (ค้าขาย /ทำธุรกิจส่วนตัว , รับจ้างทั่วไป นักศึกษา , รับซื้อของเก่า) ร้อยละ 50.6 และประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพมีรายได้ประจำ (รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ , พนักงานบริษัท ลูกจ้างหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ,ข้าราชการบำนาญ) ร้อยละ 35.3

ลักษณะครัวเรือน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.04 คน ครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-25,000 ร้อยละ 52.7 รองลงมามีรายได้ครัวเรือนอยู่ในช่วง 0-10,000 ร้อยละ 24.2 มีรายได้ครัวเรือนอยู่ในช่วง 25,001-40,000 ร้อยละ 13.3 มีรายได้ครัวเรือนอยู่ในช่วงมากว่า 50,000 ร้อยละ 7.3 และมีรายได้ครัวเรือนอยู่ในช่วง 40,001-50,000 ร้อยละ 2.4 ส่วนใหญ่แล้วอยู่อาศัยในชุมชนเป็นเวลานาน ซึ่งมีระยะเวลาอยู่อาศัยเฉลี่ย 20.04 ปี ค่าต่ำสุด 1 ปี ค่าสูงสุด 75 ปี

4.2.4 องค์กรชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรในชุมชนซอยแสนสุขเริ่มจากการก่อตั้งสมาคมศูนย์กลางเทวา เมื่อปี พ.ศ. 2502 เพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้และช่วยเหลือประชาชนด้านสุขภาพ ต่อมาสมาชิกในชุมชนได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มเครดิตยูเนี่ยน เมื่อปี พ.ศ. 2508 ต่อมาได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนศูนย์กลางเทวา มีการพัฒนาระบบการบริหารองค์กรให้ดีขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น สหกรณ์เครดิตยูเนียนถือเป็นองค์กรหลักของชุมชน ช่วยในการขับเคลื่อนการพัฒนาของชุมชนและเป็นองค์กรที่ช่วยส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรชุมชนเพิ่มขึ้น อันได้แก่ กลุ่มดอกไม้ธนบัตร ดอกไม้จันทร์และ ผู้ค้ารถเข็น และกลุ่มสวัสดิการชุมชน ได้แก่ กลุ่มตำรวจบ้าน ศูนย์สุขภาพ และกองทุนชุมชน ซึ่งในแต่ละกลุ่มองค์กรมีจำนวนสมาชิกและระยะเวลาในการดำเนินงานดังแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงประภทกลุ่มองค์กรชุมชน จำนวนสมาชิกและระยะเวลาการดำเนินงาน

ประเภทกลุ่ม/องค์กรในชุมชน	จำนวนสมาชิก (คน)	ระยะเวลาในการดำเนินงาน (ปี)
1. กลุ่มอาชีพ/ธุรกิจชุมชน		
1.1 กลุ่มดอกไม้ธนบัตร	10	9
1.2 กลุ่มดอกไม้จันทน์	6	9
1.3 ผู้ค้ารถเข็น	10	7
2. กลุ่มสวัสดิการชุมชน		
2.1 กลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียน	1,412	50
2.2 กลุ่มตำรวจบ้าน	28	7
2.3 ศูนย์สุขภาพชุมชน	15	8
2.4 กองทุนชุมชน	78	6

จากการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มกิจกรรมนั้น ประเภทกลุ่มที่มีแนวโน้มในการขยายการดำเนินงานในอนาคตคือ กลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียน กลุ่มสวัสดิการชุมชน ซึ่งจะมีการสนับสนุนด้านกิจกรรมของกลุ่มเกี่ยวกับสวัสดิการของสมาชิกในชุมชนมากขึ้น เช่น กิจกรรมครอบครัว กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมสำหรับคนชรา กิจกรรมสำหรับเด็กเล็ก เป็นต้น

4.2.5 การมีส่วนร่วมในชุมชนซอยแสนสุข มีประเด็นการพิจารณาถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมในชุมชน ใน 3 ประเด็น ดังนี้

4.2.5.1 ลักษณะการมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่ประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะการเข้าร่วมประชุมและร่วมกันบริจาค (ค่าใช้จ่าย วัสดุ อุปกรณ์) รองลงมาพบว่ายังมีประชาชนส่วนใหญ่ที่ไม่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนเนื่องจากบริบทความเป็นเมืองและลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้เวลาไปกับการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงชีพเช่น กลุ่มอาชีพเย็บผ้า ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ดังตารางที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.6 ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนซอยแสนสุข

ลักษณะการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
1. การเข้าร่วมประชุม	81	33.8	1
2. การร่วมกันบริจาค(ค่าใช้จ่าย วัสดุ อุปกรณ์)	65	27.1	2
3. การเข้าเป็นกรรมการ/สมาชิก	29	12.1	4
4. การถือตำแหน่งผู้นำ	3	1.3	5
5. ไม่ตอบ	62	25.8	3
รวม	240	100.0	

หมายเหตุ ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.2.5.2 **ขั้นตอนการมีส่วนร่วม** ส่วนใหญ่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมโดยการช่วยทำตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ รองลงมาเป็นการช่วยเหลือให้ทุน (แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เงิน) ในกิจกรรมหรือโครงการของชุมชน นอกจากนี้ยังสังเกตได้ว่ายังมีประชาชนบางส่วนที่ไม่ตอบในขั้นตอนใดเลย ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนซอยแสนสุข

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
1. ช่วยคิดปัญหา สาเหตุ และความต้องการของสมาชิกในชุมชน	40	12.0	4
2. ช่วยคิดวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน	26	7.8	5
3. ช่วยวางแผนโครงการและกิจกรรมของชุมชน	18	5.4	6
4. ช่วยตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรหรือปัญหาต่างๆ	18	5.4	7
5. ช่วยจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน	7	2.1	8
6. ช่วยเหลือให้ทุน(แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เงิน)ในกิจกรรมหรือโครงการของชุมชน	69	20.8	2
7. ช่วงทำตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้	89	26.8	1
8. ช่วยควบคุม ติดตามและประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการ	5	1.5	9
9. ไม่ตอบ	60	18.1	3
รวม	332	100.0	

หมายเหตุ ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.2.5.3 **ช่องทางการมีส่วนร่วม** ส่วนใหญ่ในชุมชนประชาชนมีช่องทางการมีส่วนร่วมโดยการตอบแบบสอบถาม การเข้าร่วมประชุม รับฟังมาตรการและแนวทางการแก้ปัญหา นอกจากนี้มีประชาชนร้อยละ 17.1 ที่ไม่เคยเข้าร่วม ดังตารางที่ 4.8

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.8 ช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนซอยแสนสุข

วิธีการหรือช่องทางการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
1. เข้าร่วมประชุม รับฟังมาตรการและแนวทางแก้ปัญหา	87	30.3	2
2. เสนอแนะ แสดงความคิดเห็นในสื่อต่างๆ เช่น ข่าวสารของชุมชน หนังสือพิมพ์ วิทยุฯ	12	4.2	6
3. ตอบแบบสอบถาม	99	34.5	1
4. ให้สัมภาษณ์	23	8.0	4
5. ฝึกอบรมและเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ	17	5.9	5
6. ไม่ตอบ	49	17.1	3
รวม	287	100.0	

หมายเหตุ ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.3 กรณีศึกษาชุมชนสามัคคีร่วมใจ

ในอดีตริมคลองบางบัวเป็นที่นา ชาวชุมชนมีอาชีพหลักคือ ทำนา ทำสวน ปลูกบ้านเรือนกันอย่างกระจัดกระจายตามพื้นที่ริมคลอง ในปี 2470 ทางการมีดำริให้มีการขุดคลอง เจ้าของที่ดินจึงเริ่มหันมาใช้ประโยชน์จากที่ดินโดยการให้เช่าและยึดที่ดินที่ชาวบ้านเข้ามาอยู่อาศัยคืน ทำให้ชาวบ้านต้องขยับขยายไปปลูกบ้านในที่ดินว่างเปล่าที่อยู่ริมคลอง ต่อมาก็มีคนจากต่างจังหวัดทยอยเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้นจนหนาแน่น รุกล้ำแนวคลองกลายเป็นชุมชนแออัด นอกจากนี้ยังมีร้านค้า โรงงานอุตสาหกรรม และสถานประกอบการต่างๆ อีกหลายแห่ง ซึ่งทิ้งของเสียลงในลำคลองจนมีสภาพเน่าเสีย ต่อมาชาวชุมชน ได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็น "เครือข่ายพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมคูคลอง คลองบางบัว" ขึ้น เพื่อให้ชาวชุมชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถูกต้องตามกฎหมาย และร่วมกันพัฒนาฟื้นฟูคลองบางบัวให้มีสภาพดีขึ้น โดยชุมชนจะส่งตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการเครือข่ายชุมชน เพื่อเป็นตัวกลางในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย โดยสร้างความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มในชุมชน และประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พอช. สำนักงานเขตบางเขน กรมธนารักษ์ ฯลฯ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมบริเวณชุมชน โดยชุมชนทั้ง 9 แห่ง จำนวน 2,881 ครัวเรือน ได้เข้าร่วมดำเนินโครงการบ้านมั่นคงมาตั้งแต่ปี 2547 โดยชุมชนสามัคคีร่วมใจเป็นชุมชนนำร่อง ซึ่งขณะนี้สร้างบ้านเสร็จไปแล้วจำนวน 27 ครัวเรือน จากทั้งหมด 112 ครัวเรือน ส่วนที่เหลือขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการก่อสร้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.1 ที่ตั้งและอาณาเขตชุมชน

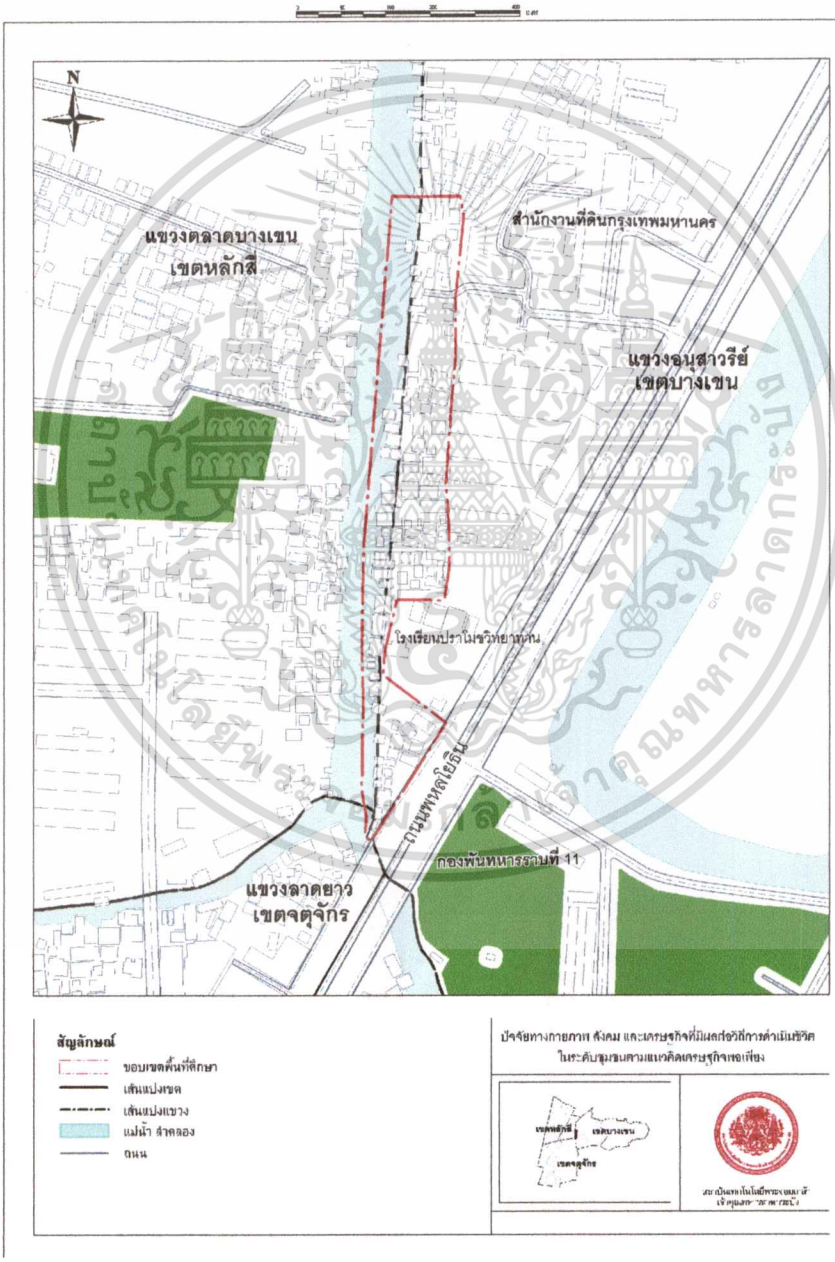
ชุมชนสามัคคีร่วมใจ ตั้งอยู่แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ต่อเมืองของกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ชุมชนประมาณ 5 ไร่เศษ มีอาณาเขตชุมชนติดต่อกับพื้นที่โดยรอบดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ชุมชนบางบัว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ถนนพหลโยธิน โรงเรียนปราโมชวิทยาทาน

ทิศใต้ ติดต่อกับ แยกคลองบางบัวและเขตแขวงลาดยาว เขตจตุจักร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ขนานริมคลองบางบัว

รูปที่ 4.10 ขอบเขตชุมชนสามัคคีร่วมใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.2 ลักษณะทางกายภาพ

4.3.2.1 ความหนาแน่น ชุมชนมีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่เศษ จำนวนประชากรทั้งหมด 554 คน เป็นเพศชาย 251 คน เป็นเพศหญิง 303 คน มีจำนวนบ้าน 101 หลังคาเรือน ฉะนั้นความหนาแน่นของที่อยู่อาศัยเฉลี่ย 30.6 หลังคาเรือนต่อไร่ และมีความหนาแน่นประชากร 130 คนต่อไร่ ถือได้ว่าชุมชนที่มีความหนาแนนมาก

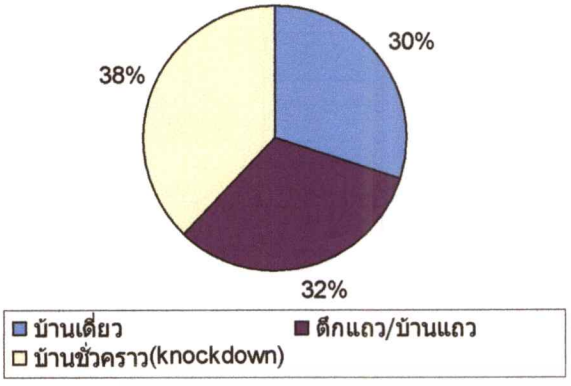
4.3.2.2 สภาพที่อยู่อาศัย จากการสำรวจภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนจำนวน 90 ครัวเรือน พบว่าส่วนใหญ่ในชุมชนมีลักษณะอาคารพักอาศัยในชุมชนเป็นอาคารประเภทบ้านชั่วคราว (knockdown) สำหรับผู้ที่เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง ร้อยละ 37.8 ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้าง รองลงมาเป็นอาคารตึกแถว/บ้านแถว ซึ่งเป็นส่วนอาคารที่พักอาศัยในโครงการบ้านมั่นคงที่สร้างแล้วเสร็จและผู้อยู่อาศัยย้ายเข้าไปอยู่ภายในแล้ว ร้อยละ 32.2 ส่วนประเภทบ้านเดี่ยว ร้อยละ30.0 เป็นกลุ่มอาคารดั้งเดิมในชุมชนที่ยังไม่ได้ทำการรื้อถอน จากลักษณะดังกล่าวพบว่าวัสดุโครงสร้างอาคารส่วนใหญ่เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก (ค.ส.ล) ร้อยละ 28.9 รองลงมาครึ่งตึกครึ่งไม้ ร้อยละ 22.2 เป็นไม้ ร้อยละ 21.1 ส่วนสภาพความเสื่อมโทรมของอาคารโดยรวมจากการสำรวจภาคสนาม สามารถจัดกลุ่มสภาพอาคารเป็น 3 ระดับคือ

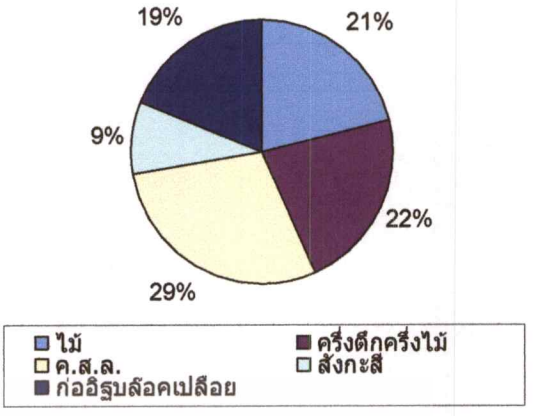
1. สภาพเสื่อมโทรม คืออาคารที่มีองค์ประกอบโครงสร้างอาคารไม่แข็งแรง ไม่สามารถรับน้ำหนักได้นาน ผนังภายนอก หลังคา ประตูหรือหน้าต่างไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ มีสภาพไม่ได้มีการปรับปรุงซ่อมแซมหรือใช้วัสดุที่ไม่เหมาะสม ไม่ได้มีการดูแลรักษาความสะอาดภายในและบริเวณบ้าน ซึ่งจากการสำรวจและสังเกตการณ์พบว่ามีจำนวน 17 หลังคาเรือน คิดเป็น ร้อยละ 18.9

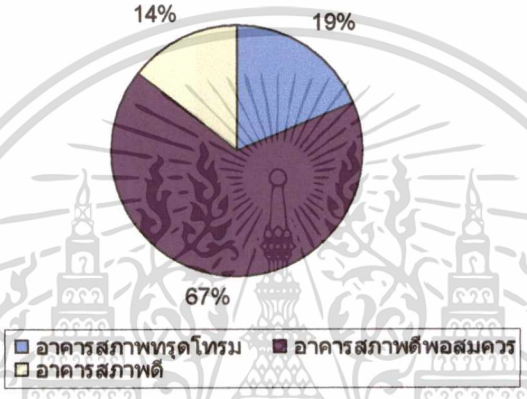
2. สภาพดีพอสมควร คืออาคารที่มีโครงสร้างแข็งแรง แต่อาจจะมีองค์ประกอบอาคารเช่น ผนัง หลังคา พื้น ประตู หน้าต่าง ชำรุดไปบ้าง มีการดูแลรักษาความสะอาดภายในบ้าน และนอกบ้าน ซึ่งจากการสำรวจและสังเกตการณ์พบว่ามีอาคารบ้านเรือนสภาพดีพอสมควรจำนวน 60 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 66.7

3. สภาพดี คืออาคารที่มีโครงสร้างแข็งแรง เช่น คอนกรีต องค์ประกอบเช่น ผนัง หลังคา พื้น ประตู หน้าต่าง มีสภาพครบถ้วนสมบูรณ์ อาจมีการทาสีใหม่ มีการดูแลรักษาความสะอาดภายในและภายนอกบ้านเป็นอย่างดี ซึ่งจากการสำรวจและสังเกตการณ์พบว่ามีจำนวน 13 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

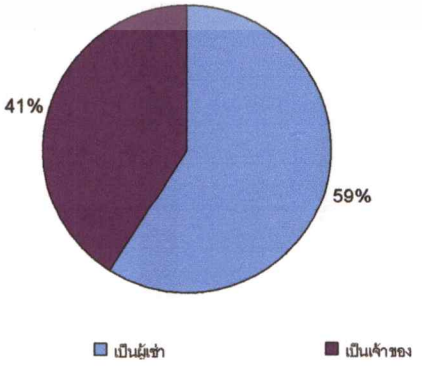

รูปที่ 4.11 ประเภทอาคาร วัสดุโครงสร้างอาคาร และสภาพอาคาร

4.3.2.3 กรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัย

จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามส่วนใหญ่ภายในชุมชน พบว่ามีลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นผู้เช่า จำนวน 53 ครัวเรือนร้อยละ 59 มีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของจำนวน 37 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 41 และของกลุ่มตัวอย่าง 90 ครัวเรือน

รูปที่ 4.12 สัดส่วนกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัยในชุมชนสามัคคีร่วมใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.13 แสดงสภาพกายภาพของชุมชนสามัคคีร่วมใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.3 ลักษณะสังคมและเศรษฐกิจ

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า ชุมชนสามัคคีร่วมใจมีจำนวนประชากรทั้งหมด 650 คน แบ่งเป็นชาย 305 คน เป็นหญิง 345 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 112 ครัวเรือน อาชีพส่วนใหญ่ในชุมชนคือ รับจ้าง เก็บของเก่า ค้าขาย (ข้อมูลชุมชนกรุงเทพมหานคร, 2549)

ในการศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 ครัวเรือน เพื่อศึกษาข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจของครัวเรือน ซึ่งมีตัวแปรที่ใช้อธิบายลักษระบุคคลได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพในครัวเรือน การนับถือศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ และลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของครัวเรือนได้แก่ รายได้ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชน จากผลการศึกษาข้อมูลภาคสนาม พบว่า

1 **ลักษณะประชากร** ตัวแทนครัวเรือนเพศหญิง ร้อยละ 71.1 มากกว่าตัวแทนครัวเรือนที่เป็นเพศชายร้อยละ 28.9 เพียงเล็กน้อย มีอายุเฉลี่ย 42.07 ปี มีค่าอายุต่ำสุดคือ 18 ปีและอายุสูงสุดที่เป็นตัวแทนครัวเรือนคือ 79 ปี ส่วนใหญ่จบมัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา ร้อยละ 51.1 รองลงมา ไม่ได้เรียน-จบประถมศึกษา ร้อยละ 38.9 และ จบปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 10.0 และส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอาชีพมีรายได้ไม่แน่นอน ร้อยละ 63.3 รองลงมาเป็นกลุ่มอาชีพมีรายได้ประจำ ร้อยละ 33.3 และกลุ่มไม่มีรายได้ ร้อยละ 3.3

2. **ลักษณะครัวเรือน** ครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.28 คน ค่าต่ำสุด 2 ค่าสูงสุด 12 ค่า ส่วนใหญ่ครัวเรือนมีรายได้ในช่วง 0-10,000 บาท ร้อยละ 55.6 รองลงมาครัวเรือนมีรายได้ช่วง 10,001-25,000 บาท ร้อยละ 37.8 รายได้ช่วง 25,001-40,000 บาท ร้อยละ 5.6 ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลา เฉลี่ย 27.96 ปี มีระยะเวลาอยู่อาศัยต่ำสุด 1 ปี ระยะเวลาอยู่อาศัยสูงสุด 87 ปี

4.3.4 กลุ่มองค์กรในชุมชน

กลุ่มองค์กรในชุมชน เริ่มจากการรวมกลุ่มของกลุ่มชุมชนริมคลองเนื่องจากการได้รับผลกระทบจากปัญหาที่อยู่อาศัยและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม งผลต่อความเป็นอยู่ โดยเริ่มจากการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มณาปนกิจ และเข้าร่วมกับกลุ่มเครือข่ายชุมชนในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมถึงการศึกษาดูงานจากกลุ่มเครือข่ายชุมชนอื่นๆ เพื่อนำมาพัฒนากลุ่มในชุมชน ต่อมามีการรวมกลุ่มทางอาชีพเพิ่มขึ้นเพื่อช่วยให้สมาชิกในชุมชนมีอาชีพ มีรายได้ที่มั่นคงมากขึ้น ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทกลุ่มองค์กรในชุมชนออกเป็น 2 ประเภท ดังตารางที่ 4.9

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.9 ประภทกลุ่มองค์กรชุมชน จำนวนสมาชิกและระยะเวลาการดำเนินงานในชุมชนสามัคคีร่วมใจ

ประเภทกลุ่ม/องค์กรในชุมชน	จำนวนสมาชิก	ระยะเวลาในการดำเนินงาน (ปี)
1 กลุ่มอาชีพและธุรกิจชุมชน		
1.1 กลุ่มแม่บ้าน	14 คน	2
1.2 กลุ่มอาชีพซาเล้งที่รับซื้อขยะในชุมชน	14 คน	2
1.3 กลุ่มผู้รับเหมาก่อสร้างบ้านในชุมชน	4 ครัวเรือน	2
1.4 กลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ รับทำขนมหวาน	2 คน	2
2 กลุ่มสวัสดิการชุมชน		
2.1 กลุ่มออมทรัพย์	222 คน	8
2.2 ฌาปนกิจชุมชน	222 คน	8
2.3 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคง (โครงการเพื่อที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคง)	112 ครัวเรือน	3
2.4 ศูนย์สุขภาพชุมชน		
2.5 ศูนย์การเรียนรู้และส่วนประชุมชนชั่วคราวของชุมชน		

หมายเหตุ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

กลุ่มองค์กรภายในชุมชนมีระยะเวลาการดำเนินการหรือก่อตั้งกลุ่มมากว่า 8 ปี มีแนวโน้มการขยายผลการดำเนินงานและพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพ เพื่อพัฒนาความมั่นคงทางฐานะทางเศรษฐกิจให้สมาชิกในชุมชน

ความถี่ในการพบปะในชุมชน มีการจัดกิจกรรมร่วมกันหรือพบปะกันของสมาชิกในชุมชนประมาณเดือนละครั้ง เช่นการประชุมสมาชิกกลุ่มองค์กรต่างๆ การประชุมของคณะกรรมการชุมชน ร่วมถึงมีให้สมาชิกและตัวแทนร่วมศึกษาดูงานระหว่างเครือข่ายชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์และนำมาพัฒนากลุ่มองค์กรภายในชุมชนต่อไป

4.3.5 การมีส่วนร่วมในชุมชน

4.3.5.1 ลักษณะการมีส่วนร่วม

การพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นผลให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตามหลักการส่งผลให้ชุมชนนั้นก็มีการพัฒนาไปตามกระบวนการนั้นด้วยและจากการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นก็เป็นผลให้บุคคลนั้นมีกระบวนการในการพัฒนามากขึ้นดัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จะเห็นได้จากประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชนโดยประเด็นลักษณะการมีส่วนร่วม พบว่า มีการเข้าร่วมประชุมมากที่สุดร้อยละ38.5 รองลงมาเป็นการร่วมกันบริจาค(ค่าใช้จ่าย วัสดุ อุปกรณ์)และการเข้าเป็นกรรมการ/สมาชิกเท่ากัน ร้อยละ 21.7 ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนสามัคคีร่วมใจ

ลักษณะการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
1. การเข้าร่วมประชุม	55	38.5	1
2. การร่วมกันบริจาค(ค่าใช้จ่าย วัสดุ อุปกรณ์)	31	21.7	2
3. การเข้าเป็นกรรมการ/สมาชิก	31	21.7	2
4. การถือตำแหน่งผู้นำ	5	3.5	4
5. ไม่ตอบ	21	14.7	3
รวม	143	100.0	

หมายเหตุ ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.3.5.2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

นอกจากประเด็นลักษณะการมีส่วนร่วมแล้วยังมีประเด็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมและวิธีการหรือช่องทางการมีส่วนร่วมโดยพัฒนาตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชนจากการสำรวจโดยแบบสอบถามพบว่าขั้นตอนการมีส่วนร่วมในชุมชนนั้นประชาชนช่วยทำตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มากที่สุดร้อยละ20.9 รองลงมาเป็นไม่เคยมีส่วนร่วมขั้นตอนการพัฒนาชุมชนต่างๆร้อยละ18.7 ช่วยเหลือให้ทุน(แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เงิน) ในกิจกรรมหรือโครงการของชุมชนร้อยละ15.0 และขั้นตอนอื่นๆตามลำดับดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนสามัคคีร่วมใจ

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
1. ช่วยคิดปัญหา สาเหตุ และความต้องการของสมาชิกในชุมชน	24	12.8	4
2. ช่วยคิดวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน	19	10.2	5
3. ช่วยวางแผนโครงการและกิจกรรมของชุมชน	13	7.0	6
4. ช่วยตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรหรือปัญหาต่างๆ	12	6.4	7
5. ช่วยจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน	7	3.7	9

หมายเหตุ ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
6. ช่วยเหลือให้ทุน(แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เงิน)ในกิจกรรมหรือโครงการของชุมชน	28	15.0	3
7. ช่วงทำตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้	39	20.9	1
8. ช่วยควบคุม ติดตามและประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการ	10	5.3	8
9. ไม่ตอบ	35	18.7	2
รวม	187	100.0	

หมายเหตุ ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.3.5.3 ช่องทางการมีส่วนร่วม

ประเด็นวิธีการหรือช่องทางการมีส่วนร่วมนั้นพบว่า จากการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมประชุม รับฟังมาตรการและแนวทางแก้ปัญหามากที่สุดร้อยละ 23.7 รองลงมาคือตอบแบบสอบถามร้อยละ 21.0 ไม่เคยเข้าร่วมร้อยละ 19.4 และวิธีการอื่นๆตามลำดับดังตารางที่ 4.12 จะเห็นได้ว่าในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชนนั้นประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในครัวเรือนและชุมชนโดยประชาชนยินดีที่จะมีส่วนร่วมในขั้นตอนและวิธีการของการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาตนเองและชุมชนต่อไป

ตารางที่ 4.12 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนสามัคคีร่วมใจ

วิธีการหรือช่องทางการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
1. เข้าร่วมประชุม รับฟังมาตรการและแนวทางแก้ปัญหา	44	23.7	1
2. เสนอแนะ แสดงความคิดเห็นในสื่อต่างๆ เช่น ข่าวสารของชุมชน หนังสือพิมพ์ วิทยุฯ	26	13.9	5
3. ตอบแบบสอบถาม	39	21.0	2
4. ให้สัมภาษณ์	27	14.5	4
5. ฝึกอบรมและเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ	14	7.5	6
6. ไม่ตอบ	36	19.4	3
รวม	186	100.0	

หมายเหตุ ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อคุณภาพด้านปัจจัยกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ ด้วยสมมติฐานที่ว่าบริบทชุมชนที่แตกต่างกันมีผลต่อการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตในชุมชนแตกต่างกัน และอาจส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งจากประเด็นความแตกต่างกันเหล่านี้ จะทำให้ทราบว่าหลักการใดบ้างที่ใช้ได้กับบริบทชุมชนในลักษณะใด และหลักการใดบ้างที่ใช้ไม่ได้หรือยังไม่มีการใช้ในบริบทชุมชนในลักษณะใด ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่

1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบริบทชุมชน
2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการใช้หลักการและหลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนกรณีศึกษา
3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนกรณีศึกษา
4. การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงกับผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน

ประเด็นจากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว นำไปสู่การสรุปผลการวิเคราะห์ว่าหลักการใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ที่ดีในด้านใด สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การสรุปผลการศึกษาและเสนอแนะแนวนโยบายในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในระดับเมือง ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในบทต่อไป

5.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบริบทชุมชน

จากข้อมูลพื้นฐานของชุมชนกรณีศึกษาทั้ง 3 ชุมชน ที่ได้กล่าวมาในบทที่ 4 ในประเด็นต่างๆ นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างบริบทของชุมชนกรณีศึกษาซึ่งจะไปมีผลต่อการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการในชุมชน ในที่นี้สามารถแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็นได้แก่ลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นดังนี้

5.1.1 ลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่แตกต่างกัน

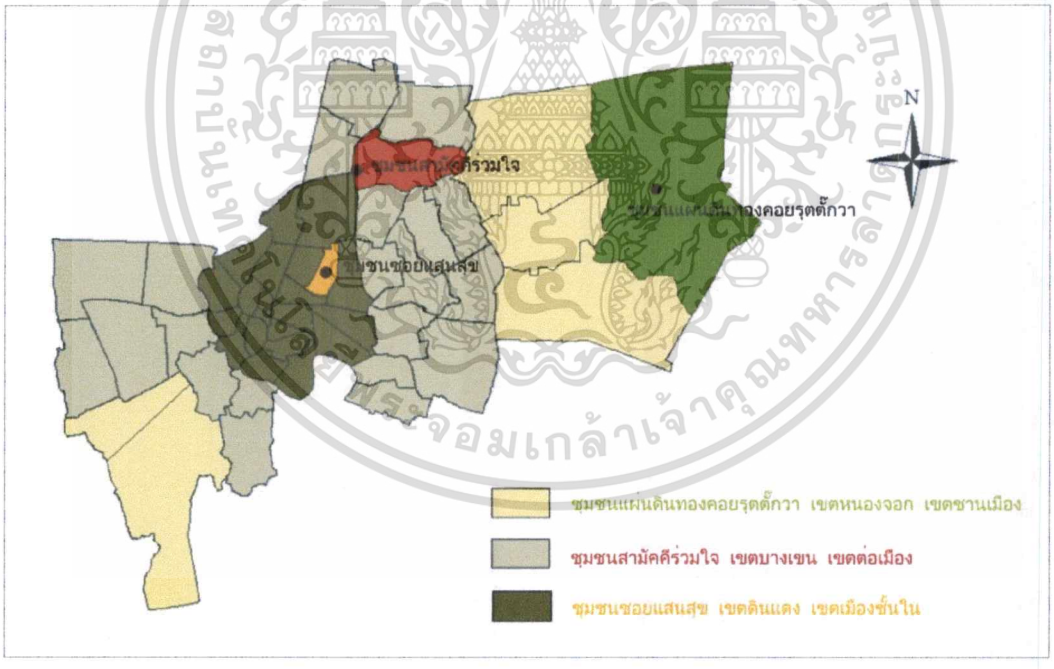
ในการเปรียบเทียบความแตกต่างด้านกายภาพของชุมชนกรณีศึกษา ได้แก่ ที่ตั้ง ขนาดชุมชน ลักษณะกายภาพ ซึ่งการวิเคราะห์เลือกพื้นที่ศึกษาในเบื้องต้นโดยพิจารณาจากความแตกต่างของชุมชนในบทที่ 3 และจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4 โดยนำเอาผลการศึกษาในแต่ละประเด็นมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่าง ซึ่งความแตกต่างทางด้านกายภาพของชุมชนเหล่านี้จะส่งผลต่อการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

5.1.1.1 ที่ตั้งชุมชน

จากการกระจายตัวของกลุ่มชุมชนนำร่องและชุมชนต้นแบบของกรุงเทพมหานคร หากพิจารณาตามการแบ่งเขตเมืองแล้ว พบว่าชุมชนกรณีศึกษาทั้ง 3 ชุมชนมีที่ตั้งของชุมชนแตกต่างกัน โดยชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กวาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชานเมือง ชุมชนสามัคคีร่วมใจตั้งอยู่ในเขตต่อเมืองและชุมชนซอยแสนสุขตั้งอยู่ในเขตเมืองชั้นใน ซึ่งตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนสามารถบ่งบอกถึงลักษณะกายภาพที่น่าจะมีความแตกต่างกัน เนื่องจากการแบ่งเขตเมืองเป็นการแบ่งตามความหนาแน่นของพื้นที่และความหนาแน่นของประชากร สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อลักษณะกายภาพชุมชนและลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ ที่น่าจะมีความแตกต่างกัน และน่าจะมีผลต่อการใช้หลักการที่แตกต่างกันด้วยเช่นกัน

รูปที่ 5.1 ตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนกรณีศึกษา

5.1.1.2 ขนาดชุมชน ในการเปรียบเทียบขนาดชุมชนนั้น ได้จัดกลุ่มขนาดชุมชนโดยพิจารณาจากพื้นที่ชุมชน จำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากร พบว่า ทั้งสามชุมชนมีขนาดชุมชนที่แตกต่างกัน โดยที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กวามีความหนาแน่นของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประชากร 29 คนต่อไร่ ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ชุมชนน้อยกว่าชุมชนซอยแสนสุขและชุมชนสามัคคีร่วมใจตามลำดับ จึงสามารถจัดลำดับความแตกต่างของขนาดชุมชนในการศึกษาครั้งนี้ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ความแตกต่างด้านขนาดชุมชนกรณีศึกษา

กรณีศึกษา	พื้นที่ชุมชน (ไร่)	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่นประชากร (คน/ไร่)	ขนาดชุมชน
ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	5	650	130	เล็ก
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	25	719	29	กลาง
ชุมชนซอยแสนสุข	38	1352	85	ใหญ่

5.1.1.3 **ลักษณะกายภาพ** จากที่ตั้งและขนาดชุมชนที่มีความแตกต่างกันนั้น ลักษณะทางกายภาพยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่นำมาพิจารณา ซึ่งมีประเด็นที่นำมาพิจารณาลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ ความหนาแน่น สภาพที่อยู่อาศัย กรรมสิทธิ์ในการครอบครองและสภาพแวดล้อมบริเวณที่พักอาศัย ซึ่งสิ่งเหล่านี้น่าจะส่งผลต่อการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการฯ ที่แตกต่างกัน เนื่องจากลักษณะทางกายภาพถือได้ว่าเป็นต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนสามารถนำมาบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ แต่ด้วยข้อจำกัดของชุมชนเมืองทรัพยากรธรรมชาติในที่นี้อาจหมายถึงพื้นที่ว่าง พื้นที่สวนกลางที่ใช้ในการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งความหนาแน่น สภาพที่อยู่และสภาพอาณาบริเวณที่พักอาศัย จะบ่งบอกถึงความแตกต่างของการใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติเช่น น้ำ พื้นที่ ต้นไม้ เป็นต้น ในแต่ละชุมชน

1. **ความหนาแน่น** ในที่นี้อธิบายถึงความหนาแน่นเชิงพื้นที่ จากความแตกต่างทางด้านที่ตั้งและขนาดของชุมชน สามารถบ่งบอกถึงความหนาแน่นของอาคาร บ้านเรือนของแต่ละชุมชนซึ่งน่าจะมีความแตกต่างกัน ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างด้านความหนาแน่น ระหว่างชุมชนกรณีศึกษา 3 ชุมชนนั้น พิจารณาจาก ขนาดพื้นที่ชุมชน จำนวนบ้านหรืออาคาร ซึ่งพบว่าทั้ง 3 ชุมชนมีความหนาแน่นแตกต่างกันและสามารถจัดลำดับความหนาแน่นของแต่ละชุมชนได้ดังตารางที่ 5.2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.2 แสดงความแตกต่างด้านความหนาแน่นอาคารของชุมชนกรณีศึกษา

กรณีศึกษา	พื้นที่ชุมชน (ไร่)	จำนวนบ้าน (หลัง)	ความหนาแน่นของอาคาร (หลัง/ไร่)	ลำดับความแตกต่าง
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	25	120	5	หนาแน่นน้อย
ชุมชนซอยแสนสุข	38	255	17	หนาแน่นปานกลาง
ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	5	153	75	หนาแน่นมาก

จากที่ตั้งชุมชนแตกต่างกันและความหนาแน่นที่แตกต่างกันเป็นข้อจำกัดในด้านพื้นที่ น่าจะทำให้สภาพที่อยู่อาศัยในแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกันในด้าน ประเภทอาคาร สภาพอาคารและสภาพอาณาบริเวณที่พักอาศัย

2. **สภาพที่อยู่อาศัย** จากความหนาแน่นที่แตกต่างกันของชุมชนกรณีศึกษา อาจส่งผลต่อสภาพที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันของครัวเรือนในชุมชนกรณีศึกษาทั้ง 3 ชุมชน ในการศึกษาสภาพที่อยู่อาศัยจะเป็นการประเมินจากสภาพความเสื่อมโทรมของอาคารที่อยู่อาศัย โดยแบ่งเป็น 3 ระดับคือ

1. สภาพเสื่อมโทรม คืออาคารที่มีองค์ประกอบโครงสร้างอาคารไม่แข็งแรง ไม่สามารถรับน้ำหนักได้นาน ผนังภายนอก หลังคา ประตูหรือหน้าต่างไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ มีสภาพไม่ได้มีการปรับปรุงซ่อมแซมหรือใช้วัสดุที่ไม่เหมาะสม ไม่ได้มีการดูแลรักษาความสะอาดภายในและบริเวณบ้าน มีความเป็นอยู่ไม่ถูกสุขลักษณะเช่น ไม่มีการใช้สอยเป็นสัดส่วน ใช้พื้นที่ส่วนกลางของบ้านเป็นที่นอน นั่งเล่น ทำอาหาร ปะปนกัน เป็นต้น

2. สภาพดีพอสมควร คืออาคารที่มีโครงสร้างแข็งแรง แต่อาจจะมีองค์ประกอบอาคารเช่น ผนัง หลังคา พื้น ประตู หน้าต่าง ชำรุดในบางส่วน มีการดูแลรักษาความสะอาดภายในบ้านและนอกบ้าน มีความเป็นอยู่ถูกสุขลักษณะเช่น มีการแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในที่พักอาศัยเป็นสัดส่วน ในแต่ละสัดส่วนอาจมีขนาดพื้นที่ไม่เหมาะสมต่อการใช้งาน เป็นต้น

3. สภาพดี คืออาคารที่มีโครงสร้างแข็งแรง เช่น คอนกรีต องค์ประกอบเช่น ผนัง หลังคา พื้น ประตู หน้าต่าง องค์ประกอบโครงสร้างหลักมีความมั่นคงแข็งแรง อาจมีการทาสีใหม่ มีการดูแลรักษาความสะอาดภายในและภายนอกบ้านเป็นอย่างดี มีความเป็นอยู่ถูกสุขลักษณะเช่น การแบ่งการใช้สอยพื้นที่เป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม พบว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา อาคารพักอาศัยส่วนใหญ่กระจายอยู่ริมถนนเลียบคลองลำไทร และมีการวางผังบริเวณภายในชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

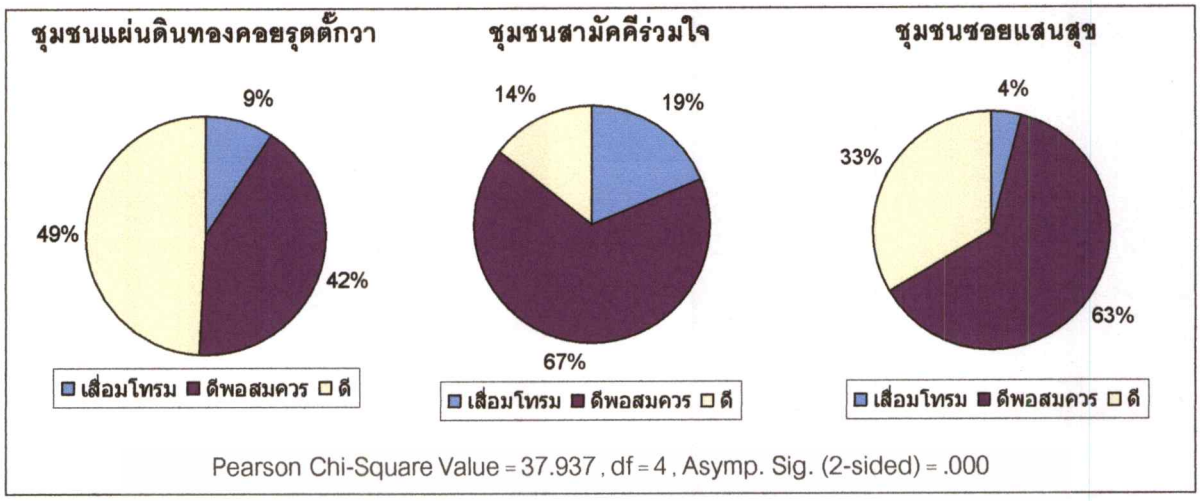
ออกเป็น 12 กลุ่มบ้าน สภาพอาคารที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้และอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก รองลงมาเป็นอาคารไม้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาคารดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ จากการสำรวจภาคสนามพบว่า อาคารพักอาศัยของครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาส่วนใหญ่มีสภาพดี ร้อยละ 49 รองลงมามีสภาพดีพอสมควร ร้อยละ 42 ดังรูปที่ 5.2

ส่วนชุมชนสามัคคีร่วมใจ อาคารพักอาศัยกระจายเป็นแนวยาวประมาณ 300 เมตร เลียบริมคลองบางบัว ลักษณะอาคารพักอาศัยของครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นอาคารพักอาศัยชั่วคราว (knockdown) ซึ่งเป็นกลุ่มครัวเรือนที่ย้ายออกไปอาศัยชั่วคราวระหว่างรอการก่อสร้างบ้านในโครงการบ้านมั่นคง และอีกส่วนหนึ่งเป็นตึกแถว/บ้านแถวในโครงการบ้านมั่นคง และรองลงมาเป็นอาคารแบบบ้านเดี่ยว ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยเดิมและยังไม่มีการรื้อถอนดังรูปที่ ส่วนใหญ่อาคารมีสภาพดีพอสมควร ร้อยละ 67 รองลงมามีสภาพทรุดโทรม ร้อยละ 19 ดังรูปที่ 5.2

ส่วนชุมชนซอยแสนสุขส่วนใหญ่ เป็นอาคารตึกแถว/บ้านแถวซึ่งเป็นอาคารพาณิชย์อยู่บริเวณต้นซอยประชาสงเคราะห์ 24 รองลงมาเป็นอาคารพักอาศัยแบบบ้านเดี่ยวซึ่งมีทั้งอาคารที่เป็นคอนกรีตเสริมเหล็กและเป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ เกาะกลุ่มอยู่บริเวณกลางซอยถึงท้ายซอย โดยส่วนใหญ่อาคารมีสภาพดีพอสมควร ร้อยละ 63 รองลงมามีสภาพดี ร้อยละ 33 ดังรูปที่ 5.2

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพอาคารที่อยู่อาศัยใน 3 ชุมชน ด้วยสถิติทดสอบ Pearson Chi-Square พบว่า ชุมชนกรณีศึกษาทั้ง 3 ชุมชนมีสภาพอาคารโดยรวมแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องจากที่ตั้งของชุมชน ความหนาแน่นของชุมชนและลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ชุมชนที่มีความหนาแน่นมากเกิดจากพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่มีความต้องการที่อยู่อาศัยที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของประเภทอาคาร รวมถึงการเป็นกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัยมีผลต่อการดูแลและบำรุงรักษาอาคารที่พักอาศัยของตน ทำให้ชุมชนที่ประชาชนส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองเป็นของตนเองมีสภาพอาคารที่ดีกว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

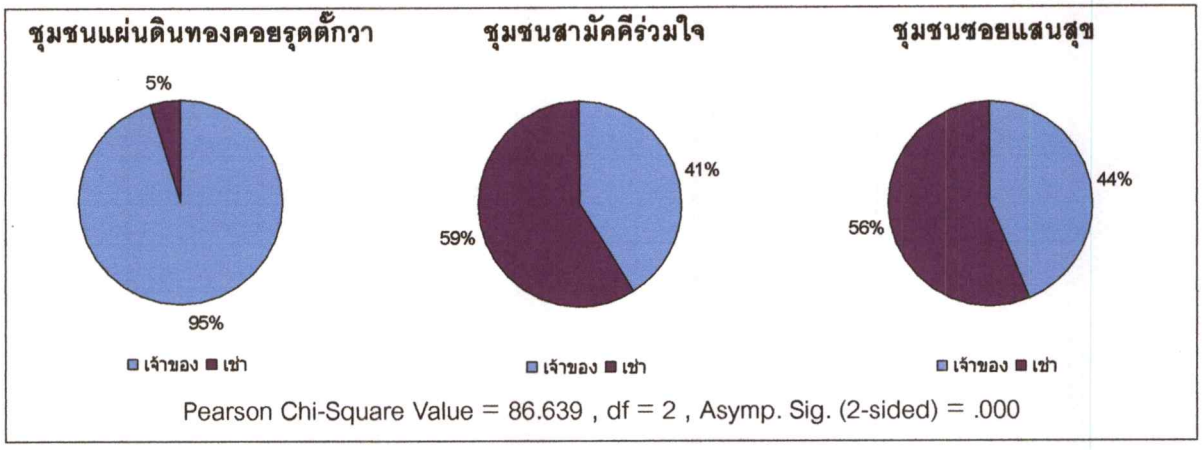

รูปที่ 5.2 เปรียบเทียบสภาพอาคารระหว่างชุมชนกรณีศึกษา 3 ชุมชน

3 กรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัย

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา มีตัวแทนครัวเรือนที่ตอบแบบสอบถามมีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองแบบเจ้าของเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.4 ชุมชนสามัคคีร่วมใจ ตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้เช่า ร้อยละ 58.9 มากกว่ากลุ่มเป็นเจ้าของ ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 41.1 ซึ่งความเป็นจริงแล้วพื้นที่ชุมชนเป็นกรรมสิทธิ์ของกรมธนารักษ์ ซึ่งให้ชุมชนเช่าพื้นที่ในระยะยาวเป็นเวลา 30 ปี โดยชุมชนได้เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง เพื่อปรับปรุงและสร้างที่อยู่อาศัยของตนเอง ส่วนชุมชนซอยแสนสุขพบว่าตัวแทนครัวเรือน ที่ตอบว่าเป็นกลุ่มเช่า ร้อยละ 56.4 ซึ่งมากกว่ากลุ่มเจ้าของบ้าน ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 43.6 ของจำนวนผู้ตอบ 165 ครัวเรือน อาจเนื่องมากจากชุมชนซอยแสนสุขเป็นชุมชนพักอาศัยในเมืองที่เป็นทั้งแหล่งงานและที่พักอาศัย มีการเข้าถึงได้สะดวกประกอบกับความต้องการที่พักอาศัยของแรงงานในบริเวณใกล้เคียงทำให้เจ้าของเดิมปล่อยอาคารให้เช่าแล้วย้ายออกไปหาที่อยู่ใหม่นอกชุมชน จึงทำให้สัดส่วนของกลุ่มกรรมสิทธิ์ในการครอบครองเป็นแบบเช่ามากกว่ากลุ่มที่เป็นเจ้าของ ซึ่งจากผลการทดสอบความแตกต่างด้านกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัยของชุมชนกรณีศึกษา 3 ชุมชน ด้วย Pearson Chi-Square พบว่าทั้งสามชุมชนมีความแตกต่างด้านกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัยของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังรูปที่ 5.3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 5.3 เปรียบเทียบกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัยระหว่างชุมชนกรณีศึกษา

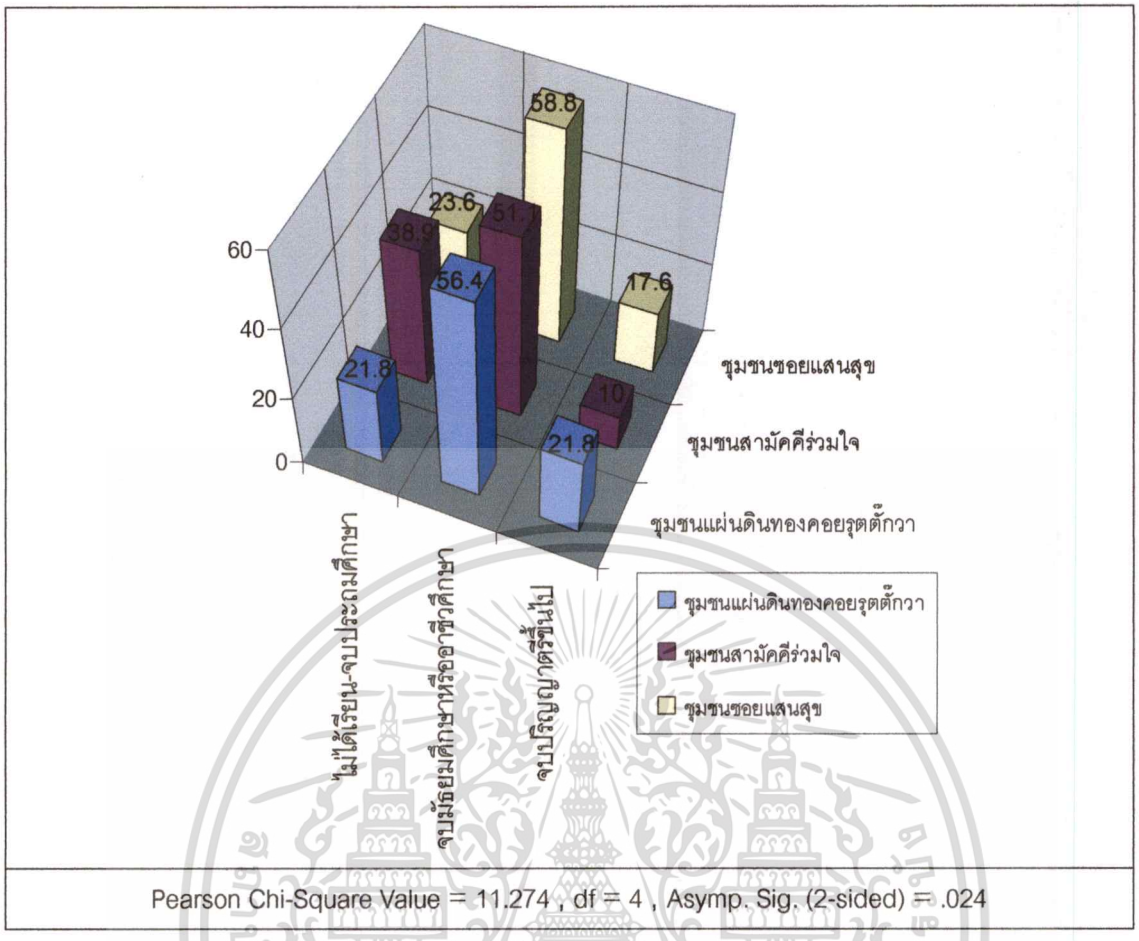
5.1.2 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน

เนื่องด้วยการศึกษาครั้งนี้มีหน่วยการวิเคราะห์(Unite of Analysis) เป็นครัวเรือน การนำเสนอข้อมูลจึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ลักษณะประชากรและลักษณะครัวเรือน ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

5.1.2.1 **ลักษณะประชากร** การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือตัวแทนครัวเรือนซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลในแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรที่ใช้อธิบายลักษณะบุคคลที่มีความแตกต่างในด้านระดับการศึกษา อาชีพ สิ่งเหล่านี้ที่มีความแตกต่างกัน จะไปมีผลต่อการรับรู้และการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน

1 **การศึกษา** จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ตัวแทนครัวเรือนจบมัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา ชุมชนซอยแสนสุขมีสัดสวนของตัวแทนครัวเรือนที่จบมัธยมศึกษามากกว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวาและชุมชนสามัคคีร่วมใจ ซึ่งอาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างในชุมชนซอยแสนสุขส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มแรงงานที่เข้ามาอาศัยในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงาน มีทั้งกลุ่มคนโสดและย้ายเข้ามาอยู่อาศัยเป็นครอบครัว ในขณะที่ตัวแทนครัวเรือนของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีสัดส่วนของประชาชนที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไปมากกว่าชุมชนซอยแสนสุขและชุมชนสามัคคีร่วมใจ ซึ่งหากพิจารณาจาก 2 กลุ่มระดับการศึกษาแสดงให้เห็นว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีสัดส่วนประชากรที่มีการศึกษาสูง ซึ่งผลการทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติทดสอบ Pearson Chi-Square พบว่าทั้งสามชุมชนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .024 ดังรูปที่ 5.4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

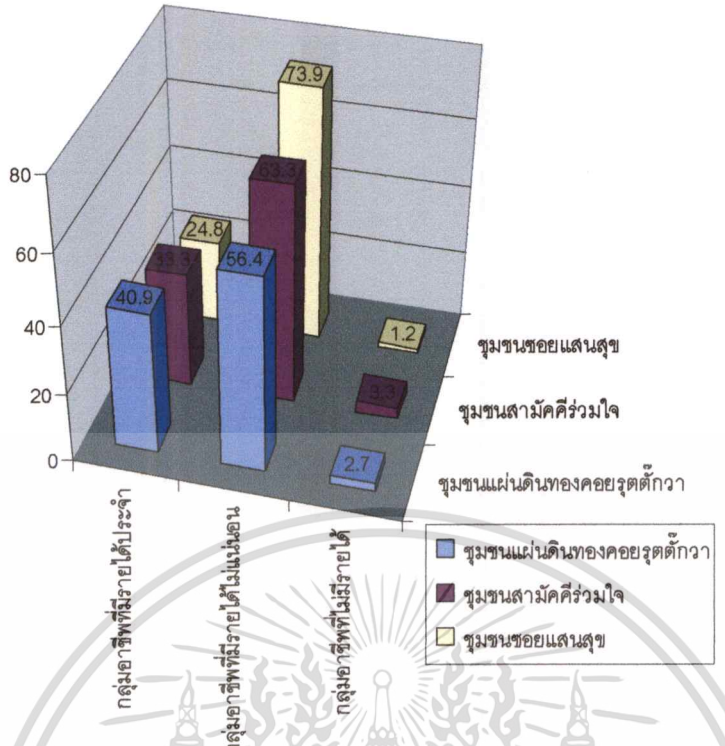

Pearson Chi-Square Value = 11.274 , df = 4 , Asymp. Sig. (2-sided) = .024

รูปที่ 5.4 เปรียบเทียบระดับการศึกษาของตัวแทนครัวเรือนระหว่างชุมชนกรณีศึกษา

2 **อาชีพ** ตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน (ค้าขาย/ทำธุรกิจส่วนตัว , รับจ้างทั่วไปและรับซื้อของเก่า) ซึ่งหากพิจารณาในกลุ่มอาชีพที่มีรายได้ประจำ พบว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตติ๊กวามีสัดส่วนของประชากรที่มีอาชีพ มีหน้าที่การงานที่ดีมากกว่าชุมชนซอยแสนสุขและชุมชนสามัคคีร่วมใจตามลำดับ ผลการทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติทดสอบ Pearson Chi-Square พบว่าทั้งสามชุมชนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .039 ดังรูปที่ 5.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Pearson Chi-Square Value = 10.068 , df=4 , Asymp. Sig. (2-sided) = .039

หมายเหตุ กลุ่มอาชีพที่มีรายได้ประจำ คือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ , พนักงานบริษัท ลูกจ้างหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ,ข้าราชการบำนาญ

กลุ่มอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน คือ ค้าขาย /ทำธุรกิจส่วนตัว , รับจ้างทั่วไป นักศึกษา , รับซื้อของเก่า ,

กลุ่มอาชีพที่มีไม่มีรายได้ คือ ว่างงาน/ กำลังหางานทำ ,แม่บ้าน, คนแก่ไม่มีรายได้และอาชีพ

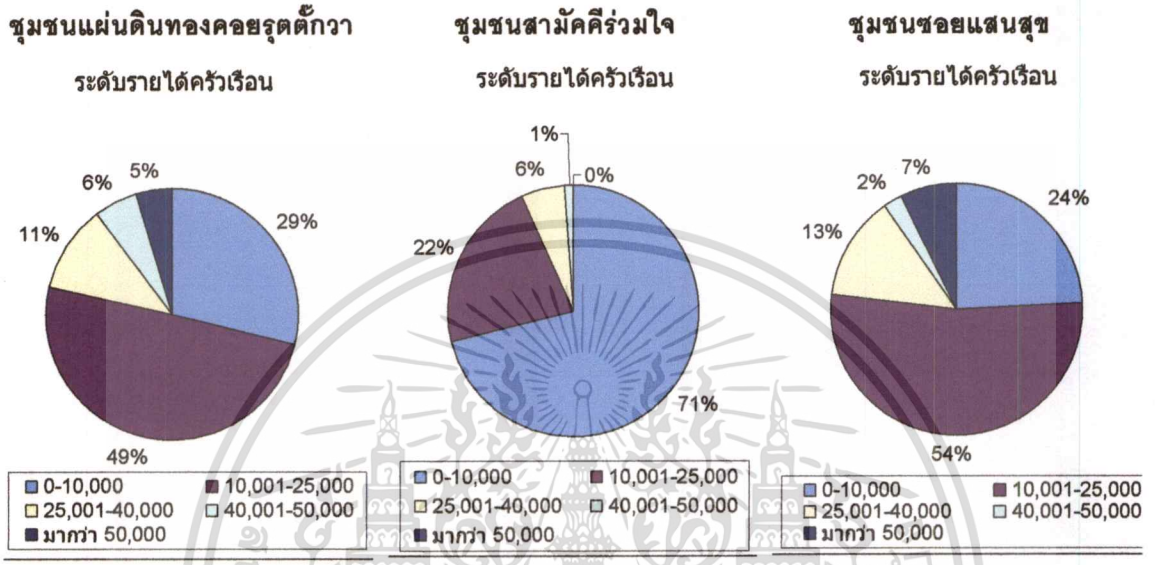
รูปที่ 5.5 เปรียบเทียบความแตกต่างด้านอาชีพระหว่างชุมชนกรณีศึกษา

5.1.2.2 ลักษณะครัวเรือน ในที่นี้มีตัวแปรที่อธิบายลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจในครัวเรือนมีอยู่ 3 ตัวแปรได้แก่ ระดับรายได้ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน สิ่งเหล่านี้ที่มีความแตกต่างกันระหว่างชุมชน จะส่งผลต่อการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในหัวข้อถัดไป โดยมีผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบในแต่ละประเด็นดังนี้

1. **รายได้ครัวเรือน** จากการศึกษารายได้ในครัวเรือนในชุมชนกรณีศึกษาทั้งสามชุมชนพบว่าชุมชนซอยแสนสุขมีสัดส่วนครัวเรือนที่มีระดับรายได้ครัวเรือนระหว่าง 10,001 – 25,000 บาท ร้อยละ 54 ซึ่งมากกว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตติ้กวาซึ่งมีสัดส่วนครัวเรือนร้อยละ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

49 ส่วนชุมชนสามัคคีร่วมใจครัวเรือนส่วนใหญ่มีระดับรายได้ครัวเรือนระหว่าง 0 – 10,000 บาท ร้อยละ 71 เมื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสามชุมชนด้วยสถิติทดสอบ Pearson Chi-Square ผลการทดสอบความแตกต่างพบว่าทั้งสามชุมชนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังรูปที่ 5.6

Chi-Square Tests Pearson Chi-Square Value = 63.847 , df = 8 , Asymp. Sig. (2-sided) = .000

รูปที่ 5.6 ความแตกต่างของรายได้ครัวเรือนของชุมชนกรณีศึกษา

2. **จำนวนสมาชิกในครัวเรือน** จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 365 ครัวเรือน พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยรวมเฉลี่ย 4.33 คน จะเห็นได้ว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.85 คน มากกว่าชุมชนสามัคคีร่วมใจซึ่งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.28 และชุมชนซอยแสนสุขมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.01 คน ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนด้วยการวิเคราะห์ ANOVA สติถิทดสอบ F พบว่าทั้งสามชุมชนมีความแตกต่างด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .010 ดังตารางที่ 5.3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของตัวแทนครัวเรือนของชุมชนกรณีศึกษา

กรณีศึกษา	จำนวน	ค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิก	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	Sig.
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	110	4.85	2.517	4.624	.010
ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	90	4.28	1.587		
ชุมชนซอยแสนสุข	151	4.01	2.332		
รวม	**365**	**4.33**	**2.256**		

3. **ระยะเวลาอยู่อาศัย** จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนกรณีศึกษา ล้วนแล้วแต่เป็นชุมชนที่ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลานานพอสมควร ซึ่งพบว่ามีค่าเฉลี่ยระยะเวลาการอยู่อาศัยรวม 25.11 ปี เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ชุมชนจะมีที่ตั้งที่แตกต่างกัน แต่ที่ตั้งของชุมชนก็มีผลต่อระยะเวลาการอยู่อาศัยของสมาชิกในชุมชน ณ ปัจจุบัน เนื่องจากที่ตั้งของชุมชนซอยแสนสุขและชุมชนสามัคคีร่วมใจเป็นพื้นที่ใจกลางเมืองที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการคมนาคมและการเข้าถึงที่สะดวกและยังเป็นย่านที่พักอาศัยของแรงงานในเมืองและแหล่งงานในเมืองจึงทำให้มีการย้ายเข้าย้ายออกจากชุมชน แต่ก็ยังมีครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลานานหลายสิบปี ค่าเฉลี่ยของระยะเวลาการอยู่อาศัย ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนบ่งบอกถึงความผูกพันธ์ในชุมชน ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา มีระยะเวลาอยู่อาศัยเฉลี่ย 27.32 ปี ชุมชนสามัคคีร่วมใจมีระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชนเฉลี่ย 27.96 ปี ส่วนชุมชนซอยแสนสุขมีระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชนเฉลี่ย 20.04 ปี เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระยะเวลาการอยู่อาศัยของชุมชนกรณีศึกษา ทั้ง 3 ชุมชน ด้วยการวิเคราะห์ ANOVA สถิติทดสอบ F พบว่าค่าเฉลี่ยระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนของ 3 ชุมชน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .000 ดังตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 ระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชนของตัวแทนครัวเรือนของชุมชนกรณีศึกษา

	กรณีศึกษา	จำนวน	ค่าเฉลี่ยระยะเวลาอยู่อาศัย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	Sig.
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	110	27.32	14.694	9.750	.000
	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	90	27.96	16.111		
	ชุมชนซอยแสนสุข	165	20.04	17.441		
	รวม	365	25.11	16.082		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.3 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนถือเป็นส่วนสำคัญหากชุมชนใดที่มีระดับการมีส่วนร่วมมาก ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนมากน่าจะส่งผลต่อระดับการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตได้ดีกว่า ซึ่งมีประเด็นที่นำมาพิจารณาการมีส่วนร่วมในชุมชนคือ ลักษณะการมีส่วนร่วม ขั้นตอนการมีส่วนร่วม วิธีการหรือช่องทางการมีส่วนร่วม ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

5.1.3.1 **ลักษณะการมีส่วนร่วม** ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของผลลัพธ์ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนนั้นมีประเด็นย่อยๆ ที่นำมาพิจารณา 5 ประเด็น โดยนำมาจัดอันดับลักษณะการมีส่วนร่วมในแต่ละชุมชน พบว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวาส่วนใหญ่จะมีลักษณะการมีส่วนร่วมกันบริจาค (ค่าใช้จ่าย วัสดุ อุปกรณ์) และการเข้าเป็นกรรมการ/สมาชิกมากเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนชุมชนสามัคคีร่วมใจส่วนใหญ่ตัวแทนครัวเรือน มีลักษณะการมีส่วนร่วมเข้าประชุมและการถือครองตำแหน่งผู้นำ ส่วนชุมชนซอยแสนสุขส่วนใหญ่ตัวแทนครัวเรือนไม่เคยเข้ามีส่วนร่วม รองลงมาจะเป็นลักษณะการเข้าร่วมประชุมและร่วมกันบริจาค (ค่าใช้จ่าย วัสดุ อุปกรณ์) จะเห็นได้ว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของทั้งสามชุมชนมีความแตกต่างกัน ซึ่งชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวาและชุมชนสามัคคีร่วมใจประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าชุมชนซอยแสนสุข ดังตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 เปรียบเทียบลักษณะการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกรณีศึกษา

ลักษณะการมีส่วนร่วม	ค่าสถิติ	ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	ชุมชนซอยแสนสุข
1. การเข้าร่วมประชุม	ร้อยละ	18.4	38.5	33.8
	อันดับ	3	1	2
2. การร่วมกันบริจาค (ค่าใช้จ่าย วัสดุ อุปกรณ์)	ร้อยละ	36.2	21.7	27.1
	อันดับ	1	3	2
3. การเข้าเป็นกรรมการ/สมาชิก	ร้อยละ	33.7	21.7	12.1
	อันดับ	1	2	3
4. การถือตำแหน่งผู้นำ	ร้อยละ	3.1	3.5	1.3
	อันดับ	2	1	3
5. ไม่เคยมีส่วนร่วม	ร้อยละ	8.6	14.7	25.8
	อันดับ	3	2	1
	อันดับ	**1**	**2**	**3**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.4.2 **ขั้นตอนการมีส่วนร่วม** พิจารณาจากประเด็นย่อยเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมใน 9 ประเด็น ซึ่งในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างชุมชนกรณีศึกษา โดยการจัดอันดับ 1-3 หรือ มาก-น้อย ในแต่ละประเด็น สังเกตได้ว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา ตัวแทนครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ มากกว่าชุมชนสามัคคีร่วมใจและชุมชนซอยแสนสุขตามลำดับ ดังตารางที่ 5.6

ตารางที่ 5.6 เปรียบเทียบขั้นตอน/วิธีการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกรณีศึกษา

ขั้นตอน/วิธีการมีส่วนร่วม	ค่าสถิติ	ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	ชุมชนซอยแสนสุข	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ
1. ช่วยคิดปัญหา สาเหตุ และความต้องการของสมาชิกในชุมชน	ร้อยละ	12.9	12.0	12.8
	อันดับ	1	3	2
2. ช่วยคิดวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน	ร้อยละ	12.4	7.8	10.2
	อันดับ	1	3	2
3. ช่วยวางแผนโครงการและกิจกรรมของชุมชน	ร้อยละ	11.8	5.4	7.0
	อันดับ	1	3	2
4. ช่วยตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรหรือปัญหาต่างๆ	ร้อยละ	11.1	5.4	6.4
	อันดับ	1	3	2
5. ช่วยจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน	ร้อยละ	10.8	2.1	3.7
	อันดับ	1	3	2
6. ช่วยเหลือให้ทุน (แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ เงิน) ในกิจกรรมหรือโครงการของชุมชน	ร้อยละ	11.9	20.8	15.0
	อันดับ	3	1	2
7. ช่วงทำตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้	ร้อยละ	14.2	26.8	20.9
	อันดับ	3	1	2
8. ช่วยควบคุม ติดตามและประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการ	ร้อยละ	12.6	1.5	5.3
	อันดับ	1	3	2
9. ไม่เคยมีส่วนร่วมขั้นตอนการพัฒนาชุมชนต่างๆ	ร้อยละ	2.4	0.6	18.7
	อันดับ	2	3	1
	อันดับ	**1**	**2**	**3**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.4.3 ช่องทางการมีส่วนร่วม มีประเด็นการพิจารณา 6 ประเด็น ได้แก่ 1. เข้าร่วมประชุม รับฟังมาตรการและแนวทางแก้ปัญหา 2. เสนอแนะ แสดงความคิดเห็นในสื่อต่างๆ เช่น ข่าวสารของชุมชน หนังสือพิมพ์ วิทยุฯ 3. ตอบแบบสอบถาม 4. ให้สัมภาษณ์ 5. ฝึกอบรมและเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และ 6. ไม่เคยเข้าร่วม เมื่อนำการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างชุมชนในแต่ละประเด็นโดยการจัดอันดับ 1-3 หรือ มาก-น้อย ในแต่ละประเด็น ซึ่งพบว่าช่องทางการมีส่วนร่วมในอันดับ 1 ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวาคือ การตอบแบบสอบถาม การให้สัมภาษณ์และฝึกอบรมและเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ส่วนชุมชนสามัคคีร่วมใจประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมโดยช่องทางการเสนอแนะ แสดงความคิดเห็นในสื่อต่างๆ เช่น ข่าวสารของชุมชน หนังสือพิมพ์ วิทยุฯ และมีตัวแทนครัวเรือนที่ไม่เข้ามามีส่วนร่วมเลย ส่วนชุมชนซอยแสนสุขส่วนใหญ่ประชาชนมีเพียงการเข้าร่วมประชุม รับฟังมาตรการและแนวทางแก้ปัญหา ฉะนั้นสามารถสรุปได้ว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวาเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางและประชาชนส่วนใหญ่ก็เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละช่องทางมากกว่าชุมชนสามัคคีร่วมใจและชุมชนซอยแสนสุข ดังแสดงในตารางที่ 5.7

ตารางที่ 5.7 เปรียบเทียบช่องทางการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกรณีศึกษา

ช่องทางการมีส่วนร่วม	ค่าสถิติ	ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	ชุมชนซอยแสนสุข
1. เข้าร่วมประชุม รับฟังมาตรการและแนวทางแก้ปัญหา	ร้อยละ	19.8	23.7	30.3
	อันดับ	3	2	1
2. เสนอแนะ แสดงความคิดเห็นในสื่อต่างๆ เช่น ข่าวสารของชุมชน หนังสือพิมพ์ วิทยุฯ	ร้อยละ	4.3	13.9	4.2
	อันดับ	2	1	3
3. ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละ	36.2	21.0	34.5
	อันดับ	1	3	2
4. ให้สัมภาษณ์	ร้อยละ	19.5	14.5	8.0
	อันดับ	1	2	3
5. ฝึกอบรมและเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ	ร้อยละ	14.4	7.5	5.9
	อันดับ	1	2	3
6. ไม่เคยเข้าร่วม	ร้อยละ	5.8	19.4	17.1
	อันดับ	3	1	2
	อันดับ	**1**	**2**	**3**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนในบริบทของแนวคิดการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ ลักษณะการมีส่วนร่วม ช่องทางการมีส่วนร่วม และขั้นตอนการมีส่วนร่วมนั้น สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนนั้นมีรูปแบบการมีส่วนร่วมในแต่ละชุมชนแตกต่างกัน ซึ่งชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กวาประชาชนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนมากกว่าชุมชนสามัคคีและซอยแสนสุข ตามลำดับ

ประเด็นความแตกต่างในบริบทของชุมชน เหล่านี้จะนำไปสู่การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนกรณีศึกษาในลำดับต่อไป

5.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนกรณีศึกษา

การศึกษาการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนกรณีศึกษา โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานหลักการจากหลักการใน 3 ระดับ เป็นตัวชี้วัดการใช้หลักการของชุมชน (ดังตารางที่ 2.4 ในบทที่ 2) การใช้หลักการที่พบในชุมชนกรณีศึกษาทั้ง 7 หลักการ ประกอบด้วยหลักปฏิบัติย่อยที่เป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติตามหลักการรวมจำนวน 24 ข้อ ดังแสดงในตารางที่ 5.8 ในการวัดการปฏิบัติตามหลักการโดยการให้ค่าคะแนนการปฏิบัติตามหลักการตั้งแต่ 0-4 ระดับ หรือน้อยที่สุดถึงมากที่สุด ด้วยการศึกษาประเด็นการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการมีหน่วยการวัดเป็น Interval scale เมื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติระหว่างชุมชนกรณีศึกษาทั้งสามชุมชน โดยใช้การวิเคราะห์ ANOVAs ในการทดสอบความแตกต่างระหว่างชุมชนกรณีศึกษา 3 ชุมชน ซึ่งมีผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างในแต่ละหลักการดังต่อไปนี้

1. **การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง** ประกอบด้วยหลักปฏิบัติย่อยที่เป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติตามหลักการ 3 ข้อย่อย ได้แก่ (1) การใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชนอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางธรรมชาติ เป็นต้น (2) การใช้พลังงานและทรัพยากรที่มีอยู่เท่าที่จำเป็น เช่น การประหยัดพลังงานไฟฟ้า ประปา น้ำมัน ,การเลือกใช้สินค้าประหยัดพลังงาน ,การซ่อมแซมและนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นต้น และ (3) การนำเอาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ สินค้าหรือบริการ เมื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่าง พบว่าชุมชนกรณีศึกษามีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามหลักการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กวามีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติตามหลักการมากกว่าชุมชนสามัคคีร่วมใจและชุมชนซอยแสนสุข ตามลำดับ ซึ่งอาจเนื่องจากชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กรณีศึกษามีลักษณะกายภาพ ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวาซึ่งเป็นชุมชนที่มีต้นทุนทางทรัพยกรธรรมชาติ ทุนทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจในชุมชนมากกว่าสองชุมชน จึงสามารถนำหลักการและหลักปฏิบัติเหล่านี้มาใช้และปฏิบัติตามหลักการได้ดีกว่า แต่อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนกรณีศึกษามีระดับการปฏิบัติตามหลักการในระดับปานกลางถึงค่อนข้างน้อย ซึ่งจากค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักปฏิบัติย่อยๆ อยู่ระหว่าง 0.48 – 2.85 ดังตารางที่ 5.8

2. **การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน** ประกอบด้วยหลักปฏิบัติย่อยที่เป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติตามหลักการ 2 ข้อย่อย ได้แก่ (1) มีการรวมกลุ่มและร่วมมือทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน (2) มีส่วนร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผนตัดสินใจ แก้ไขปัญหาชุมชน จากการศึกษาการปฏิบัติตามหลักการในกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในชุมชนกรณีศึกษา เมื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่าง พบว่าทั้งสองหลักปฏิบัติย่อยมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติตามหลักการแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแทนครัวเรือนในชุมชุนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติตามหลักการรวม 4.64 ซึ่งมากกว่าชุมชนซอยแสนสุขที่มีค่าเฉลี่ยรวม 3.21 และชุมชนสามัคคีร่วมใจมีค่าเฉลี่ยรวม 3.01 ดังตารางที่ 5.8 ซึ่งอาจเนื่องมาจากลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจมีความแตกต่างกัน ชุมชนในเมืองซึ่งมีความเป็นปัจเจกบุคคลสูง มีอาชีพที่หลากหลายและมีระดับรายได้ค่อนข้างน้อยนั้น ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับกิจกรรมการประกอบอาชีพ ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนค่อนข้างน้อย

3. **การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน** ประกอบด้วยหลักปฏิบัติที่เป็นตัวชี้วัดการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการ 3 ประเด็น ได้แก่ การลงทุนร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมถึงการทำกิจกรรมร่วมกัน สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองตามความสามารถของชุมชนและเกิดเป็นโครงข่ายชุมชนเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างของการปฏิบัติตามหลักการระหว่างชุมชนกรณีศึกษา พบว่าใน 3 ประเด็นข้างต้นมีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กว่ามีค่าเฉลี่ยรวมของการปฏิบัติตามหลักการเท่ากับ 6.25 ซึ่งมากกว่าชุมชนซอยแสนสุขมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.69 และชุมชนสามัคคีร่วมใจมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.88 ดังตารางที่ 5.8 จะเห็นได้ว่าประชาชนในชุมชนซอยแสนสุขและชุมชนสามัคคีร่วมใจมีการรับรู้และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามหลักการข้อนี้ในระดับที่ค่อนข้างน้อย อาจเนื่องจากการรวมกลุ่มองค์กรในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวาเป็นกลุ่มทางอาชีพและกลุ่มธุรกิจชุมชนเป็นส่วนใหญ่ มีประเภทกลุ่มและองค์กรในชุมชนที่เกิดจากความต้องการและความสนใจของประชาชนในชุมชนเอง ซึ่งเป็นกลุ่มองค์กรที่มีความแน่นแฟ้น ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีการรับรู้และร่วมกันปฏิบัติตามหลักการข้อนี้เพื่อพัฒนาชุมชนของตนมากกว่าสองชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ซึ่งมีลักษณะความเป็นเมืองที่สูงกว่าและมีความเป็นปัจเจกบุคคลสูง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสร้างเครือข่ายชุมชนจึงเป็นบทบาทการร่วมกิจกรรมระหว่างผู้นำหรือตัวแทนในชุมชนมากกว่าสมาชิกในชุมชน

4. **การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม** ประกอบด้วยหลักปฏิบัติที่เป็นตัวชี้วัดการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการ 2 ประเด็น ได้แก่

4.1 การผลิตและบริการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 2 ประเด็นการปฏิบัติที่ชุมชนมีการรณรงค์และส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติในการดำเนินชีวิต คือ การลดใช้ถุงพลาสติกและการเลือกใช้สินค้าที่ผลิตจากวัสดุที่ย่อยสลายได้ ซึ่งจากการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติตามหลักการพบว่าการปฏิบัติตามหลักการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา มีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติตามมากกว่าชุมชนซอยแสนสุข และชุมชนสามัคคีร่วมใจ ตามลำดับ ดังตารางที่ 5.8 ซึ่งอาจเนื่องมาจาก ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีวิถีชีวิตและลักษณะทางสังคมที่ผูกพันธ์กับสิ่งแวดล้อม อีกทั้งในชุมชนมีการปลูกฝังการรักษาทรัพยากรธรรมชาติจนกลายเป็นวัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งบ่งบอกถึงความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมในระดับที่ดี

4.2 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อยที่นำพิจารณา ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมดูแลสภาพสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว ป ลูกต้นไม้ ล ดทิ้งน้ำเสียลงคลอง เ ป็นต้น (2) มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น กำจัดขยะ น้ำเสีย มลภาวะ เป็นต้น และ (3) ร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมในชุมชน จากการประเด็นดังกล่าวเมื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าตัวแทนครัวเรือนในชุมชนกรณีศึกษามีการปฏิบัติตามหลักการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกประเด็น

จาก 2 ประเด็นย่อยที่เป็นหลักปฏิบัติของชุมชมกรณีศึกษา สามารถสรุปได้ว่าในภาพรวมด้วยค่าเฉลี่ยรวมของหลักการ จะเห็นได้ว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีระดับการปฏิบัติมากกว่าชุมชนซอยแสนสุขและชุมชนสามัคคีร่วมใจ ดังตารางที่ 5.10

5. **การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง** ประกอบด้วยหลักปฏิบัติย่อย 2 ประเด็นได้แก่ การเน้นการบริโภคในสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และการทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน เมื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างพบว่า ชุมชนกรณีศึกษามีการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้ง 2 ประเด็น ด้วยหลักปฏิบัติย่อยในหลักการนี้เป็นหลักปฏิบัติที่ใช้เป็นกรอบการปฏิบัติการดำเนินชีวิตในระดับบุคคลและครอบครัว ซึ่งการปฏิบัตินั้นก็ขึ้นอยู่กับความเป็นปัจเจกบุคคลและลักษณะครอบครัวนั้นๆ ซึ่งจากบริบทชุมชนที่แตกต่างกันทั้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านลักษณะบุคคล ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ มีผลให้การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการนี้มีความแตกต่างกัน ซึ่งจากค่าเฉลี่ยรวมของหลักการพบว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต้ำกว่ามีการปฏิบัติตามหลักการมากกว่าชุมชนซอยแสนสุขและชุมชนสามัคคีร่วมใจ ตามลำดับ ดังตารางที่ 5.8

6. **การไม่พึ่งพาเศรษฐกิจหลักหรือการสร้างภูมิคุ้มกันในชุมชน** ประกอบด้วยหลักปฏิบัติย่อยจำนวน 4 ข้อย่อย ได้แก่ (1) ชุมชนมีการสร้างความมั่นคงและความสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว (2) ชุมชนมีสร้างโอกาสและสภาพแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษา (3) ชุมชนเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน และ (4) การรวมกลุ่มทางอาชีพในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีประเด็นที่นำมาพิจารณา 3 ประเด็นย่อยคือ การผลิตสินค้าและบริการบนฐานทรัพยากรที่มีในชุมชนเพื่ออุปโภคและบริโภคในชุมชน , การใช้สินค้าอุปโภค บริโภคที่ทำภายในครัวเรือนและชุมชน และการนำสินค้าและผลิตภัณฑ์ไปแลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายสู่ภายนอก จากประเด็นการพิจารณาดังกล่าวมา เมื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่าง พบว่า ชุมชนกรณีศึกษาการปฏิบัติตามหลักการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการทดสอบความแตกต่างพบว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต้ำกว่ามีค่าเฉลี่ยรวมมากกว่าชุมชนสามัคคีร่วมใจและชุมชนซอยแสนสุขตามลำดับ ดังตารางที่ 5.8 อาจเนื่องมาจากวิถีชีวิตและลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต้ำกว่าที่ยังคงมีการประกอบอาชีพทางการเกษตรผสมผสาน รวมถึงการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ในด้านภูมิปัญญา ความรู้ และการกระตุ้นให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญ จึงทำให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี ส่วนชุมชนสามัคคีร่วมใจจะเห็นได้ว่ามีการปฏิบัติในหลักการนี้อยู่ในระดับค่อนข้างน้อยในทุกประเด็นย่อย และชุมชนซอยแสนสุขพบว่ามีระดับการปฏิบัติในระดับปานกลางในประเด็นการสร้างความมั่นคงและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและกรเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าชุมชนไม่มีการปฏิบัติตามหลักการย่อยในประเด็น การรวมกลุ่มทางอาชีพในรูปแบบต่างๆ เลย ซึ่งอาจเนื่องมาจาก ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ ที่ไม่เอื้อต่อการนำหลักการเหล่านี้มาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

7. **การบริหารจัดการกระบวนการชุมชน** ประกอบด้วยหลักปฏิบัติย่อยที่นำมาพิจารณา 4 ประเด็นได้แก่ (1) การร่วมกันพัฒนาฐานข้อมูลชุมชน (2) ร่วมเรียนรู้ คิด ทำ กำหนดแนวทางและกิจกรรมในชุมชน (3) ร่วมการถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (4) ร่วมจัดการองค์ความรู้และทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ในประเด็นเหล่านี้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างของการปฏิบัติตามหลักการพบว่าชุมชนกรณีศึกษามีการปฏิบัติตามหลักการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต้ำกว่ามีระดับการปฏิบัติตาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักการเฉลี่ยรวม 9.51 ซึ่งมากกว่าชุมชนซอยแสนสุขมีระดับการปฏิบัติตามหลักการเฉลี่ย 3.98 และชุมชนสมัคคีร่วมใจซึ่งมีระดับการปฏิบัติตามหลักการเฉลี่ย 3.73 ตามลำดับ ดังตารางที่ 5.8

ตารางที่ 5.8 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของการปฏิบัติตามหลักการฯ ระหว่างชุมชนกรณีศึกษา (คะแนนเต็ม 4)

การปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าสถิติ	ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติตามหลักการ			สถิติทดสอบ ANOVAs	
		ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต้กวา	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	ชุมชนซอยแสนสุข	F	Sig.
1 การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง	**ค่าเฉลี่ยรวม**	**8.28**	**3.21**	**2.46**		
1.1 ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ด้วย ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ เป็นต้น	ค่าเฉลี่ย	2.85	.79	*	26.836	.000
	SD.	.848	.977	*		
1.2 ใช้พลังงานและทรัพยากรที่มีอยู่เท่าที่จำเป็น เช่น การประหยัดพลังงานไฟฟ้า น้ำ น้ำมัน ,การเลือกใช้สินค้าประหยัดพลังงาน การซ่อมแซมและนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นต้น	ค่าเฉลี่ย	2.93	1.64	1.98	75.450	.000
	SD.	.751	1.154	.707		
1.3 นำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการ	ค่าเฉลี่ย	2.50	.78	.48	193.821	.000
	SD.	.799	.980	.831		
2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน	**ค่าเฉลี่ยรวม**	**4.64**	**3.01**	**3.21**		
2.1 ร่วมกลุ่มและร่วมมือทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน	ค่าเฉลี่ย	2.52	1.70	1.82	18.708	.000
	SD.	1.047	1.065	1.095		
2.2 มีส่วนร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผนตัดสินใจ แก้ไขปัญหาชุมชน	ค่าเฉลี่ย	2.12	1.31	1.39	17.023	.000
	SD.	.875	1.224	1.238		
3 การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน	**ค่าเฉลี่ยรวม**	**6.25**	**2.88**	**3.69**		
3.1 มีส่วนร่วมลงทุน	ค่าเฉลี่ย	1.97	0.79	0.59	55.811	.000
	SD.	1.378	1.033	.911		
3.2 มีส่วนแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชน	ค่าเฉลี่ย	2.16	1.16	1.35	29.303	.000
	SD.	1.036	1.271	.861		
3.3 ร่วมทำกิจกรรมกับหน่วยงานภายนอก	ค่าเฉลี่ย	2.12	.93	1.75	37.663	.000
	SD.	1.123	1.149	.760		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.8 (ต่อ)

การปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าสถิติ	ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติตามหลักการ			F	Sig.
		ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั้กวา	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	ชุมชนซอยแสนสุข		
4 การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม	**ค่าเฉลี่ยรวม**	10.93	7.57	7.94		
4.1 การผลิตและบริการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การลดใช้ถุงพลาสติก การเลือกใช้สินค้าที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติและย่อยสลายได้	ค่าเฉลี่ย	2.83	1.94	2.08	30.687	.000
	SD.	.887	1.155	.745		
4.2 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดย 1 มีส่วนร่วมดูแลสภาพสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว ปลูกต้นไม้ ลดทิ้งน้ำเสียลงคลอง เป็นต้น	ค่าเฉลี่ย	2.76	2.03	2.52	18.154	.000
	SD.	.801	1.249	.611		
2 มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น กำจัดขยะ น้ำเสีย มลภาวะ เป็นต้น	ค่าเฉลี่ย	2.78	2.01	1.91	29.739	.000
	SD.	.850	1.250	.817		
3 ร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมในชุมชน	ค่าเฉลี่ย	2.56	1.59	1.43	53.834	.000
	SD.	.819	1.121	.858		
5 การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง	**ค่าเฉลี่ยรวม**	5.25	3.76	3.83		
5.1 เน้นการบริโภคในสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย	ค่าเฉลี่ย	3.20	2.29	2.77	23.166	.000
	SD.	.822	1.376	.695		
5.2 การทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ในครัวเรือน	ค่าเฉลี่ย	2.05	1.47	1.06	32.294	.000
	SD.	1.057	1.210	.832		
6 การไม่พึ่งพาเศรษฐกิจหลัก / การสร้างภูมิคุ้มกันในชุมชน	**ค่าเฉลี่ยรวม**	14.2	6.28	6.24		
6.1 ชุมชนมีการสร้างความมั่นคงและความสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว	ค่าเฉลี่ย	3.14	1.58	2.16	43.607	.000
	SD.	.697	1.101	.826		
6.2 ชุมชนมีสร้างโอกาสและสภาพแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษา	ค่าเฉลี่ย	2.77	1.38	1.82	62.594	.000
	SD.	.725	1.077	.944		
6.3 ชุมชนเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน	ค่าเฉลี่ย	2.85	1.61	2.26	51.828	.000
	SD.	.740	1.148	.742		
6.4 การรวมกลุ่มทางอาชีพในรูปแบบต่างๆ						
1 การผลิตสินค้าและบริการบนฐานทรัพยากรที่มีในชุมชนเพื่ออุปโภคและบริโภคในชุมชน	ค่าเฉลี่ย	2.34	.64	*	178.501	.000
	SD.	.931	.839	*		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.8 (ต่อ)

การปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง		ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติ			F	Sig.
		ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	ชุมชนซอยแสนสุข		
6.3 ชุมชนเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน	ค่าเฉลี่ย	2.85	1.61	2.26	51.828	.000
	SD.	.740	1.148	.742		
6.4 การรวมกลุ่มทางอาชีพในรูปแบบต่างๆ						
1 การผลิตสินค้าและบริการบนฐานทรัพยากรที่มีในชุมชนเพื่ออุปโภคและบริโภคในชุมชน	ค่าเฉลี่ย	2.34	.64	*	178.501	.000
	SD.	.931	.839	*		
2 ใช้สินค้าอุปโภคและบริโภคที่ทำภายในครัวเรือนหรือในชุมชน	ค่าเฉลี่ย	1.65	.57	*	81.129	.000
	SD.	.882	.808	*		
3 การนำสินค้าและผลิตภัณฑ์ไปแลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายภายนอก	ค่าเฉลี่ย	1.45	.50	*	72.004	.000
	SD.	.852	.691	*		
7 การบริหารจัดการกระบวนการชุมชน	**ค่าเฉลี่ยรวม**	**9.51**	**3.73**	**3.98**		
7.1 ร่วมกันพัฒนาฐานข้อมูลชุมชน	ค่าเฉลี่ย	2.38	1.09	1.17	60.022	.000
	SD.	.967	1.056	.972		
7.2 ร่วมเรียนรู้ คิด ทำ กำหนดแนวทางและกิจกรรมในชุมชน	ค่าเฉลี่ย	2.32	1.27	1.46	31.961	.000
	SD.	.888	1.158	.995		
7.3 ร่วมการถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น	ค่าเฉลี่ย	2.53	.70	.63	161.091	.000
	SD.	.896	.867	.949		
7.4 ร่วมจัดการองค์ความรู้และทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่	ค่าเฉลี่ย	2.28	.67	.72	107.613	.000
	SD.	.940	.912	.966		

หมายเหตุ * หมายถึง ไม่มีการใช้หลักการนี้ในชุมชนกรณีศึกษา

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมของทั้ง 7 หลักการ โดยนำค่าคะแนนรวมของแต่ละหลักการมีเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรวมระหว่างชุมชนกรณีศึกษาด้วยการวิเคราะห์ ANOVAs ซึ่งจากค่าสถิติทดสอบ F พบว่า หลักการทั้ง 7 หลักการมีค่าคะแนนรวมเฉลี่ยของระดับการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกหลักการ ดังตารางที่ 5.9 ซึ่งในแต่ละหลักการจะเห็นได้ว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีค่าเฉลี่ยระดับการการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตมากกว่าชุมชนซอยแสนสุขและชุมชนสามัคคีร่วมใจ ตามลำดับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.9 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรวมของหลักการระหว่างชุมชนกรณีศึกษา

หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง	ชุมชนกรณีศึกษา	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	df	F	Sig.
หลักการ 1 การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง	ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	110	11.27	2.00874	2	517.384	.000
	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	90	6.21	2.20568			
	ชุมชนซอยแสนสุข	165	4.45	1.16585			
	รวม	365	6.94	3.40805			
หลักการ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน	ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	110	6.64	1.76473	2	25.421	.000
	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	90	5.01	1.43390			
	ชุมชนซอยแสนสุข	165	5.21	2.09176			
	รวม	365	5.59	1.97106			
หลักการ 3 การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน	ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	110	9.25	3.24938	2	50.799	.000
	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	90	5.88	2.55205			
	ชุมชนซอยแสนสุข	165	6.72	1.93746			
	รวม	365	7.27	2.87305			
หลักการ 4 การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม	ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	110	14.91	2.94458	2	45.828	.000
	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	90	11.58	3.48021			
	ชุมชนซอยแสนสุข	165	11.85	2.48227			
	รวม	365	12.71	3.23172			
หลักการ 5 การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง	ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	110	7.25	1.59377	2	31.854	.000
	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	90	5.76	2.09500			
	ชุมชนซอยแสนสุข	165	5.83	1.24266			
	รวม	365	6.24	1.72473			
หลักการ 6 การไม่พึ่งพาเศรษฐกิจหลัก / การสร้างภูมิคุ้มกันในชุมชน	ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	110	20.20	3.72396	2	392.649	.000
	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	90	12.27	4.18343			
	ชุมชนซอยแสนสุข	165	8.74	2.42169			
	รวม	365	13.06	5.92433			
หลักการ 7 การบริหารจัดการกระบวนการชุมชน	ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	110	13.51	2.63270	2	121.107	.000
	ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	90	7.77	3.29470			
	ชุมชนซอยแสนสุข	165	7.88	3.46306			
	รวม	365	9.55	4.11254			

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างชุมชนกรณีศึกษาดังที่กล่าวมาในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการในระดับที่แตกต่างกันเนื่องจากลักษณะชุมชนที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แตกต่างกัน และอาจจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในชุมชนแตกต่างกัน ซึ่งจะแสดงผลการศึกษาข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนจากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน โดยประเมินจากการรับรู้และความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนนั้นๆ ในลำดับต่อไป

5.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของผลลัพธ์

จากการนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนและการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้นในด้านสภาพกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ รวมถึงการรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ผลลัพธ์นั้นอาจจะเกิดขึ้นแตกต่างกันในแต่ละชุมชน อาจเนื่องมาจากการนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนนั้นๆ จากการศึกษาถึงประเด็นที่เกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนกรณีศึกษาทั้ง 3 ชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผลลัพธ์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผลลัพธ์ทางสภาพกายภาพของชุมชน ผลลัพธ์ด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจ และการรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต จากผลการศึกษาข้อมูลภาคสนามซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างด้านผลลัพธ์ระหว่างชุมชนกรณีศึกษาทั้ง 3 ชุมชน ตามลำดับดังต่อไปนี้

5.3.1 **ผลลัพธ์ด้านสภาพกายภาพ** มีตัวชี้วัดที่เป็นผลลัพธ์อันเกิดจากการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชน 2 ตัวชี้วัดคือ มีสภาพที่อยู่อาศัยที่ดีและสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นดังนี้

5.3.1.1 **สภาพที่อยู่อาศัยที่ดี** จากประเด็นการสอบถามความรู้สึกและความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนที่มีต่อสภาพที่อยู่อาศัยของตนในชุมชน ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อยที่นำมาพิจารณา 4 ประเด็น ได้แก่ การระบายอากาศ แสงสว่าง ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด/การดูแลรักษา โดยการให้คะแนน 1-3 หรือไม่ดีเท่าที่ควรถึงดีมากและมีค่าคะแนนรวม 12 คะแนน ซึ่งผลของการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างใน 4 ประเด็นระหว่างชุมชนกรณีศึกษาพบว่าชุมชนกรณีศึกษามีสภาพที่อยู่อาศัยโดยรวมแล้วอยู่ในสภาพดีพอสมควรถึงดีมาก และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างชุมชนด้วยการวิเคราะห์ ANOVA สถิติทดสอบ F พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของสภาพที่อยู่อาศัยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีระดับค่าเฉลี่ยคะแนนสภาพที่อยู่อาศัยมากกว่าชุมชนซอยแสนสุขและชุมชนสามัคคีร่วมใจ ดังแสดงในตารางที่ 5.10 ซึ่งบ่งบอกได้ว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กว่ามี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สภาพที่อยู่อาศัยที่ดีกว่าชุมชนสามัคคีร่วมใจและชุมชนซอยแสนสุขตามลำดับ เนื่องมาจากการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน ชุมชนมีบริบทชุมชนที่แตกต่างกันในด้านลักษณะทางกายภาพที่ดี ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ ความสามารถในการดูแลสภาพที่อยู่อาศัยและความใส่ใจต่อสภาพที่อยู่อาศัยได้

ตารางที่ 5.10 เปรียบเทียบระดับสภาพที่อยู่อาศัยระหว่างชุมชนกรณีศึกษา

ชุมชนกรณีศึกษา	จำนวน	อันดับของผลลัพธ์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	Sig.
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	110	1	10.73	1.614	108.022	.000
ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	90	2	8.44	1.566		
ชุมชนซอยแสนสุข	165	3	8.00	1.498		
รวม	365		8.93	1.954		

5.3.1.2 **มีสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี** จากประเด็นการสอบถามความรู้สึกและความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนที่มีต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน มีประเด็นที่นำมาพิจารณา 7 ประเด็น คือ ความแออัด ระบบระบายน้ำ เสียงรบกวน ขยะมูลฝอย แหล่งเสื่อมโทรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผลกระทบจากมลภาวะ (ฝุ่น ควัน กลิ่น) โดยการให้ค่าคะแนนในแต่ละข้อเป็น 3 ระดับคือ ดีมาก ดีพอสมควร และไม่ดีเท่าที่ควร เมื่อนำค่าคะแนนรวมทั้ง 7 ข้อย่อยเท่ากับ 21 คะแนน ซึ่งจากการทดสอบความแตกต่างด้วยการวิเคราะห์ ANOVA เพื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่างชุมชนกรณีศึกษาซึ่งจากสถิติทดสอบ F. พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของสภาพแวดล้อมชุมชน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีค่าเฉลี่ยสภาพแวดล้อมดีมากรองลงมาคือชุมชนซอยแสนสุข และชุมชนสามัคคีร่วมใจ ดังตารางที่ 5.11 ทั้งนี้การที่สภาพแวดล้อมในชุมชนดีขึ้นเกิดจากการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งพบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีความแตกต่างกัน และเนื่องจากบริบทชุมชนที่แตกต่างด้านที่ตั้งชุมชน และลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน ส่งผลให้แต่ละชุมชนมีสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดีแตกต่างกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดีมากกว่าชุมชนซอยแสนสุขและชุมชนสามัคคีร่วมใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.11 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสภาพแวดล้อมชุมชนระหว่างชุมชนกรณีศึกษา

ชุมชนกรณีศึกษา	จำนวน	อันดับของผลลัพธ์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	Sig.
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	110	1	16.21	2.185	81.834	.000
ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	90	3	12.72	2.259		
ชุมชนซอยแสนสุข	165	2	15.15	1.580		
รวม	365		14.87	2.349		

5.3.2 **ผลลัพธ์ด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจ** ประกอบด้วยตัวชี้วัดผลลัพธ์สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ประชาชนมีสุขภาพที่ดี ครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดี ครอบครัวมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละตัวชี้วัดต่อไปนี้

5.3.2.1 **สุขภาพที่ดี** พิจารณาจากอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยต่อปีและสัดส่วนของประชากรที่ไม่เป็นโรคประจำตัว ผลการศึกษาข้อมูลโดยรวมแล้วประชาชนมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยเฉลี่ย 8.32 ครั้งต่อปี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบใน 3 ชุมชนแล้วจะเห็นได้ว่า ค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .048 ดังตารางที่ 5.12 โดยที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีค่าเฉลี่ยเจ็บป่วยมากที่สุดคือ 13.82 ครั้งต่อปี รองลงมาคือชุมชนซอยแสนสุขซึ่งมีค่าเฉลี่ย 6.43 ครั้งต่อปี และชุมชนสามัคคีร่วมใจมีค่าเฉลี่ยเพียง 5.06 ครั้งต่อปี ซึ่งจะเห็นได้ว่าชุมชนสามัคคีร่วมใจและชุมชนซอยแสนสุขมีค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งน้อยกว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา อาจเนื่องมาจากชุมชนให้ความสำคัญกับสภาพปัญหาหลักของชุมชนคือปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและด้านสุขภาพของประชาชนจึงทำให้เน้นการใช้หลักการที่ช่วยบรรเทาปัญหาเช่น เน้นเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน รวมถึงสร้างความตระหนักต่อการดูแลและเอาใจใส่ต่อสุขภาพของตนเอง

ตารางที่ 5.12 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยจำนวนอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยต่อปีระหว่างชุมชนกรณีศึกษา

ชุมชนกรณีศึกษา	จำนวน	อันดับของผลลัพธ์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	Sig.
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	110	3	13.82	50.372	3.066	.048
ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	90	1	5.06	7.314		
ชุมชนซอยแสนสุข	165	2	6.43	6.237		
รวม	365		8.32	28.352		

เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3.2.2 **สัดส่วนของประชากรที่ไม่เป็นโรคประจำตัว**

จากการผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างด้านการมีโรคประจำตัวในครัวเรือนระหว่างชุมชนกรณีศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบ Chi-square ผลการทดสอบพบว่าสัดส่วนร้อยละของครัวเรือนที่ไม่มีโรคประจำตัว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .003 ดังรูปที่ 5.7 ซึ่งจะเห็นได้ว่าชุมชนซอยแสนสุขมีสัดส่วนผู้ไม่มีโรคประจำตัวสูง คือ ร้อยละ 82.4 รองลงมาเป็นชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวาพบว่ามีสัดส่วนครัวเรือนที่ไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 69.1 และชุมชนสามัคคีร่วมใจพบว่ามี ร้อยละ 66.7 ตามลำดับ สาเหตุของความแตกต่างนั้น เป็นผลมาจากการเน้นการใช้หลักการในแต่ละชุมชนที่แตกต่างกัน ประกอบกับสภาพปัญหาของชุมชนที่มีความแตกต่างกัน ทำให้ชุมชนเน้นที่จะแก้ไขในด้านที่มีความสำคัญและเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะต้องแก้ไข ชุมชนซอยแสนสุขซึ่งเดิมที ประสบกับปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนและความเป็นอยู่ จึงให้ความสำคัญและเน้นการพัฒนา แก้ไขปัญหาในด้านนี้เป็นหลัก จึงส่งผลให้สัดส่วนประชาชนมีสุขภาพดีกว่าชุมชนอื่นๆ

รูปที่ 5.7 เปรียบเทียบสัดส่วนประชาชนที่ไม่มีโรคประจำตัวระหว่างชุมชนกรณีศึกษา

5.2.2.2 **ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว** มีประเด็นที่นำมาพิจารณาถึงความสัมพันธ์ในครอบครัว 6 ประเด็น ได้แก่ (1) การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหารือและร่วมกันแก้ปัญหา (2) การให้โอกาสทางการศึกษาเล่าเรียนแก่บุตรตามสมควร (3) สมาชิกในครอบครัวมีเวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยครั้ง (4) การดูแล เอาใจใส่และช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ครอบครัว (5) การให้เกียรติและการเคารพในสิทธิเสรีภาพของคนในครอบครัว และ (6) การช่วยกันดูแล บำรุงรักษาบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย โดยการให้ค่าคะแนน 1-4 ระดับ เมื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยการวิเคราะห์ ANOVA สถิติทดสอบ F พบว่าระดับความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในประเด็น (1) การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหารือและร่วมกันแก้ปัญหา (4) การดูแล เอาใจใส่และช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในครอบครัว (5) การให้เกียรติและการเคารพในสิทธิเสรีภาพของคนในครอบครัว (6) การช่วยกันดูแลบำรุงรักษาบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย เมื่อรวมค่าเฉลี่ยของทุกประเด็นความสัมพันธ์ในครอบครัวในทุกชุมชนพบว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีค่าเฉลี่ยความสัมพันธ์และความพึงพอใจในครอบครัวสูงเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือชุมชนสามัคคีร่วมใจและชุมชนซอยแสนสุข ตามลำดับ ดังตารางที่ 5.13

ตารางที่ 5.13 เปรียบเทียบระดับความสัมพันธ์ในครอบครัว (คะแนนเต็ม 4)

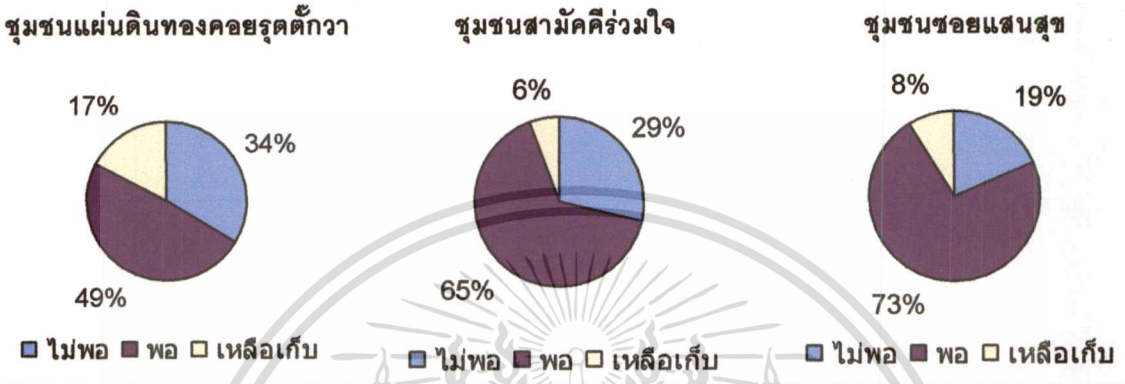
ระดับความสัมพันธ์และความพึงพอใจในครอบครัว	จำนวน	อันดับ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	Sig.
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	110	1	19.1455	3.05856	13.924	.000
ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	90	3	16.6222	4.90947		
ชุมชนซอยแสนสุข	165	2	17.3515	2.96485		
Total	365		17.7123	3.69169		

5.2.2.3 **ความมั่นคงทางเศรษฐกิจในครัวเรือน** มีประเด็นการพิจารณาถึงความมั่นคงทางฐานะเศรษฐกิจในครัวเรือน ได้แก่ ครัวเรือนมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ภาระหนี้สินในครัวเรือน ครอบครัวมีเงินออมหรือไม่ โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างของสัดส่วนร้อยละในแต่ละประเด็นด้วยสถิติทดสอบ Pearson Chi พบว่าความมั่นคงทางเศรษฐกิจในครัวเรือนความแตกต่างกันโดยชุมชนคอยรุตตั๊กวามีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายและมีเงินเหลือเก็บมากกว่าชุมชนอื่นในขณะเดียวกันมีภาระหนี้สินน้อยกว่าและยังมีการออมทั้งนี้เนื่องจากชุมชนใช้หลักการการบริโภคอย่างไม่เกินกำลังและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนโดยการส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจในครอบครัว และมีบริบททางกายภาพที่เอื้ออำนวยให้สามารถลดค่าใช้จ่ายได้ในหลายรายการ ชุมชนสามัคคีร่วมใจมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายและเหลือเก็บน้อยกว่าชุมชนอื่นรวมทั้งมีหนี้สินมากกว่าชุมชนอื่นแต่มีการออมมากทั้งนี้การออมเงินส่วนใหญ่นั้นเป็นการออมเพื่อการกู้เงินเช่น กู้เงินซื้อบ้าน จากการสังเกตและสอบถามของผู้วิจัยภายในชุมชนยังมีหนี้สินนอกระบบอีกหลายครัวเรือนซึ่งยังเป็นปัญหาหนี้สินอยู่ ส่วนชุมชนซอยแสนสุขมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และเหลือเก็บพอสมควรมีหนี้สินในระดับกลางแต่มีการออมเงินมากที่สุด ซึ่งอาจเนื่องจากชุมชนซอยแสนสุขเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนในด้านการสร้างความมั่นคงทางฐานะทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว รวมถึงการมีองค์กรชุมชนเข้มแข็งและแน่นแฟ้น เช่นสหกรณ์เครดิตยูเนียนที่มุ่งแก้ปัญหาภาระหนี้สิน และช่วยส่งเสริมการออมให้คนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1. รายได้ในครอบครัวเพียงพอกับค่าใช้จ่าย

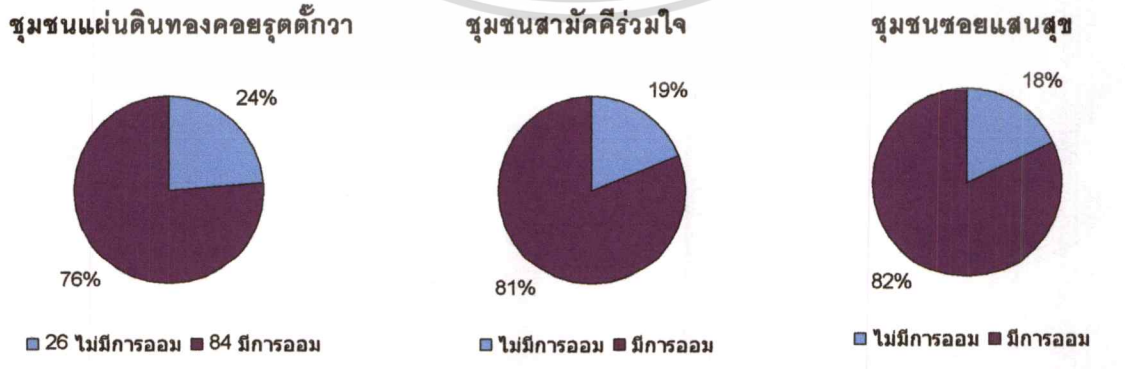
Pearson Chi-Square Value = 19.539 , df = 4 , Asymp. Sig. (2-sided) = .001

2 ภาระหนี้สินในครัวเรือน

Pearson Chi-Square Value = 12.884 , df = 2 , Asymp. Sig. (2-sided) = .002

3 การออมเงินในครอบครัว

Pearson Chi-Square Value =1.319 , df = 2 , Asymp. Sig. (2-sided) = .517

รูปที่ 5.8 แสดงการเปรียบเทียบความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2.3 ผลลัพธ์ด้านการรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต

ประเด็นการรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต พิจารณาจากระดับความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ใน 10 ประเด็น ซึ่งประกอบไปด้วย (1) ปัจจุบันท่านรู้สึกมีความสุขในระดับใด (2) ท่านพอใจในสภาพที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน (3) ท่านพอใจกับฐานะความเป็นอยู่ของท่านและครอบครัว (4) ท่านรู้สึกประสบความสำเร็จและมีความก้าวหน้าในชีวิต (5) ท่านมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน (6) ท่านรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเมื่ออาศัยอยู่ในชุมชน (7) ชุมชนมีระบบการกำจัดขยะที่ดี (8) ชุมชนมีระบบระบายน้ำและการบำบัดน้ำเสียที่ดี (9) ชุมชนมีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ดี (ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์) และ (10) ชุมชนมีสวัสดิการขั้นพื้นฐานเพียงพอต่อความต้องการ (เช่น ศูนย์สุขภาพ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น) โดยการให้ค่าคะแนนในแต่ละประเด็น 0-4 ระดับ เมื่อนำมาเปรียบเทียบระดับความสุขและความพึงพอใจในชีวิตระหว่างชุมชนกรณีศึกษา พบว่าค่าเฉลี่ยระดับความสุขและความพึงพอใจในชีวิตมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในทุกประเด็นย่อย เมื่อพิจารณาในภาพรวมของชุมชนโดยดูจากค่าเฉลี่ยรวมของแต่ละชุมชน ซึ่งนำมาจัดอันดับ 1-3 พบว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวาและชุมชนซอยแสนสุขมีค่าเฉลี่ยรวมของระดับความสุขและความพึงพอใจในชีวิตใกล้เคียงกันและสูงกว่าชุมชนสามัคคีร่วมใจ ตามลำดับ ดังตารางที่ 5.14

ตารางที่ 5.14 การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสุขและความพึงพอใจในชีวิต (คะแนนเต็ม 4)

ระดับความสุขและความพึงพอใจในชีวิต	จำนวน	อันดับ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	Sig.
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา	110	1	23.63	4.44716	82.904	.000
ชุมชนสามัคคีร่วมใจ	84	3	17.28	4.29786		
ชุมชนซอยแสนสุข	165	2	23.11	2.89955		
รวม	359		21.90	4.55505		

จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชนกรณีศึกษา ทั้งด้านสภาพกายภาพ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ และการรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิตดังได้กล่าวมาในข้างต้น สามารถสรุปตัวแปรผลลัพธ์ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1. สภาพกายภาพ ได้แก่ มีสภาพที่อยู่ที่ดี และสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ สุขภาพที่ดี ความสัมพันที่ดีในครอบครัว ความมั่นคงทางเศรษฐกิจในครอบครัว (รายได้เพียงพอกับรายจ่าย ภารหนี้สินในครัวเรือนลดลง ครอบครัวมีเงินออม

3. การรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ได้แก่ ระดับความสุขและความพึงพอใจในชีวิต

จากประเด็นผลลัพธ์ที่มีความแตกต่างเหล่านี้ จะนำไปสู่การวิเคราะห์การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรในหัวข้อต่อไป

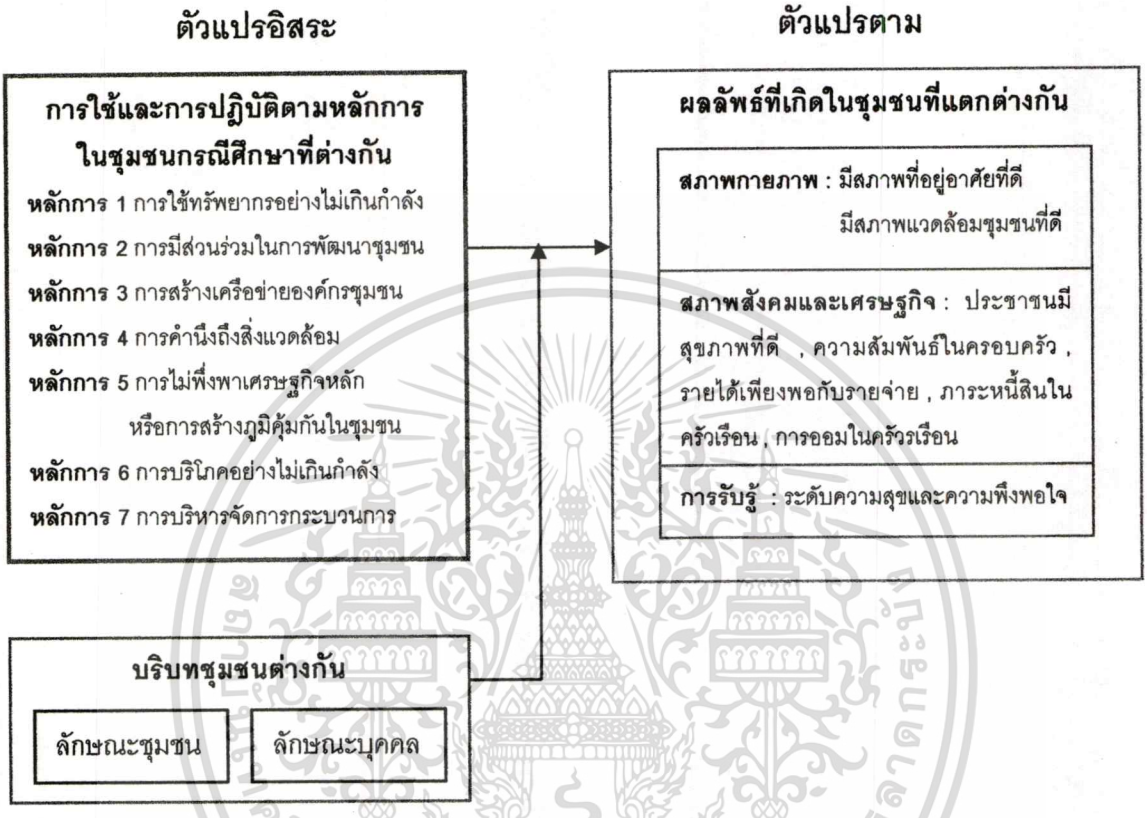
5.4 การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงกับผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน

จากการเลือกชุมชนกรณีศึกษาที่มีบริบทชุมชนที่แตกต่างกันทางด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งคาดว่าบริบทชุมชนที่แตกต่างมีผลต่อการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างใน 3 ประเด็นหลักคือ บริบทของชุมชน การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยสมมติฐานการศึกษาที่ว่า การใช้หลักการที่แตกต่างกันเนื่องมาจากบริบทของชุมชนที่แตกต่างกันนั้น และยังส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ด้านสภาพกายภาพ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงการรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชุมชนแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างในแต่ละประเด็น พบว่า

ชุมชนกรณีศึกษาที่มีบริบทของชุมชนแตกต่างกันในด้าน ที่ตั้ง ขนาดชุมชน ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ องค์กรชุมชน และการมีส่วนร่วมในชุมชนมีการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในทุกหลักการและหลักปฏิบัติโดยที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีค่าเฉลี่ยรวมของระดับการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าชุมชนซอยแสนสุขและชุมชนสามัคคีร่วมใจตามลำดับ ส่วนผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชนพบว่ามีความแตกต่างกันใน 8 ประเด็นได้แก่ (1) สภาพที่อยู่อาศัยที่ดี (2) สภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี (3) ประชาชนมีสุขภาพที่ดี(อาการเจ็บป่วยต่อปี) (4) ระดับความสัมพันธ์ในครอบครัว (5) รายได้เพียงพอกับรายจ่าย (6) ภาระหนี้สินในครัวเรือน (7) การออมเงินในครอบครัว และ (8) ระดับความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งจากการเปรียบเทียบความแตกต่างของผลลัพธ์ที่เกิดในแต่ละชุมชนพบว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวามีอันดับผลลัพธ์ที่ดีมากกว่าชุมชนซอยแสนสุขและชุมชนสามัคคีร่วมใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากผลการวิเคราะห์เหล่านี้นำมาทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการกับผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชนกรณีศึกษา เพื่อพิสูจน์ว่าการใช้หลักการใดมากหรือน้อยนั้น ส่งผลต่อผลลัพธ์ที่ดีในด้านใดบ้าง โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังรูปที่ 5.9

รูปที่ 5.9 การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

จากประเด็นความแตกต่างเหล่านี้ มีข้อสงสัยว่าการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตในชุมชนนั้น หลักการใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ที่ดีในชุมชนอย่างไร ประเด็นความสงสัยนี้นำไปสู่การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงกับผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชนในลำดับต่อไป

5.4.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม (Factor Analysis)

ในประเด็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งถือเป็นตัวแปรอิสระกับผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชนซึ่งถือเป็นตัวแปรตาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เนื่องจากกลุ่มตัวแปรอิสระและกลุ่มตัวแปรตามมีจำนวนตัวแปรย่อยๆ หลายตัวแปร โดยนำมาหามิติความสอดคล้องกันภายในตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factors Analysis) ในการวิเคราะห์ความเป็นมิติเดียวกันของกลุ่มตัวแปรอิสระและกลุ่มตัวแปรตาม ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวแปรอิสระ อันได้แก่ หลักการ 7 หลักการคือ (1) การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง (2) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (3) การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน (4) การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม (5) การสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน (6) การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง (7) การบริหารจัดการกระบวนการชุมชน มีค่า Factor Loading ใกล้ 1 ซึ่งหมายถึงตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสอดคล้องกันหรืออยู่ในมิติเดียวกัน ดังตารางที่ 5.15 ส่วนตัวแปรตามคือผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชนซึ่งมีตัวแปรย่อย 8 ตัวแปรคือ สภาพที่อยู่อาศัยที่ดี สภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี สุขภาพที่ดี (การเจ็บป่วย) ความสัมพันธ์ในครอบครัว รายได้พอเพียงกับค่าใช้จ่าย การออมเงินในครอบครัว ภาระหนี้สินในครัวเรือนและระดับความสุขและความพึงพอใจในชุมชน พบว่าตัวแปรตามมีปัจจัยที่มีความสอดคล้องกันและมีความเป็นมิติเดียวกันแบ่งออกเป็น 3 มิติ ซึ่งสามารถจัดกลุ่มปัจจัยใน 3 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 ความสุขและสภาพที่อยู่อาศัยที่ดี มิติที่ 2 ความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี และมิติที่ 3 สุขภาพและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ดังแสดงค่า Factor Loading ในตารางที่ 5.16

ตารางที่ 5.15 การวิเคราะห์หาความสอดคล้องในมิติเดียวกันตัวแปรอิสระด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factors analysis)

การใช้หลักการที่พบในชุมชนกรณีศึกษา	Component	Initial Eigen values		
	1	Total	% of Variance	Cumulative %
หลักการ1 การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง	.890	4.371	62.442	62.442
หลักการ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	.770	.782	11.174	73.616
หลักการ3 การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน	.804	.582	8.311	81.927
หลักการ4 การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม	.805	.486	6.947	88.874
หลักการ5 การสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน	.742	.349	4.983	93.857
หลักการ 6 การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง	.749	.260	3.718	97.575
หลักการ7 การบริหารจัดการกระบวนการชุมชน	.881	.170	2.425	100.000

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.16 การวิเคราะห์หาความสอดคล้องในมิติเดียวกันของตัวแปรตามด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factors analysis)

ตัวแปรตาม	Component			Initial Eigen values		
	1. ความสุขและสภาพที่อยู่อาศัย	2. ความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชน	3. สุขภาพและความความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว	Total	% of Variance	Cumulative %
1. สภาพที่อยู่อาศัยที่ดี	.761	-.192	-9.777E-02	1.688	21.099	21.099
2. สภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี	-9.661E-02	.603	.221	1.259	15.732	36.832
3. สุขภาพที่ดี	.286	-9.501E-02	.574	1.077	13.468	50.300
4. ระดับความสัมพันธ์ในครัวเรือน	-.179	.201	.727	.975	12.184	62.484
5. รายได้พอเพียงกับค่าใช้จ่าย	.402	.475	.256	.936	11.702	74.186
6. ภาระหนี้สินในครัวเรือน	-.294	.472	-.184	.832	10.403	84.590
7. การออมเงินในครอบครัว	.427	.537	-.357	.734	9.174	93.764
8. ระดับความสุขและความพึงพอใจในชุมชน	.741	4.816E-02	.106	.499	6.236	100.000

5.4.2. การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ที่ดีในชุมชน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนกรณีศึกษากับผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชนนั้น เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระมากกว่า 2 ตัวกับตัวแปรตาม ซึ่งตัวแปรทั้งสองเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ จึงอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (หลักการ 1-7) กับตัวแปรตามใน 3 มิติ ได้แก่ ความสุขและสภาพที่อยู่อาศัย ความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชน และสุขภาพและความความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการในการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้นได้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

$$Y = \beta_o + \beta_1 x_1 \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots + \beta_7 x_7 + e_1$$

เมื่อ Y คือ ตัวแปรตาม ได้แก่ Y1 มิติความสุขและสภาพที่อยู่อาศัย

Y2 มิติความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชน

Y3 มิติสุขภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัว

β_o คือ ค่าของ Y เมื่อไม่มีอิทธิพลของ x (เมื่อ x มีค่าเป็น 0)

x_1 คือ หลักการ 1 การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง

x_2 คือ หลักการ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

x_3 คือ หลักการ 3 การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน

x_4 คือ หลักการ 4 การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม

x_5 คือ หลักการ 5 การสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน

x_6 คือ หลักการ 6 การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง

x_7 คือ หลักการ 7 การบริหารจัดการกระบวนการชุมชน

จากสมการนี้จะเป็นแบบจำลองการวิเคราะห์และนำไปทดสอบสมมติฐานการศึกษาใน 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

5.4.2.1 การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงใดที่มีอิทธิพลต่อความสุขและสภาพที่อยู่อาศัยที่ดี

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงกับผลลัพธ์ในมิติความสุขและสภาพที่อยู่อาศัยที่ดี โดยตั้งสมมติฐานเบื้องต้นว่า การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการ 1-7 ไม่มีความสัมพันธ์กับความสุขและสภาพที่อยู่อาศัยที่ดี ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรอิสระ (หลักการ 1-7) มีความสัมพันธ์กับความสุขและสภาพที่อยู่อาศัยที่ดี และตัวแปรอิสระ (หลักการ 1-7) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ในมิติความสุขและสภาพที่อยู่อาศัยที่ดีได้ ร้อยละ 9.0 (Adjusted R Square = .090) ซึ่งจากการทดสอบสมมติฐานข้างต้นด้วยสถิติทดสอบ F ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.672 และมีค่านัยสำคัญ (Sig.) .000 ซึ่งพบว่ามีตัวแปรอิสระ 3 ตัวที่มีความสัมพันธ์กับความสุขและสภาพที่อยู่อาศัยที่ดีอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ หลักการ 1 การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง หลักการ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และหลักการ 6 การบริโภคอย่างไม่เกินกำลังซึ่งมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ในมิติความสุขและสภาพที่อยู่อาศัยที่ดี ดังแสดงในตารางที่ 5.17

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.17 การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระกับผลลัพธ์ในมิติความสุขและมีสภาพที่อยู่อาศัย

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	-.218	.117		-1.862	.063
หลักการ 1 การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง	5.444E-02	.025	.169	2.182	.030
หลักการ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	5.444E-02	.025	.169	2.182	.030
หลักการ 6 การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง	-.101	.029	-.199	-3.476	.001

ค่าสถิต : R Square = .097 , Adjusted R Square = .090 , F = 12.766 , Sig. = .000

5.4.2.2 การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงใดที่มีอิทธิพลต่อความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงกับผลลัพธ์ในมิติความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชน โดยตั้งสมมติฐานการศึกษาเบื้องต้นว่า การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการ 1-7 ไม่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชน พบว่าตัวแปรอิสระ (หลักการ 1-7) มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชน และตัวแปรอิสระ (หลักการ 1-7) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ในมิติความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชน ร้อยละ 6.0 (Adjusted R Square = .060) ซึ่งจากการทดสอบสมมติฐานข้างต้นด้วยสถิติทดสอบ F ซึ่งมีค่าเท่ากับ 11.679 และมีค่านัยสำคัญ < .01 ดังตารางที่ 5.18 แสดงว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ ผลการทดสอบพบว่า หลักการ 4 การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และหลักการ 6 การบริโภคอย่างไม่เกินกำลังมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ในมิติความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชน ซึ่งมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน จากผลการทดสอบสามารถอธิบายได้ว่าการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการการบริโภคอย่างไม่เกินกำลังและหลักการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีผลต่อความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชน โดยที่ชุมชนใดมีการปฏิบัติตามหลักการโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคและเน้นใช้จ่ายในสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพและลดรายจ่ายฟุ่มเฟือยนั้น ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย มีภาระหนี้สินในครัวเรือนลดลงนอกจากนี้ครัวเรือนยังมีการออมเงินมากขึ้น เมื่อภาวะความตึงเครียดทางด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนลดลง ประชาชนน่าจะให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมรอบตัวและมีความสามารถทั้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทางด้านกำลังทรัพย์และการให้ความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนมากขึ้นเพื่อให้สภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่มีสภาพที่ดีและมีความปลอดภัยในทรัพย์สินและความเป็นอยู่ของตน

ตารางที่ 5.18 การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระกับผลลัพธ์ในมิติความมั่นคงในครัวเรือนและสภาพแวดล้อมชุมชน

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	.586	.150		3.917	.000
หลักการ 4 การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม	-3.406E-02	.019	-.109	-1.815	.070
หลักการ 5 การสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน	-3.419E-02	.012	-.173	-2.875	.004

ค่าสถิติ : R Square = .078 , Adjusted R Square = .060 , F = 11.679 , Sig. = .000

2.5.4.3 การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงกับผลลัพธ์ในมิติสุขภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยตั้งสมมติฐานเบื้องต้นว่า การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการ 1-7 ไม่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัว จากสมการความถดถอยเชิงพหุที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามนั้น ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรอิสระ (หลักการ 1-7) มีความสัมพันธ์กับสุขภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัว และตัวแปรอิสระ (หลักการ 1-7) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ในมิติสุขภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัว ร้อยละ 1.3 (Adjusted R Square = .013) ซึ่งจากการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติทดสอบ F ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.038 และมีค่านัยสำคัญ (Sig.) <.01 จากการทดสอบมีตัวแปรอิสระที่สามารถจะอธิบายได้คือ หลักการ 1 การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลังนั้นมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ในมิติสุขภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งมีค่านัยสำคัญ .019 ดังตารางที่ 5.19 ค่าสถิติจะไม่สามารถบ่งบอกได้ชัดเจนนัก แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนที่มีการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง โดยเน้นการใช้ทรัพยากรที่ตนมีอยู่อย่างคุ้มค่าและเน้นการใช้พลังงานและทรัพยากรที่มีอยู่เท่าที่จำเป็น เช่น การประหยัดพลังงานไฟฟ้า น้ำ น้ำมัน ,การเลือกใช้สินค้าประหยัดพลังงาน การซ่อมแซมและนำกลับมาใช้ใหม่ ส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัวลดลง ซึ่งอาจเนื่องมาจากบริบทของชุมชนเมืองมีข้อจำกัดของทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ได้ในการดำเนินชีวิตไม่เอื้ออำนวย ประกอบกับวิถีชีวิตคนเมืองต้องใช้ทรัพยากรเหล่านี้ในการดำรงชีพซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้และด้วยความต้องการของบุคคลที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

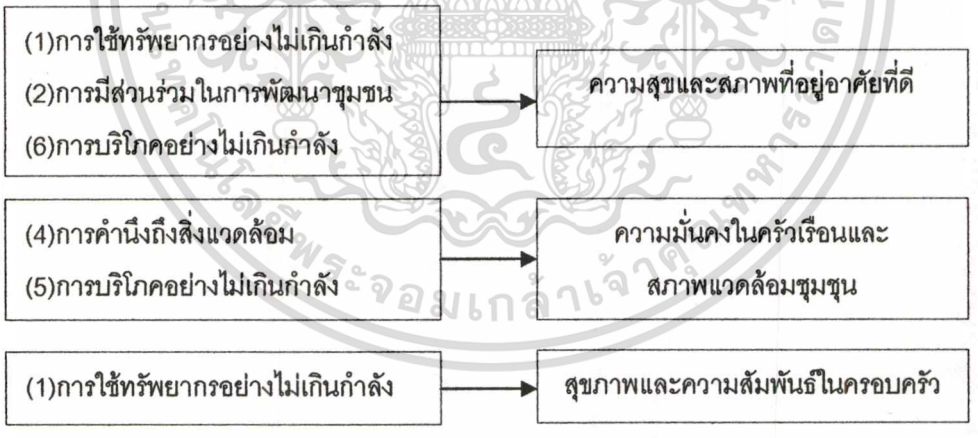
อาจแตกต่างกันทั้งในด้านค่านิยมส่วนบุคคล บุคคลย่อมต้องการความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต การจำกัดการใช้ทรัพยากรอาจส่งผลต่อสุขภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ตารางที่ 5.19 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระกับผลลัพธ์ในมิติสุขภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัว

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	.175	.091		1.924	.055
หลักการ 1 การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง	-3.973E-02	.017	-.124	-2.355	.019

ค่าสถิติ : R Square = .020 , Adjusted R Square = .013 , F = 5.545 , Sig. = .000

ผลการวิเคราะห์หลักการที่มีผลต่อผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชนใน 3 มิติแสดงให้เห็นว่าจากหลักการทั้ง 7 หลักการนั้นมีหลักการที่ใช้แล้วก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในชุมชนได้แก่ หลักการ 1 การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง หลักการ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หลักการ 6 การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง และ หลักการ 4 การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลต่อผลลัพธ์ที่ดีในมิติทั้งสาม ดังรูปที่ 5.10

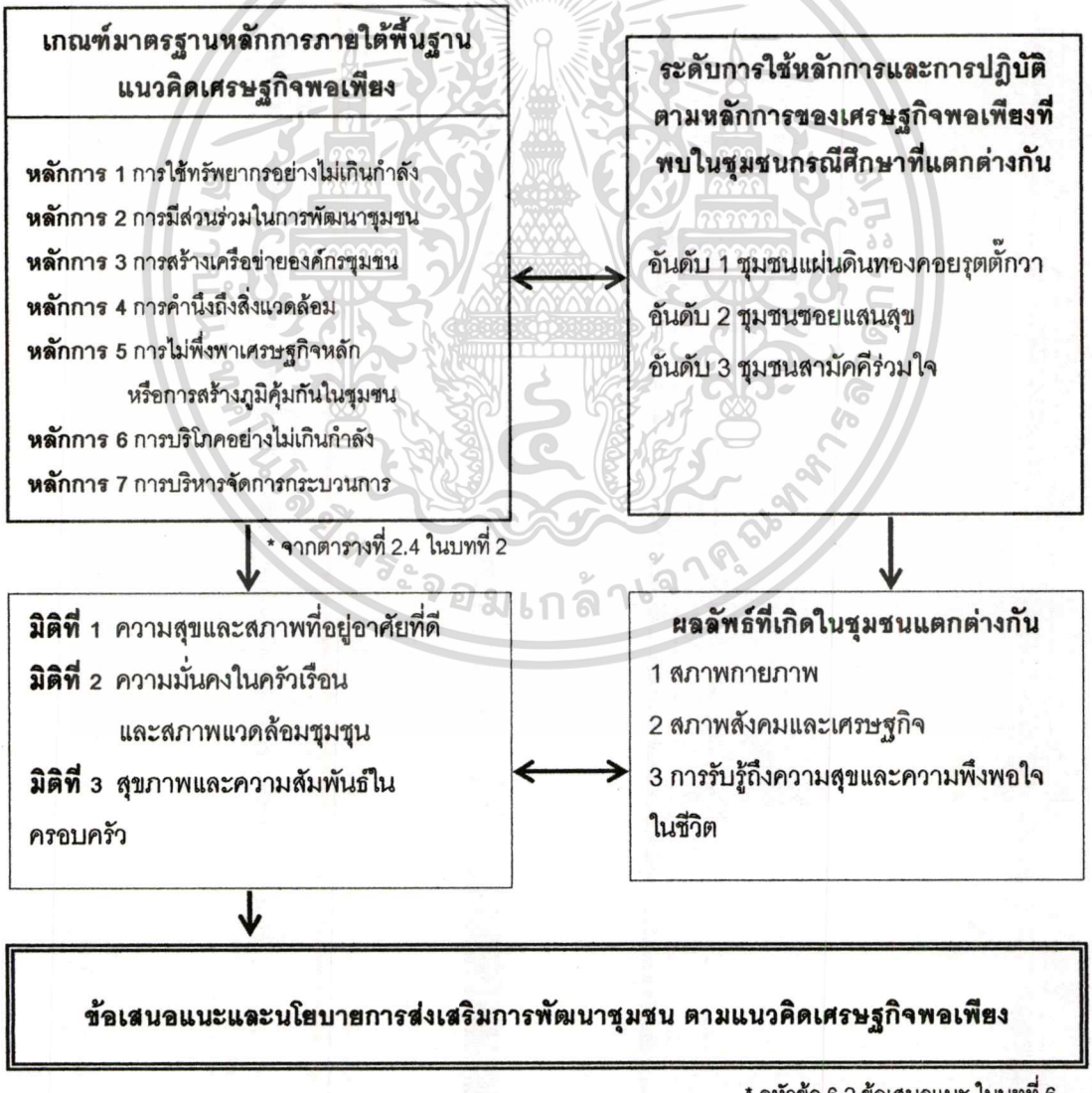

รูปที่ 5.10 สรุปหลักการที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน

ส่วนหลักการ 3 การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชนและหลักการ 7 การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนนั้นพบว่าไม่มีผลต่อมิติของผลลัพธ์ใน 3 มิติ ซึ่งอาจเนื่องมาจาก การสร้างเครือข่ายเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความเชื่อมโยงกิจกรรมของกลุ่มระหว่างชุมชนกับชุมชนส่วนการบริหารจัดการกระบวนการชุมชนนั้นเป็นหลักการของสภาพัฒน์ซึ่งตั้งขึ้นมาใหม่เพื่อให้ชุมชนมีการรวบรวมฐานข้อมูลชุมชนและนำมาประกอบการพัฒนาชุมชน จึงยังไม่เห็นผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ จากการวิเคราะห์หลักการและหลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จากหลักการใน 3 ระดับ ได้แก่หลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช หลักการของสภาพัฒน์และหลักการของกรุงเทพมหานคร ภายใต้พื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวไว้ในบทที่ 2 (ตารางที่ 2.4) เมื่อนำไปเป็นตัวชี้วัดการใช้หลักการในชุมชนกรณีศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกันซึ่งพบว่าชุมชนกรณีศึกษามีระดับการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่แตกต่างกันในด้านสภาพกายภาพ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงการรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต จากการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักการฯ กับผลลัพธ์ที่เกิดในชุมชน พบว่าการใช้หลักการมีผลต่อผลลัพธ์ใน 3 มิติ ดังที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้น จากการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปการเชื่อมโยงการวิเคราะห์ผลดังรูปที่ 5.11

รูปที่ 5.11 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 6
สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ในปัจจุบันแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ประเทศไทยนำมายึดเป็นกรอบการพัฒนาหลักของประเทศ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เพื่อชี้นำและเป็นแนวทางการพัฒนาในระดับภาค เมืองและชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ นำไปเป็นกรอบในการปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายในทิศทางเดียวกัน คือ ความอยู่ดีมีสุขร่วมกันในสังคมไทย ซึ่งการพัฒนาเมืองและชุมชนเมืองถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในบริบทของการพัฒนาประเทศ หากกล่าวในบริบทการพัฒนาในระดับเมืองหรือชุมชนเมืองแล้ว นับได้ว่ายังมีการนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้แล้วก่อเกิดผลที่เห็นเป็นรูปธรรมได้น้อยกว่าชุมชนในลักษณะชุมชนชนบทหรือชุมชนเกษตรกรรม อาจเนื่องด้วยข้อจำกัดของความเป็นเมือง ในด้านลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ รูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากชุมชนชนบท และด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความเป็นปัจเจกบุคคลสูงในสังคมเมือง จึงอาจมองได้ว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากที่ชุมชนเมืองจะสามารถนำหลักการและหลักปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนได้ แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนเมืองจะพัฒนาสู่การเป็นชุมชนพึ่งตนเองในลักษณะของชุมชนเมืองได้อย่างไรนั้น เป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรจะศึกษาถึงหลักการและหลักปฏิบัติที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของชุมชนในระดับเมืองที่มีความแตกต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเมืองอย่างยั่งยืนได้ต่อไป

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อคุณภาพด้านปัจจัยกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างด้านต่างๆ เหล่านั้นใน 3 ชุมชน คือชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตติ์กวา ชุมชนซอยแสนสุขและชุมชนสามัคคีร่วมใจ เพื่อให้ทราบถึงการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงต่างกันเนื่องจากบริบทชุมชนที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในชุมชนในด้านใด รวมถึงหลักการและหลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ที่ดีในด้านต่างๆ เหล่านั้น สามารถนำหลักการไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน ให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีและสอดคล้องกับบริบทชุมชนนั้นๆ ต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.1 สรุปผลการศึกษา

จากวัตถุประสงค์การวิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาในประเด็นสำคัญคือ ประเด็นที่หนึ่ง หลักการและหลักปฏิบัติของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในระดับชุมชนเมือง ประเด็นที่สอง การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการใดที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ที่ดีในชุมชน ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาในแต่ละประเด็นดังนี้

6.1.1 หลักการและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน

จากการศึกษาทบทวนหลักการและหลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนเมือง โดยการวิเคราะห์จากหลักการใน 3 กระแสหลัก คือ หลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช หลักการของสภาพัฒน์ และหลักการของกรุงเทพมหานคร ภายใต้แนวคิดพื้นฐานคือแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปผลการวิเคราะห์หลักการและหลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นเกณฑ์ชี้วัดการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนสำหรับการศึกษา (จากตารางที่ 2.4 ในบทที่ 2) และสามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนเมืองต่อไปได้ดังต่อนี้

1 การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง
2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน
3 การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน
4 การสร้างภูมิคุ้มกันในชุมชน
5 การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง หรือการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน
6 การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม
7 การบริหารจัดการกระบวนการชุมชน

6.1.2 การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ที่ดีในชุมชน

จากการศึกษาและการวิเคราะห์การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมากหรือน้อยต่างกันนั้น เนื่องมาจากบริบทของชุมชนที่แตกต่างกันในด้านลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในชุมชนแตกต่างกัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในด้านสภาพกายภาพ สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ดี รวมถึงการรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชุมชน จากประเด็นการศึกษาและวิเคราะห์เหล่านี้เมื่อนำมาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักการและการปฏิบัติตามหลักการกับผลลัพธ์ที่ดีในแต่ละด้านนั้น สามารถแบ่งการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการที่มีผลต่อการเกิดผลลัพธ์ที่ดีในชุมชนได้ดังนี้

1. การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อสภาพกายภาพ

ผลลัพธ์ที่ดีในด้านสภาพกายภาพ ได้แก่ สภาพที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมชุมชน ซึ่งจากการนำหลักการและหลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนนั้น พบว่าการที่ชุมชนมีการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และการบริโภคอย่างไม่เกินกำลังนั้นมีผลต่อสภาพที่อยู่อาศัยที่ดี และการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการ การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและหลักการบริโภคอย่างไม่เกินกำลังมีผลต่อสภาพแวดล้อมชุมชุนที่ดี เพราะว่าชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากและเน้นการบริโภคอย่างไม่เกินกำลังโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค ลดรายจ่ายฟุ่มเฟือยและเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชนอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ใช้สิ่งที่จำเป็นและเท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ โดยจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนั้นย่อมส่งผลให้ชุมชนมีสภาพที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมในชุมชนที่ดี

2. หลักการและหลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจ

ผลลัพธ์ที่ดีในด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีสุขภาพที่ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจในครัวเรือน (ครอบครัวมีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย มีภาระหนี้สินในครัวเรือนลดลง ครอบครัวมีการออมเงิน) รวมถึงประชาชนมีความสุขและความพึงพอใจในชีวิตและชุมชน ซึ่งจากการนำหลักการและหลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนนั้น มีการใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการที่มีผลต่อผลลัพธ์ที่ดีทางสภาพสังคมและเศรษฐกิจในชุมชนในแต่ละด้านดังนี้

- การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและหลักการการบริโภคอย่างไม่เกินกำลังมีผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจในครัวเรือน เพราะว่าการเน้นการบริโภคอย่างไม่เกินกำลังควบคู่กับการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค เน้นการบริโภคในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีพและลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยรวมถึงการวางแผนการใช้จ่ายเงินและการทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน ทำให้ครอบครัวมีรายได้สมดุลกับรายจ่ายและยังมีเงินเหลือจากการตัดรายจ่ายฟุ่มเฟือยซึ่งสามารถนำมาเป็นเงินออมในครัวเรือน นอกจากนี้การวางแผนการใช้จ่ายเงินและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคยังส่งผลให้การก่อหนี้สินโดยไม่จำเป็นในครัวเรือนลดลง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลังมีผลต่อผลลัพธ์ด้านสุขภาพที่ดีและระดับความสัมพันธ์ในครอบครัว เพราะว่าการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง โดยการใช้ทรัพยากรที่ตนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าและใช้อย่างประหยัด เท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ อีกทั้งการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาใช้ในกิจกรรมการประกอบอาชีพและกิจกรรมอื่นๆ เหล่านี้ส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี เมื่อคนเจ็บป่วยน้อยลง การทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัวก็ย่อมน้อยลงทำให้ระดับความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น

- การใช้หลักการและการปฏิบัติตามหลักการการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และการบริโภคอย่างไม่เกินกำลังมีผลต่อระดับความสุขและความพึงพอใจในชุมชน เพราะว่าการที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา แก้ไขปัญหาในชุมชน และเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ประกอบกับการบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง เน้นบริโภคในสิ่งจำเป็นและการบริหารจัดการชีวิตในครอบครัวที่ดีย่อมส่งผลให้ครอบครัวมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีสภาพที่อยู่อาศัยที่ดีและมีสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี นั้นสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนจนก่อให้เกิดภาวะของความสุขและความพึงพอใจในชุมชน

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการนำหลักการและหลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในดำเนินชีวิตในระดับชุมชนและใช้เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนนั้น เพื่อให้การพัฒนาชุมชนเกิดผลลัพธ์ที่ดีในด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงความสุขและความพึงพอใจของประชาชนในชุมชน ควรมีการส่งเสริมการใช้หลักการผ่านองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

6.2.1 การส่งเสริมการใช้หลักการและหลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชน

การส่งเสริมการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชน ในการนำหลักการและหลักปฏิบัติมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาชุมชนนั้น จะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสภาพปัญหาในแต่ละชุมชน ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาในหลายๆ ด้านไปพร้อมๆ กัน หรือที่เรียกว่าการพัฒนาอย่างบูรณาการในด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคคล เป็นต้น ในการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีนั้น ควรมีการส่งเสริมและเน้นการนำหลักการและหลัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปฏิบัติเหล่านี้ไปใช้เป็นกรอบและแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน โดยชุมชนและผู้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนควรจะส่งเสริมและเน้นความสำคัญในหลักการดังต่อไปนี้

- ชุมชนที่ต้องการให้ชุมชนมีสภาพกายภาพที่ดี ชุมชนควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา แก้ไขปัญหาชุมชนและเน้นการบริโภคอย่างไม่เกินกำลังโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค ลดรายจ่ายฟุ่มเฟือยและเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชนอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ใช้สิ่งที่จำเป็นและเท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ โดยจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

- ชุมชนที่ต้องการจะสร้างความมั่นคงทางฐานะทางเศรษฐกิจให้ประชาชนควรจะเน้นการบริโภคอย่างไม่เกินกำลังควบคู่กับการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม โดยการส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค ให้เน้นการบริโภคในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีพและลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย รวมถึงส่งเสริมการวางแผนการใช้จ่ายเงินและการทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน ส่งเสริมให้มีการออมเงินเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในครอบครัว

- ชุมชนที่ต้องการจะพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพประชาชนและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวในชุมชน ควรจะเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลัง โดยการใช้ทรัพยากรที่ตนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าและใช้อย่างประหยัด เท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ และส่งเสริมการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาใช้ในกิจกรรมการประกอบอาชีพ เช่นการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว และสมาชิกในชุมชน

- การที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา แก้ไขปัญหาในชุมชน และเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ประกอบกับการบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง เน้นบริโภคในสิ่งจำเป็นและการบริหารจัดการชีวิตในครอบครัวที่ดีย่อมส่งผลให้ครอบครัวมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีสภาพที่อยู่อาศัยที่ดีและมีสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดีนั้นสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนจนก่อให้เกิดภาวะของความสุขและความพึงพอใจในชุมชน

6.2.2 บทบาทของนักผังเมือง

ด้วยกระแสแนวคิดการพัฒนาสังคมทางเลือกใหม่ ที่เริ่มตระหนักถึงผลกระทบจากการพัฒนาตามแบบอย่างแนวคิดกระแสหลักและเริ่มหันกลับมาพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในระดับโลก ระดับประเทศ ระดับเมืองและชุมชนนั้น แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นถือได้ว่าเป็นแนวคิดการพัฒนาสังคมอีกหนึ่งทางเลือก เฉกเช่นเดียวกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีเป้าประสงค์เช่นเดียวกัน คือมุ่งสู่ความสมดุลและความยั่งยืน ทั้งสองแนวคิดนี้มีความสอดคล้องกันทั้งในด้านหลักการที่นำไปเป็นกรอบในการปฏิบัติและด้านผลลัพธ์สุดท้ายของการพัฒนาตามแนวคิดนั่นคือความมั่นคง สมดุลและยั่งยืน นักผังเมืองซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนและเมือง จึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและนโยบายในการพัฒนาเมือง หรืออาจประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ควบคู่กับการวางนโยบายประกอบการวางผังในระดับชุมชนและระดับเมือง รวมถึงมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งถือได้ว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติไทยอย่างหนึ่ง เพื่อสร้างและดำรงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ในวิถีชีวิตของสังคมไทย ผ่านกระบวนการวางแผนและการวางผัง รวมถึงกิจกรรมการพัฒนาชุมนและเมืองอื่นๆ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะพื้นที่และวิถีชีวิตในสังคมไทย นักผังเมืองจึงควรตระหนักและควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และน่าจะมีบทบาทสำคัญในการช่วยกันขับเคลื่อนการพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หลักการและหลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงและพิจารณาหลักการที่สอดคล้องและสามารถนำไปใช้กับบริบทชุมชนในลักษณะต่างๆ
2. ถ่ายทอดความรู้ในการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชนในลักษณะต่างๆ
3. จัดการประชุม สัมมนา ให้ความรู้แก่ผู้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนในภาคประชาชน เช่น ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชนและประชาชนโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรภายในชุมชนของตนเองเพื่อนำชุมชนไปสู่เป้าหมายชุมชนที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
4. ผลักดันให้ประชาชนมีการเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทชุมชนนั้น
5. วางแผนและวางผังเชิงพื้นที่โดยยึดหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อตอบสนองแนวทางการพัฒนาชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

6.2.3 **หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการเมือง**

หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเมืองที่มีความเหมาะสมและสามารถประยุกต์ใช้กับการพัฒนาในทุกบริบท ซึ่งก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว โดยหลักการปฏิบัติในการพัฒนาจะเริ่มจากการบริหารจัดการชีวิตจากหน่วยย่อยทางสังคม นั่นคือตั้งแต่ระดับบุคคลและครอบครัวก่อนซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญทางสังคม จากนั้นก็พัฒนาสู่ระดับชุมชน และเมืองตามลำดับ โดยการเชื่อมโยงกันเป็นโครงข่ายหรือเครือข่ายชุมชนไม่ว่าจะเป็นการร่วมลงทุนหรือทำกิจกรรม การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นอกจากนี้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่ครอบคลุมทุกมิติในการดำเนินชีวิต เช่น การใช้ทรัพยากร การบริโภค การรวมกลุ่มหรือการแลกเปลี่ยนรวมถึงการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มิติเหล่านี้จะส่งผลในการแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างบูรณาการ ทั้งปัญหาการจัดสรรทรัพยากร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม ทำให้ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามศักยภาพของตนเอง จนเกิดความพอเพียงและมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตและก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างสภาพแวดล้อมภายนอกกับสภาพกายและจิตใจที่เป็นสุขของประชาชน ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาปัจจัยทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีประเด็นที่น่าสนใจและควรมีการศึกษาวิจัยในบริบทหรือแนวทางต่างๆ เหล่านี้เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดประโยชน์เพิ่มขึ้น ดังต่อไปนี้

6.3.1 ควรศึกษาถึงกระบวนการการเรียนรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ด้วยกระบวนการการมีส่วนร่วม ภายใต้พื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

6.3.2 ควรจะศึกษาการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละบริบทชุมชนเมือง เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้กับบริบทชุมชนนั้นๆ ต่อไป

6.3.3 ควรศึกษาการประเมิน โครงการ กิจกรรมการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการวางแผนพัฒนาชุมชนพึ่งตนเอง

6.3.4 ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการวางแผนและผังแม่บทชุมชนในลักษณะต่างๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

ขบวน พลตรี.2529. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. สกลนคร:วิทยาลัยครูสกลนคร.

ประเวศ วะสี. 2542. **"เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางประชาสังคม"** แนวทางการพลิกฟื้นฟู เศรษฐกิจและสังคม, มูลนิธิหมอชาวบ้าน, กรุงเทพฯ

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. หน้า 26

ชยันต์ วรรธนะภูติ. 2536. "การกำหนดกรอบคิดในการวิจัย" .ใน อุทัย ดุลยเกษม, **คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนา**. กรุงเทพ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น หน้า 44.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรมและสังคม สัญจร.2543. **สำนึกไทยที่พึงปรารถนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เดือนตุลาคม.หน้า 22-29

ภูริศา ยศหมึก. 2545. **การศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้โครงการเมืองน่าอยู่ กรณีศึกษาเทศบาลนครยะลา**. การวางแผนภาคและเมือง มหาบัณฑิต. สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เวียรเธียร สุขชื่น, 2545 . **คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่พักอาศัยใกล้นิคมอุตสาหกรรม** การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต. สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

สุเมธ ตันติเวชกุล . 2549. **ใต้เบื้องพระยุคลบาท**. พิมพ์ครั้งที่ 8 : สำนักพิมพ์มติชน กรุงเทพฯ

สนธยา พลศรี. 2545. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพ: โอเดียนสโตร์.

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. 2546. **รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย พ.ศ. 2546**. กรุงเทพ: สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. หน้า 175.

หฤทัย อาจปรุ. 2544. **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิตและความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล**. พยาบาลศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หนังสือพิมพ์สวัสดีกรุงเทพ. 6–12 มกราคม 2549.

อภิชัย พันธเสน และคณะฯ , 2549 **"สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง"** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2549 หน้า 39 – 45

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อรสุดา เจริญรัถ 2546. **เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ

อัญชลี ตีระกิตติธนา. 2549. "แนวทางในการดำเนินงานแผนชุมชนพึ่งตนเองของกรุงเทพมหานคร." **วารสารสำนักพัฒนาสังคม**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 : 15-23

กรุงเทพมหานคร. **สรุปข้อมูลชุมชนกรุงเทพมหานคร ณ พฤศจิกายน 2549.** [Online].Available :http://203.155.220.230/default.asp

การท่องเที่ยวเขตหนองจอก. **ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั้กวา.** [Online].Available : http://www.nongchok.com/

โครงการจัดทำฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. 2547. **กลุ่ม องค์กร พื้นที่ที่ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต.** [Online].Available :http://www.sedb.org/

ทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง [Online].Available : http://www.24.brinkster.com/

ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข (Key Performance Indicators) [Online].Available : http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=58

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนพรรษา ปี 2541 [Online].Available : http://www.tangnamo.com/community/com02.htm

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2542. **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร** . [Online].Available : http://www.sufficienceeconomy.org

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔)** [Online].Available : http://www.nesdb.go.th

เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน [Online].Available : http://www.tangnamo.community/com02.htm

E.F. Shumacher ปี . (พ.ศ.). **เล็กนั้นงาม**. เล่มที่ แปลจาก small is beautiful แปลโดย กษิร ชีพเป็นสุข. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก

Lewis Mumford. 1937. "What Is a City?" from Architectural Record. In R. T. LeGates and F. Stout (ed.) 2000. **The City Reader.** 2nd ed. pp. 92-96. London and New York:

R.V. Krejcie and V.D. Morgan **"Dertermining sample Size for Research Activties"** Education and Psychological Management. 80, 1970 : p.608

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก.
ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ผู้นำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรื่อง ปัจจัยทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจที่ผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน

ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

กรณีศึกษาชุมชน.....
วันที่สัมภาษณ์...../...../.....

โดย น.ส.ยาภาพร ปานนุ่น นักศึกษาปริญญาโท
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

1 ท่านมีตำแหน่งรับผิดชอบอะไรบ้างในชุมชน ☐ ประธานชุมชน ☐ กรรมการ ☐ อื่นๆ(โปรดระบุ).....

2 ชุมชนมีกลุ่ม/องค์กร ทั้งหมดจำนวน.....กลุ่ม/องค์กร

3 ชุมชนของท่านมีประเภทกลุ่ม/องค์กรอะไรบ้าง และมีจำนวนสมาชิกในกลุ่มจำนวนกี่คน

☐ กลุ่มออมทรัพย์ / เครดิตยูเนียน จำนวนสมาชิก.....คน ระยะเวลาในการดำเนินงาน.....เดือน/ปี

☐ กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าชุมชน จำนวนสมาชิก.....คน ระยะเวลาในการดำเนินงาน.....เดือน/ปี

☐ กลุ่มอาชีพ (เช่น ด้านการเกษตร ด้านหัตถกรรม ด้านคหกรรม เป็นต้น)

1.....จำนวนสมาชิก.....คน ระยะเวลาในการดำเนินงาน.....เดือน/ปี

2.....จำนวนสมาชิก.....คน ระยะเวลาในการดำเนินงาน.....เดือน/ปี

3.....จำนวนสมาชิก.....คน ระยะเวลาในการดำเนินงาน.....เดือน/ปี

☐ กลุ่มอื่นๆ (ระบุ)

1.....จำนวนสมาชิก.....คน ระยะเวลาในการดำเนินงาน.....เดือน/ปี

2.....จำนวนสมาชิก.....คน ระยะเวลาในการดำเนินงาน.....เดือน/ปี

3.....จำนวนสมาชิก.....คน ระยะเวลาในการดำเนินงาน.....เดือน/ปี

4 แนวโน้มการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรในอนาคตเป็นอย่างไร

☐ มีกลุ่ม/องค์กรในชุมชนที่จะขยายการดำเนินงาน ได้แก่.....

☐ ไม่มีกลุ่ม/องค์กรในชุมชนที่จะขยายผลการดำเนินงาน

5 ชุมชนมีการจัดกิจกรรมร่วมกันหรือการพบปะกันของกรรมการชุมชนและสมาชิกในชุมชนบ่อยแค่ไหน

☐ ทุกวัน ☐ สัปดาห์/.....ครั้ง ☐ เดือน /.....ครั้ง

☐ อื่นๆ ระบุ.....

6 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างไร

(กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ และช่อง .....)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน			
	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6.1 ลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน				
☐ ร่วมประชุม	.....	.....	.....	.....
☐ ร่วมบริจาค (ค่าใช้จ่าย / วัสดุ อุปกรณ์)	.....	.....	.....	.....
☐ ร่วมเป็นกรรมการ/ สมาชิก	.....	.....	.....	.....
☐ ร่วมเป็นผู้นำ	.....	.....	.....	.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน			
	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
6.2 วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นอย่างไร				
☐ เข้าร่วมประชุม	.....	.....	.....	.....
☐ ตอบแบบสอบถาม	.....	.....	.....	.....
☐ ให้สัมภาษณ์	.....	.....	.....	.....
☐ เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ	.....	.....	.....	.....
☐ อื่นๆ	.....	.....	.....	.....
6.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมีอะไรบ้าง				
☐ ร่วมหาปัญหา สาเหตุ ความต้องการที่แท้จริง จัดลำดับความสำคัญ	.....	.....	.....	.....
☐ ร่วมคิด สร้างแบบวิธีการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน	.....	.....	.....	.....
☐ ร่วมวางนโยบาย	.....	.....	.....	.....
☐ ร่วมตัดสินใจ	.....	.....	.....	.....
☐ ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบ	.....	.....	.....	.....
☐ ร่วมลงทุน (แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เงิน)	.....	.....	.....	.....
☐ ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย	.....	.....	.....	.....
☐ ร่วมควบคุม ติดตามและประเมินผลและร่วมบำรุงรักษา	.....	.....	.....	.....
☐ การมีส่วนร่วมอื่นๆ.(โปรดระบุ).....	.....	.....	.....	.....

7 ชุมชนมีการใช้หลักการหรือวิธีการอย่างไรบ้าง ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนสู่การเป็นชุมชนพึ่งตนเอง (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ และช่อง .....)

การใช้หลักการและหลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชน	ระดับความสอดคล้องกับการใช้หลักการฯ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1 ชุมชนมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนในระดับใด และ โดยวิธีการใด	.....	.....	.....	.....	.....
☐ การรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ เป็นต้น					
☐ การรวมตัวของคนในชุมชนร่วมกันคิด วิเคราะห์ วางแผนตัดสินใจแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างบูรณาการในด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม					
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชน	ระดับความสอดคล้องกับการใช้หลักการฯ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
2 ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชนในระดับใด และเพื่อวัตถุประสงค์ใด ☐ ร่วมลงทุน ☐ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ☐ แสวงหาความร่วมมือในการทำกิจกรรมที่เกินความสามารถของชุมชน โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน	.....	.....	.....	.....	.....
3 ชุมชนมีการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เกินกำลังในระดับใด และ โดยวิธีการใดบ้าง ☐ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ☐ การใช้พลังงานและทรัพยากรที่มีอยู่เท่าที่จำเป็น เช่น การปลูกผักสวนครัว การใช้สินค้าประหยัดพลังงาน การรีไซเคิลขยะเพื่อนำมาใช้ใหม่ เป็นต้น ☐ การส่งเสริมการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการ	.....	.....	.....	.....	.....
4 ชุมชนมีการส่งเสริมการผลิตและบริการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนในระดับใด	.....	.....	.....	.....	.....
5 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดย ☐ สร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิต ☐ การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ขยะ น้ำเสีย มลภาวะ เป็นต้น รวมถึงฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมในชุมชน ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....	.....	.....	.....	.....	.....
6 ชุมชนมีการส่งเสริมการใช้จ่ายอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล ประหยัดเท่าที่จำเป็นในระดับใดและ โดยวิธีการใดบ้าง ☐ การปรับพฤติกรรมการบริโภค เน้นการบริโภคในสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ☐ การทำบัญชีรายรับ- รายจ่าย ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....	.....	.....	.....	.....	.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชน	ระดับความสอดคล้องกับการใช้หลักการฯ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
8 ชุมชนมีการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนโดยวิธีการใดบ้าง ☐ การเสริมสร้างครอบครัวให้มีความมั่นคงและสัมพันธภาพที่ดี ☐ การเสริมสร้างโอกาสและสภาพแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษา ☐ เสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (การออมทรัพย์ สุขภาพ การจัดบริการทางสังคมขั้นพื้นฐาน การดูแลความสะอาด ความเรียบร้อยและความปลอดภัย)	.....	.....	.....	.....	.....
9 ชุมชนมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มทางอาชีพในรูปแบบต่างๆ เพื่อ ☐ (1) การผลิตบนฐานทรัพยากรในชุมชนให้เพียงพอกับการอุปโภคบริโภคภายในชุมชน ☐ (2) การนำส่วนเกินไปแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่ายชุมชนสู่ตลาดภายนอกชุมชน	.....	.....	.....	.....	.....

8 จากการใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ในด้านใดบ้าง และมีการเปลี่ยนแปลงในระดับใด (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ❍ และช่อง ☐

ผลลัพธ์จากการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา	ระดับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการใช้หลักการ			
	มาก	พอสมควร	เล็กน้อย	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
1 สภาพทางกายภาพ				
❍ สภาพที่อยู่อาศัยโดยรวมของชุมชนดีขึ้น	☐	☐	☐	☐
❍ ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น	☐	☐	☐	☐
2 สภาพสังคมและเศรษฐกิจ				
❍ ประชาชนมีสุขภาพที่ดี				
- ชุมชนมีสัดส่วนประชากรที่เจ็บป่วยลดลง	☐	☐	☐	☐
- ประชาชนส่วนใหญ่มีหลักประกันสุขภาพที่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐
- ในชุมชนมีปริมาณคนดื่มสุรา สูบบุหรี่ลดลง	☐	☐	☐	☐
❍ ครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดี				
- ครัวเรือนส่วนใหญ่ในชุมชนมีกรรมสิทธิ์ที่ดินและที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง	☐	☐	☐	☐
- อัตราการหย่าร้างในชุมชนลดลง	☐	☐	☐	☐

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลลัพธ์จากการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา	ระดับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการใช้หลักการ			
	มาก	พอสมควร	เล็กน้อย	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
- ประชาชนส่วนใหญ่มีหลักประกันสุขภาพที่เหมาะสม	☐	☐	☐	☐
- ในชุมชนมีปริมาณคนดื่มสุรา สูบบุหรี่ลดลง	☐	☐	☐	☐
❍ ครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดี				
- ครัวเรือนส่วนใหญ่ในชุมชนมีกรรมสิทธิ์ที่ดินและที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง	☐	☐	☐	☐
- อัตราการหย่าร้างในชุมชนลดลง	☐	☐	☐	☐
❍ ประชาชนมีความมั่นคงทางฐานะทางเศรษฐกิจ				
- อัตราการว่างงานในชุมชนลดลง	☐	☐	☐	☐
- ภาระหนี้สินในครัวเรือนลดลง	☐	☐	☐	☐
❍ ชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	☐	☐	☐	☐
❍ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหาของชุมชน	☐	☐	☐	☐
❍ ชุมชนมีกิจกรรมความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชนและภาครัฐเพิ่มมากขึ้น	☐	☐	☐	☐
❍ อื่นๆ	☐	☐	☐	☐

.....

9 ในการดำเนินงานหรือการทำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ท่านพบปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ข
ตัวอย่างแบบสอบถาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถามประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรื่อง ปัจจัยทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจที่ผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

โดย น.ส.ชาภาพร ปานนุ่น นักศึกษาปริญญาโท
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

กรณีศึกษาชุมชน.....
วันที่เก็บแบบสอบถาม...../...../.....
เลขที่แบบสอบถาม.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (หัวหน้าครัวเรือน / คู่สมรส / ผู้บรรลุนิติภาวะในครัวเรือน)

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ และเติมคำตอบที่เป็นจริงในช่องว่าง (.....)

1.1 เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

1.2 อายุ.....ปี

1.3 สถานภาพในครัวเรือน ☐ หัวหน้าครอบครัว ☐ คู่สมรส ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

1.5 ท่านนับถือศาสนา ☐ พุทธ ☐ อิสลาม ☐ คริสต์ ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

1.6 การศึกษาสูงสุดของท่าน ☐ ไม่ได้ศึกษา ☐ ประถม ☐ มัธยมต้น ☐ มัธยมปลาย
☐ อนุปริญญา ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี

1.7 ท่านประกอบอาชีพ

☐ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ☐ พนักงานบริษัท ☐ ค้าขาย/ทำธุรกิจส่วนตัว
☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ รับจ้างทั่วไป ☐ แม่บ้าน
☐ ลูกจ้างหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ☐ ว่างงาน/กำลังหางานทำ ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

1.8 ระยะเวลาที่ครอบครัวท่านอยู่อาศัยอยู่ในชุมชนจนถึงปัจจุบันประมาณ.....ปี

1.9 กรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัย ☐ เจ้าของ ☐ เช่า ☐ บุกรุก

1.13 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของท่าน.....คน

1.15 รวมรายได้ต่อเดือนในครัวเรือนของท่านประมาณ

☐ 0 - 10,000 บาท ☐ 10,001 – 25,000 บาท ☐ 25,001 – 40,000 บาท
☐ 40,001 - 50,000 บาท ☐ มากกว่า 50,000 บาท

1.10 ท่านและสมาชิกในครอบครัวมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อย (ปวดหัว ปวดท้อง เป็นหวัด เป็นไข้) ประมาณ.....ครั้ง/ปี

1.11 ท่านและสมาชิกในครอบครัวมีโรคประจำตัวหรือไม่ ☐ ไม่มี ☐ มี คือ.....

1.12 ท่านและครอบครัวมีหลักประกันสุขภาพหรือสิทธิการรักษาอะไรบ้าง

☐ ประกันสังคม ☐ ประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง / บัตรเหลือง 30 บาท)
☐ สวัสดิการราชการ ☐ สิทธิรักษาพยาบาลอื่นๆ.....
☐ ไม่มี /จ่ายเอง

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

2.1 จากการที่ชุมชนนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาในชุมชน ท่านได้รับรู้และนำหลักการเหล่านั้นมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตในชุมชนอย่างไร และปฏิบัติในสิ่งเหล่านี้ในระดับใด (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง (.....) ที่ตรงกับการปฏิบัติในการใช้ชีวิตของท่านและครอบครัว)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำชี้แจง ระดับความสอดคล้องกับการปฏิบัติในที่นี้แบ่งเป็น 5 ระดับค่าคะแนน ดังนี้

มากที่สุด หมายถึง ท่านและครอบครัวปฏิบัติตามหลักการและวิธีการนี้ในการดำเนินชีวิตมากที่สุด

มาก หมายถึง ท่านและครอบครัวปฏิบัติตามหลักการและวิธีการนี้ในการดำเนินชีวิตมาก

ปานกลาง หมายถึง ท่านและครอบครัวปฏิบัติตามหลักการและวิธีการนี้ในการดำเนินชีวิตพอสมควร

น้อย หมายถึง ท่านและครอบครัวปฏิบัติตามหลักการและวิธีการนี้ในการดำเนินชีวิตน้อยครั้ง

น้อยที่สุด หมายถึง ท่านและครอบครัวไม่ได้ปฏิบัติตามหลักการและวิธีการนี้เลย

การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความสอดคล้องกับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างไรบ้าง					
1.1 เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมและร่วมมือทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน	.....	.....	.....	.....	.....
1.2 ร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผนตัดสินใจ แก้ไขปัญหาชุมชนในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น	.....	.....	.....	.....	.....
2. ท่านมีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับเครือข่ายชุมชน หน่วยงานภาครัฐ /เอกชน อย่างไรบ้าง					
2.1 ร่วมลงทุนในกิจกรรมที่ชุมชนจัดร่วมกับหน่วยงานภายนอก	.....	.....	.....	.....	.....
2.2 ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์	.....	.....	.....	.....	.....
2.3 ร่วมทำกิจกรรมที่ชุมชนร่วมกับหน่วยงานภายนอกจัดขึ้น เช่น อบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประชุมระดมความคิดเห็น ฯลฯ	.....	.....	.....	.....	.....
3. ท่านมีวิธีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างไม่เกินกำลังอย่างไรและในระดับใด					
3.1 เน้นใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครอบครัวและชุมชนให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด เช่น ใช้พื้นที่ว่างรอบอาคารการปลูกผักสวนครัวสำหรับบริโภคในครัวเรือน	.....	.....	.....	.....	.....
3.2 เน้นการใช้พลังงานและทรัพยากรที่มีอยู่เท่าที่จำเป็น เช่น การประหยัดพลังงานไฟฟ้า น้ำ พลังงานน้ำมัน การเลือกใช้สินค้าที่ประหยัดพลังงาน การซ่อมแซมและนำกลับมาใช้ใหม่	.....	.....	.....	.....	.....
3.3 นำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการ ในการประกอบอาชีพของท่านและครอบครัว	.....	.....	.....	.....	.....
4. "การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม" ท่านมีความตระหนักและมีวิธีการปฏิบัติอย่างไรบ้าง และในระดับใด					
4.1 เน้นการบริโภคสินค้าและบริการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การลดการใช้ถุงพลาสติก เลือกใช้สินค้าที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	.....	.....	.....	.....	.....
4.2 ท่านและครอบครัวมีส่วนช่วยดูแลสภาพสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวเช่น ปลูกต้นไม้ ลดทิ้งน้ำเสียลงคลอง ลดทิ้งขยะ และดูแลรักษาความสะอาดรอบๆ บริเวณที่พักอาศัย ในระดับใด	.....	.....	.....	.....	.....
4.3 ท่านและครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น กำจัดขยะ น้ำเสีย มลภาวะ เป็นต้น ในระดับใด	.....	.....	.....	.....	.....
4.4 ท่านและครอบครัวมีส่วนร่วมทำกิจกรรมพัฒนา ฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมในชุมชน เช่น ร่วมพัฒนาพื้นที่รกร้าง ช่วยดูแลบำรุงรักษาพื้นที่ส่วนรวมของชุมชน ในระดับใด	.....	.....	.....	.....	.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5."การบริโภคอย่างไม่เกินกำลัง" ท่านและครอบครัวมีวิธีการปฏิบัติอย่างไรบ้าง 5.1 เน้นการบริโภคในสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต และการลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย (เช่น เหล้า บุหรี่ การเสี่ยงโชค ฯ)	.....	.....	.....	.....	.....
5.2 ทำบัญชีรายรับ- รายจ่ายในครัวเรือน	.....	.....	.....	.....	.....
6. ท่านคิดว่าชุมชนมีการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสมาชิกในชุมชนและชุมชนอย่างไรบ้าง 6.1 ชุมชนมีการเสริมสร้างความมั่นคงและสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว	.....	.....	.....	.....	.....
6.2 ชุมชนมีการให้โอกาสและจัดสภาพแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษา เช่น ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน การให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชน มีกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษา เป็นต้น	.....	.....	.....	.....	.....
6.3 ชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่ได้สร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานของสมาชิกในชุมชน โดยมีการจัดตั้งกลุ่มการออมทรัพย์ มีสวัสดิการคุ้มครองสุขภาพ มีการจัดบริการทางสังคมขั้นพื้นฐาน การดูแลความสะอาด ความเรียบร้อยและความปลอดภัยในชุมชน ในระดับใด	.....	.....	.....	.....	.....
6.4 การรวมกลุ่มทางอาชีพในชุมชน ท่านมีส่วนร่วมในด้านใดบ้าง 1. ท่านมีส่วนร่วมผลิตสินค้าและบริการบนฐานทรัพยากรที่มีในชุมชน เพื่ออุปโภคและบริโภคในครัวเรือนและชุมชนหรือไม่ (เช่น ทำยาสระผม สบู่ น้ำยาล้างจาน เสื้อผ้า เป็น)หรือไม่	.....	.....	.....	.....	.....
2. ท่านใช้สินค้าอุปโภคบริโภคที่ทำภายในครัวเรือนหรือชุมชน	.....	.....	.....	.....	.....
3. ส่วนเกินของผลิตภัณฑ์หรือสินค้า ท่านและกลุ่มองค์กรในชุมชนมีการนำไปจำหน่ายระหว่างเครือข่ายชุมชนและตลาดภายนอกชุมชน	.....	.....	.....	.....	.....
7. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างไรบ้าง และมีส่วนร่วมปฏิบัติระดับใด 7.1 มีส่วนร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูลชุมชน (การเก็บรวมรวบข้อมูล ทำรายงานเกี่ยวกับชุมชน เป็นต้น)	.....	.....	.....	.....	.....
7.2 มีส่วนร่วมเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกำหนดแนวทางและกิจกรรมในชุมชน	.....	.....	.....	.....	.....
7.3 มีส่วนร่วมถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ลูกหลานในชุมชน	.....	.....	.....	.....	.....
7.4 มีส่วนร่วมจัดการองค์ความรู้และทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในชุมชน	.....	.....	.....	.....	.....

ส่วนที่ 3 ผลลัพธ์ด้านสภาพทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงการรับรู้ของบุคคล

ผลที่เกิดจากการพัฒนาและแก้ปัญหาในชุมชนที่ผ่านมา ท่านมีความคิดเห็นหรือมีความรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงในประเด็นเหล่านี้อย่างไรบ้าง

3.1 สภาพที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมชุมชน (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ตามความคิดเห็นของท่าน)

1. การระบายอากาศในที่พักอาศัย	☐ ดีมาก	☐ ดีพอสมควร	☐ ไม่ดีเท่าที่ควร
2. แสงสว่างส่องผ่านห้องต่างๆ ในที่พักอาศัยของท่าน	☐ ดีมาก	☐ ดีพอสมควร	☐ ไม่ดีเท่าที่ควร
3. สิ่งของภายในบ้านจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ	☐ ดีมาก	☐ ดีพอสมควร	☐ ไม่ดีเท่าที่ควร
4. ความสะอาดภายในที่พักอาศัย	☐ ดีมาก	☐ ดีพอสมควร	☐ ไม่ดีเท่าที่ควร
5. บริเวณที่อยู่อาศัยของท่านมีบ้านปลูกกันแออัดหรือไม่	☐ ไม่แออัด	☐ ค่อนข้างแออัด	☐ แออัดมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. บริเวณที่อยู่อาศัยของท่านมีระบบการระบายน้ำเป็นอย่างไร ☐ ดีมาก ☐ ค่อนข้างดี ☐ ควรปรับปรุง

7. บริเวณที่อยู่อาศัยของท่านมีเศษขยะมูลฝอยและของเสียหรือไม่ ☐ ไม่มี ☐ มีปริมาณน้อย ☐ มีปริมาณมาก

8. บริเวณที่อยู่อาศัยมีแหล่งเสื่อมโทรมหรือไม่ ☐ ไม่มี ☐ มีปริมาณน้อย ☐ มีปริมาณมาก

9. บริเวณที่อยู่อาศัยของท่านได้รับผลกระทบจากมลภาวะ (ฝุ่น ควัน กลิ่น) หรือไม่

☐ ไม่มี ☐ มีเล็กน้อย ☐ มีมาก

10. บริเวณที่อยู่อาศัยของท่านมีเสียงรบกวนจาก วิทยุ / ทีวี / การทะเลาะวิวาทของเพื่อนบ้านหรือไม่

☐ ไม่มี ☐ มีเล็กน้อย ☐ มีมาก

11. บริเวณที่อยู่อาศัยมีโจรผู้ร้าย ลักจี้ชิงทรัพย์ ข่มขืนและมีการทำร้ายร่างกายหรือไม่

☐ ไม่มี ปลอดภัยมาก ☐ มีน้อย ปลอดภัยพอสมควร ☐ มีบ่อย ไม่ค่อยปลอดภัย

3.2 สภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน

3. รายได้ในครอบครัวพอเพียงกับค่าใช้จ่ายในครอบครัวหรือไม่

☐ ไม่พอ ☐ พอ ☐ เหลือเก็บ

4. หากรายได้แต่ละเดือนไม่เพียงพอ ท่านทำอย่างไร

☐ หยิบยืมเพื่อนบ้าน (ไม่ต้องเสียดอกเบี้ย)

☐ กู้ยืมจาก.....

☐ ลดค่าใช้จ่าย ☐ จำนำของ

☐ ซื้อของเชื่อ ☐ หารายได้เสริม

5. ภายในครอบครัวมีการฝากออมเงินบ้างหรือไม่

☐ ไม่มี ☐ มี

6. ภาระหนี้สินในครัวเรือนในปัจจุบัน (เงินกู้ ฝอนของ ชำระบัตรเครดิต ฯลฯ)

☐ ไม่มี ☐ มี ถ้ามี กู้เพื่อ.....

3.2 ความสัมพันธ์ในครอบครัว (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ตามเป็นจริง)

ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว	ระดับความสัมพันธ์และความพึงพอใจในครอบครัว			
	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหารือ และร่วมกันแก้ปัญหาในครอบครัว				
2. การให้โอกาสทางการศึกษาเล่าเรียนแก่บุตรตามสมควร				
3. สมาชิกในครอบครัวมีเวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยครั้ง				
4 การดูแลเอาใจใส่และช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในครอบครัว				
5. การให้เกียรติและการเคารพในสิทธิเสรีภาพของคนในครอบครัว				
6. การช่วยกันดูแล บำรุงรักษาบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย				

3.4 การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชน

1. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชน ในลักษณะใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การเข้าร่วมประชุม ☐ การร่วมกันบริจาค (ค่าใช้จ่าย / วัสดุ อุปกรณ์)

☐ การเข้าเป็นกรรมการ/ สมาชิก ☐ การถือตำแหน่งผู้นำ

☐ อื่นๆ.(โปรดระบุ)..... ☐ ไม่เคยมีส่วนร่วม

2. การเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน ท่านเคยเข้าร่วมในขั้นตอนใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ช่วยคิดปัญหา สาเหตุ และความต้องการของสมาชิกในชุมชน

☐ ช่วยคิดวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

☐ ช่วยวางแผนโครงการและกิจกรรมของชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

☐ ช่วยตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรหรือปัญหาต่างๆ

☐ ช่วยจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน

☐ ช่วยเหลือให้ทุน (แรงงาน ,วัสดุอุปกรณ์ , เงิน) ในกิจกรรมหรือโครงการของชุมชน

☐ ช่วยทำตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

☐ ช่วยควบคุม ติดตามและประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการ

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

☐ ไม่เคยเข้าร่วม

3. ที่ผ่านมาท่านเคยเข้ามีส่วนร่วมในโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนโดยวิธีใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เข้าร่วมประชุม รับฟังมาตรการและแนวทางแก้ปัญหา

☐ เสนอแนะ แสดงความคิดเห็นในสื่อต่างๆ เช่น ข่าวสารของชุมชน หนังสือพิมพ์ วิทยุ ฯลฯ

☐ ตอบแบบสอบถาม ☐ ให้สัมภาษณ์

☐ ฝึกอบรมและเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

☐ ไม่เคยเข้าร่วม

ส่วนที่ 4 การรับรู้ถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต

<u>คำชี้แจง</u> : กรุณาเลือกคำตอบที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด คำถามต่อไปนี้จะถามถึงประสบการณ์ของท่านในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ให้ท่านสำรวจตัวท่านเองและประเมินเหตุการณ์ อาการหรือความคิดเห็นและความรู้สึกของท่านว่าอยู่ในระดับใด และตอบลง ✓ ในช่องคำตอบที่เป็นจริงกับตัวท่านมากที่สุด ซึ่งมี 5 ตัวเลือก คือ

ไม่เลย	หมายถึง ความรู้สึก หรือไม่เห็นด้วยกับเรื่องนั้น ๆ
เล็กน้อย	หมายถึง ความรู้สึกในเรื่องนั้นๆ เพียงเล็กน้อยหรือเห็นด้วยกับเรื่องนั้น ๆ เพียงเล็กน้อย
พอสมควร	หมายถึง ความรู้สึกในเรื่องนั้นๆ พอสมควรหรือเห็นด้วยกับเรื่องนั้น ๆ พอสมควร
มาก	หมายถึง ความรู้สึกในเรื่องนั้นๆ มาก หรือเห็นด้วยกับเรื่องนั้น ๆ มาก
มากที่สุด	หมายถึง ความรู้สึกในเรื่องนั้นๆ มากที่สุด หรือเห็นด้วย กับเรื่องนั้น ๆ มากที่สุด

	ระดับความสุขและความพึงพอใจในชุมชน				
	ไม่เลย	เล็กน้อย	พอสมควร	มาก	มากที่สุด
1 ปัจจุบันท่านรู้สึกมีความสุขในระดับใด					
2 ท่านพอใจในสภาพที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน					
3 ท่านรู้สึกพอใจกับฐานะความเป็นอยู่					
4 ท่านรู้สึกประสบความสำเร็จ และมีความก้าวหน้าในชีวิต					
5 ท่านมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน					
6.ท่านรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเมื่ออาศัยอยู่ในชุมชน					
7 ชุมชนมีระบบการกำจัดขยะที่ดี					
8.ชุมชนมีระบบระบายน้ำและการบำบัดน้ำเสียที่ดี					
9. ชุมชนมีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ดี (ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์)					
10. ชุมชนมีสวัสดิการขั้นพื้นฐานเพียงพอต่อความต้องการ (เช่น ศูนย์สุขภาพ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น)					

☺ ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามค่ะ☺

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

นางสาวอาภาพร ปานนุ่น เกิดเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2524 ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ปีการศึกษา 2546 เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ปีการศึกษา 2547

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้